

KASTEN YARALAMA SONUCU ÖLÜME NEDEN OLMA SUÇUNDA NEDENSELLİK VE OBJEKTİF İSNADİYET

Causation and Objective Imputation in the Offence of Aggravated Battery Causing Death

Feruzan ŞENOL*

ÖZ

Kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçunda, ölüm neticesinin faile isnat edilebilmesi için nedensellik bağlantısı ile objektif isnat edilebilirliğin tespit edilmesi gerekmektedir. Şart teorisinin oluşturduğu sorumluluk alanının sınırsızlığı, kusur incelemesine geçilmeden önce tipikliğin objektif unsurları yönünden bir sınırlama yapılmasını gerekli kılmaktadır. Normatif kurallara dayanan bu sınırlama, objektif isnadiyet teorisi aracılığıyla gerçekleştirilir. Bununla birlikte neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçların, diğer suç tiplerine nazaran önemli ölçüde ağırlaştırılmış cezalar ile yaptırım altına alınmış olması nedeniyle bu suçlardan doğan sorumluluğun, temel suç tipine bağlı olarak daha katı bir biçimde sınırlandırılması gerektiği konusunda görüş birliği bulunmaktadır. Buna yönelik olarak Alman Federal Mahkemesi tarafından suç tipine özgü tehlike bağlantısı kuralı ortaya atılmış; ancak bu kuralın amaca uygun biçimde uygulanması konusunda tutarlı bir yaklaşım sergilenememiştir. Çalışmada öncelikle şart teorisine göre nedensellik kavramı incelenmiş; ardından suç tipine özgü tehlike bağlantısı, neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlara özgü bir isnat edilebilirlik unsuru olarak objektif isnadiyet teorisinin ilke ve esasları çerçevesinde ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nedensellik, Şart teorisi, Objektif isnadiyet, Suç tipine özgü tehlike bağlantısı, İhmali hareket

Makale Geliş Tarihi / Date Received: 03.11.2024.

Makale Kabul Tarihi / Date Accepted: 14.04.2025.

* Avukat, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Doktora Öğrencisi; E-posta: feruzansenol@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7110-075X>.

ABSTRACT

In the crime of aggravated battery causing death, in order for the result of death to be imputed to the perpetrator, the causal link and objective imputation must be determined. The unlimited area of responsibility created by the theory of conditions necessitates a limitation in terms of the objective elements of typicality before proceeding to the examination of fault. This limitation based on normative rules is realised through the theory of objective imputation. However, since aggravated crimes are sanctioned with significantly aggravated penalties, there is a consensus that the liability arising from these crimes should be limited more strictly. To this end, the German Federal Court has introduced the rule of danger connection specific to the type of offence; however, a consistent approach has not been demonstrated in the application of this rule in accordance with the purpose. In this study, firstly, the concept of causation according to the theory of conditions has been analysed; then, the danger connection specific to the type of offence has been discussed within the framework of the basics and principles of the objective imputation theory as an element of imputability specific to crimes aggravated by the consequences.

Keywords: Causation, The theory of conditions, Objective imputation, Danger connection specific to the type of offence, Omission

GİRİŞ

Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 87/4 ve Alman Ceza Kanunu'nun (Alm. CK) 227'nci maddesinde düzenlenen kasten yaralama sonucu ölüme neden olma (*Körperverletzung mit Todesfolge*) suçu, kasten yaralama ve taksirle öldürme suçlarının birleşmesinden oluşan neticesi sebebiyle ağırlaşmış bir suç tipidir. Yaralama kastıyla hareket eden failin, meydana gelen ölüm neticesinden sorumlu tutulabilmesi için TCK md. 23 (Alm. CK md. 18) gereğince en azından taksirle ölüme neden olması gerekmektedir.

Tipikliğin objektif unsurlarından birisi olarak neticeli suçlarda bulunması gereken nedensellik bağlantısı ile objektif isnat edilebilirliğin TCK md. 87/4 yönünden de araştırılması gerekmektedir. Ancak TCK md. 87/4'te failin kastının özel neticeye (ölüm) yönelik olmaması ve bu maddede öngörülen cezanın, aynı eylem ile hem kasten yaralama hem taksirle öldürme suçlarının

işlenmesi durumunda fikri içtima kurallarına göre belirlenecek cezaya nazaran önemli ölçüde artırılmış olması, bu suçtan doğan sorumluluğun kısıtlayıcı bir yoruma tabi tutulmasını zorunlu kılmaktadır. Her ne kadar TCK md. 23 ile objektif sorumluluk kaldırılmış olsa da, temel suçun (yaralama) kasten işlenmesi zorunluluğu, subjektif isnadiyetin kapsamını sadece öngörülebilirlik ile sınırlamaktadır. Bu nedenle Alman hukukunda neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlarda temel suç ile özel netice arasında temel suç tipine özgü tehlike bağlantısının (doğrudan bağlantı) bulunması gerektiği kabul edilmektedir. Ancak bu tehlike bağlantısının hangi kriterlere göre belirleneceği konusunda görüş birliği yoktur.

Bu itibarla, TCK md. 87/4'de düzenlenen suçun objektif unsurlarının gerçekleşmiş sayılabilmesi için ölüm neticesine kasten yaralamanın neden olmasının (nedensellik) yanı sıra failin yaralama suç tipine özgü bir tehlike yaratması ve bu tehlikenin ölüm neticesi olarak ortaya çıkması (objektif isnadiyet) gerekmektedir.

Alman öğretisindeki görüşlere ve Alman Federal Mahkemesinin (Federal Mahkeme) kararlarına da yer verdiğimiz çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçunun objektif ve subjektif unsurları hakkında kısa bir açıklama yapılmıştır. İkinci bölümde TCK md. 87/4 özelinde ve şart teorisi kapsamında nedensellik kavramı açıklanmıştır. Üçüncü bölümde şart teorisine göre belirlenen nedenselliğin, objektif isnadiyet ve onun bir parçası olarak kabul ettiğimiz suç tipine özgü tehlike bağlantısı ile sınırlandırılmasına yönelik kurallara yer verilmiştir. Son bölümde ise suçun ihmali hareket ile işlendiği durumlarda tartışmalı olan nedenselliğin ve objektif isnadiyetin tespiti ile ilgili görüşler ele alınmıştır.

I. KASTEN YARALAMA SONUCU ÖLÜME NEDEN OLMA SUÇU HAKKINDA GENEL AÇIKLAMALAR

Kasten yaralama sonucu ölüme neden olma, TCK md. 87/4'de kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinden birisi olarak düzenlenmiştir. Kasten yaralamanın sonucunda ölüm meydana gelmesi durumunda failin ölüm neticesinden sorumlu tutulabilmesi için TCK md. 23 gereği ölüm neticesi yönünden en azından taksirle hareket etmiş olması gerekmektedir¹. Esasen bu suç, kasten yaralama ve taksirle öldürme suçlarının

¹ TCK md. 87/4'ün karşılığı olan suç, 765 sayılı TCK md. 452/1'de objektif sorumluluk esasına dayanan bağımsız bir öldürme şekli olarak düzenlenmekte ve kastın aşılması

birleşmesinden oluşmaktadır². TCK md. 87/4’de öngörülen cezanın alt ve üst sınırı, kasten yaralama ve taksirle öldürme suçlarına göre daha yüksektir. Cezanın bu şekilde ağırlaştırılmasının gerekçesi, ölüm neticesinin, baştan itibaren ölüm tehlikesi taşıyan bir yaralama suçunun kasten işlenmesinden kaynaklanmasıdır. Dolayısıyla kasten yaralama suçunda içkin bu özel tehlike, ölüm neticesi olarak ortaya çıktığında taksirle öldürme suçuna göre daha yoğun bir haksızlık oluşturmaktadır³. TCK md. 87/4, aynı maddenin diğer üç fıkrasında düzenlenen ve vücut dokunulmazlığının ihlali niteliğindeki diğer özel neticelerden farklı olarak yaşam hakkını ihlal etmektedir.

Kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçu, neticesi sebebiyle ağırlaşmış bir suç tipidir⁴. Temel suç olan kasten yaralama, TCK md. 86/1’de düzenlenen vücuda acı verme, sağlığı bozma ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olma seçimlik hareketlerinden bir veya birden fazlasının gerçekleşmesi ile oluşur. TCK md. 87/4’te sadece 86/1 ve 86/3’e atıf yapılmış

suretiyle adam öldürme olarak adlandırılmaktaydı. Bu hükme göre, öldürme kastı olmaksızın gerçekleştirilen yaralama sonucunda ölüm meydana gelmesi halinde failin ölüm neticesinden sorumlu tutulabilmesi için nedensellik bağının varlığı yeterli görülmekte, ayrıca ölüm neticesi yönünden kusuru aranmamaktaydı. Objektif sorumluluğa yol açan bu hüküm, 5237 sayılı TCK md. 23’te kusur ilkesine uygun şekilde yeniden düzenlenmiştir. Veli Özer Özbek, “Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar,” *Ceza Hukuku Dergisi*, no. 4 (2007): 225; Nur Centel, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2023), 400; M. Emin Artuk, Ahmet Gökçen, M. Emin Alşahin ve Kerim Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 487.

² Claus Roxin ve Luis Greco, *Strafrecht Allgemeiner Teil I* (München: C. H. Beck, 2020), 430 kn. 108; Jörg Eisele, *Strafrecht - Besonderer Teil I: Straftaten gegen die Person und die Allgemeinheit* (Stuttgart: W. Kohlhammer, 2017), § 14 kn. 367; Volker Krey, Manfred Heinrich ve Uwe Hellmann, *Strafrecht Besonderer Teil I, Besonderer Teil ohne Vermögensdelikte* (Stuttgart: W. Kohlhammer, 2015), § 3 kn. 291.

³ Eisele, *Besonderer Teil I*, § 14, kn. 367; Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 122 kn. 350. Haksızlık içeriğindeki bu artış, neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçların, kasten işlenen temel suç ile neticede ortaya çıkan taksirli suç arasında fikri içtima kuralları uygulandığı takdirde verilecek cezadan daha ağır bir ceza ile cezalandırılmasının meşru dayanağını oluşturmaktadır. Bkz. Detlev Sternberg-Lieben, “§ 18”, içinde *Schönke/Schröder Strafgesetzbuch Kommentar* (München: C. H. Beck, 2010), 354 kn. 1; Özbek, “Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar,” 226.

⁴ Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlarda “temel suç” ve “kastedilenden başka ya da daha ağır neticeyi içeren suç” olmak üzere iki ayrı suç meydana gelir. Bu kapsamda TCK md. 87/1, 2, 3’de “daha ağır netice”; TCK md. 87/4’te ise “başka netice” (ölüm) meydana gelmektedir. Bkz. Bahri Öztürk ve Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 219; Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Serkan Meraklı, Pınar Bacaksız ve İsa Başbüyük, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 526-527.

olsa da, 87/4'teki suç, 86/1'deki kasten yaralama suç tipine uyan herhangi bir hareket ile işlenebileceğinden, 86/1'deki yaralamanın temel şeklini zaten içermekte olan 87/1, 2, 3 kapsamındaki yaralamaların da 87/4'teki suç tipinin objektif unsurunu oluşturabileceği kabul edilmelidir⁵. Örneğin, failin attığı yumruk nedeniyle mağdurda kemik kırığı oluşması ve ölümün bu kemik kırığına bağlı olarak meydana gelmesi durumunda, failin TCK md. 87/3 kapsamına giren eylemi, TCK md. 87/4'ün, 86/1'e atıf yapan cümlesi kapsamında cezalandırılabilir⁶.

Kasten yaralama suçunun ağır neticeleri (TCK md. 87/1, 2, 3) bakımından taksirle ya da kasten hareket edilmesi mümkündür; zira fail bu ağır neticeleri kasten işlemiş olsa da bağımsız bir suç tipi oluşmamaktadır⁷. Diğer taraftan neticenin ölüm olarak ortaya çıktığı durumlarda, failin netice yönünden ancak taksir ya da bilinçli taksiri söz konusu olabilir⁸. Başka bir deyişle, ölüm neticesinin öngörülebilir olması ve failin özen yükümlülüğüne

⁵ TCK md. 87/1-2-3 fıkralarını kapsar şekilde gerçekleştirilen yaralama sonucu ölümün meydana gelmesi halinde, 87/4'deki suçun tipikliğinin oluştuğu yönünde bkz. Mahmut Koca ve İlhan Üzülmüş, "Kasten Yaralama Sonucu Ölüme Neden Olma (TCK m. 87/4)," *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 71, no. 1, (2013): 802. Aynı yönde Nur Centel, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar Cilt: I* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2021), 179 dn. 208.

⁶ Sanık ile maktulün camide tartışmaları sonucu sanık maktulü itekleyerek yere düşürmüş, yere düşmesi üzerine fenalaşan maktul hastaneye kaldırılmış, taburcu edildikten sonra hayatını kaybetmiştir. Adli Tıp Kurumunun raporuna göre, maktulde tespit edilen sağ femur boynu kırığının hayat fonksiyonlarını ağır (4.) derecede etkileyecek nitelikte olduğu, kişinin ölümünün uyluk kemiği kırığı ve gelişen komplikasyonları sonucu meydana gelmiş olduğu, darp olayına bağlı yaralanma ile ölüm arasında illiyet bağı olduğu, ancak ölümde darp olayına bağlı yaralanmadan önce mevcut olan osteoporoz ve kalp damar hastalığının da etkisi ve katkısının bulunduğu tespit edilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi "...sanığın eyleminin somut haliyle 5237 sayılı Kanun'un 87/3 ve 87/4 maddeleri kapsamında kaldığı...sanığın sabit olan eylemi nedeniyle 5237 sayılı TCK'nin 87/3. maddesi delaletiyle 87/4-2. cümle maddesi gereğince cezalandırılmasına..." karar vermiş ise de Yargıtay, "...sanığın itekleme olarak gerçekleşen eylemi neticesinde kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçundan 5237 sayılı Kanun'un 86 ncı maddesinin birinci fıkrası delaletiyle 87 nci maddesinin dördüncü fıkrasının birinci cümlesi uyarınca mahkûmiyetine karar verilmesi gerektiği..." gerekçesiyle Bölge Adliye Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir. Y. 1. CD, E. 2022/6614, K. 2024/1956, 21.03.2024, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr>).

⁷ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 247; Seydi Kaymaz, *Kasten Yaralama Sonucu Ölüme Neden Olma* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 141.

⁸ Koray Doğan, *Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2015), 234-235; İlhan Üzülmüş, *Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 73.

aykırı davranması nedeniyle ölümün meydana gelmesi gerekmektedir⁹. Ancak neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlarda temel suçun kasten işlenmesi ile özen yükümlülüğü ihlal edilmiş durumdadır; çünkü failin eylemi, her şekilde izin verilen risk sınırını aşmaktadır¹⁰. Bu yüzden taksirin bulunup bulunmadığı, sadece neticenin objektif ve subjektif öngörülebilirliğine göre belirlenir¹¹. Ölüm neticesi yönünden kasten ya da olası kast ile hareket edilen durumlarda ise, kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçu değil; kasten öldürme suçu oluşur¹².

II. KASTEN YARALAMA SONUCU ÖLÜME NEDEN OLMA SUÇUNDA NEDENSELLİĞİN TESPİTİ

A. Genel Açıklamalar

Ceza hukuku anlamında nedensellik, suç tipinde belirtilen netice ile bu neticeyi meydana getiren eylem arasındaki bağlantıyı ifade eder ve tipikliğin objektif unsurlarından birisini oluşturur. Nedensellik sadece neticeli suçlar bakımından önem arz etmektedir¹³. Failin eylemi sonucunda dış dünyada bir zarar veya tehlike doğmuş ise, bu zarar veya tehlike neticesi ile failin eylemi arasındaki bağlantının tespit edilmesi gerekir. O nedenle neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlarda, görünüşte ihmali suçlarda ve somut tehlike suçlarında nedenselliğin araştırılması gerekmektedir. Sırf hareket suçlarında, gerçek

⁹ Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 522.

¹⁰ Hans Kudlich, “§ 18,” içinde *StGB: Strafgesetzbuch Kommentar*, ed. Bernd von Heintschel-Heinegg (München: C. H. Beck, 2015), 144 kn. 9.

¹¹ Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku*, 221. Federal Mahkemenin kararları da aynı yöndedir: BGH, 20.06.2012 - 5 StR 536/11, § 22; BGH, 16.03.2006 - 4 StR 536/05, § 10, (<https://juris.bundesgerichtshof.de/>).

¹² Ahmet Gökçen ve Murat Balcı, “Kasten Yaralama Suçunun Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Halleri (TCK m. 87),” *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 21, no. 2 (2015): 395; Kaymaz, *Kasten Yaralama Sonucu Ölüme Neden Olma*, 142; Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 247; Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 527; Doğan, *Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar*, 236-238. Özellikle TCK md. 87/1-2-3 kapsamına giren hallerde ölüm meydana gelmiş ise, olası kastla öldürme suçunun oluşması muhtemeldir. Nur Centel, “Kasten Yaralama Sonucunda Ölüm Meydana Gelmesi,” *V. Türk-Alman Tıp Hukuku Sempozyumu – Tıp Hukukunun Güncel Sorunları* (Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayını, 2008), 191.

¹³ Eric Hilgendorf ve Brian Valerius, *Alman Ceza Hukuku Genel Kısım*, çev. Salih Oktar (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 85 kn. 24; Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku*, 226.

ihmali suçlarda ve soyut tehlike suçlarında ise nedensellik bağının tespitine gerek yoktur¹⁴.

Nedensellik, öncelikle doğa kanunlarına göre açıklanabilen neden-sonuç ilişkisini ifade eder. Özellikle öldürme ve yaralama suçlarında bir ilacın, zehrin ya da bir bıçak darbesinin zarar verici etkisinin bilirkşi ya da uzman görüşüyle tespit edilerek eylem ile netice arasındaki fiziksel bağlantının bilimsel kurallara göre ortaya konulması gerekmektedir¹⁵. Bunun yanı sıra çoklu nedensellik durumlarında hukukçular, failin eylemini esas alarak yok sayma yöntemiyle ulaştıkları varsayımsal bir olguyu, somut netice ile karşılaştırdıkları mantıksal bir analiz metodu kullanırlar. Hukuk alanında hakim görüş olan ve şart teorisi olarak adlandırılan bu mantıksal analiz metodu, sınırsız bir sorumluluk alanı oluşturmakla birlikte hukukçuların nedensellik alanında karşılaştıkları sorunların çözümü için en ideal yöntem olarak geniş çapta kabul görmüş durumdadır.

Ancak doğa kanunlarına veya şart teorisine göre tespit edilen nedensellik, ceza sorumluluğunun belirlenebilmesi için zorunlu olmakla birlikte yeterli değildir. Örneğin, fail tarafından ölümcül şekilde bıçaklanan mağdur, hastaneye yetiştirilirken ambulansın trafik kazası yapması nedeniyle ölürse, nedensellik mevcut olmasına karşın failin ölümden sorumlu tutulup

¹⁴ Berrin Akbulut, “Tıp Ceza Hukukunda Nedensellik Bağı,” *V. Türk-Alman Tıp Hukuku Sempozyumu – Tıp Hukukunun Güncel Sorunları* (Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayını, 2008), 211, 213.

¹⁵ Jürgen Baumann, Ulrich Weber, Wolfgang Mitsch ve Jörg Eisele, *Strafrecht Allgemeiner Teil – Lehrbuch* (Bielefeld: Ernst ve Werner Gieseking, 2021), 163 kn. 10; Kristian Kühl, *Strafrecht Allgemeiner Teil* (München: Franz Vahlen, 2008), 19 kn. 6; Akbulut, “Nedensellik Bağı,” 218. “Yaralama ile ölüm arasında illiyet bağının bulunup bulunmadığı ise tıbbi bir konudur. İlliyet bağının varlığı ancak uzman görüşüyle çözüme kavuşturulabilir...”, YCGK, E. 2021/130, K. 2022/780, 08.12.2022, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr>). Diğer taraftan ölüm nedeninin tıbben belirlenememiş olması, her durumda nedensellik bağının reddini gerektirmez. Örneğin, sanığın maktule yumrukla vurup onu su dolu havuza düşürdüğü olayda Yargıtay, “...maktulün kesin ölüm sebebi belirlenememiş olsa da, ölümün sanığın eylemi sonucu havuza düşmekten kaynaklandığı hususunda kuşku yoktur. Bu durumda; maktul ister başını çarpmış olsun, ister asfiksi sonucu ölmüş olsun, ister kalp krizi geçirmiş olsun, isterse şu an belirlenemeyen başka bir nedenle ölmüş olsun, sonucun değişmeyeceği, ... Adli Tıp Kurumu tarafından tıbbi açıdan ölüm nedeninin kesin olarak belirlenememiş olmasının, illiyet bağının adli soruşturma ile ispatlanmasına engel teşkil etmediği...” gerekçesiyle faili kastın aşılması suretiyle öldürme suçundan sorumlu tutmuştur. YCGK, E. 2007/1-37, K. 2007/68, 20.03.2007, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr>).

tutulamayacağı normatif kriterlere göre belirlenmek zorundadır. Bu yüzden failin eylemi ile netice arasında tespit edilen nedensellik ilişkisi, bu normatif kriterler aracılığıyla bir değerlendirmeye tabi tutulur ve neticenin faile objektif olarak isnat edilip edilemeyeceği konusunda bir yargıya varılır¹⁶. Dolayısıyla failin ceza sorumluluğunun belirlenebilmesi için öncelikle eylemi ile netice arasındaki nedensellik bağlantısının tespit edilmesi, ardından bu neticenin failin eseri olarak ona isnat edilip edilemeyeceğine karar verilmesi gerekmektedir¹⁷. Federal Mahkeme tarafından, kasten işlenen suçlarda genel olarak uygulanmasından kaçınılan, ancak Alman öğretisinde hakim görüş haline gelen objektif isnadiyet teorisi¹⁸, şart teorisine göre belirlenen nedensellik bağlantısını, kusur incelemesinden önce normatif yönden sınırlandırma işlevini yerine getirmektedir; bu itibarla objektif isnadiyet, nedensellik ile birlikte tipikliğin objektif unsurlarından birisini oluşturur¹⁹. Yargıtay, objektif isnat edilebilirlik ile ilgili sorunları, genel olarak nedensellik kapsamında ele aldığı için TCK md. 87/4'ün uygulanabilmesi açısından da failin eylemi ile mağdurun ölümü arasında nedensellik bağlantısı bulunmasını yeterli görmektedir²⁰.

¹⁶ Doğal nedensellik ile hukuki nedensellik arasındaki ayrıma ve tipikliğin, hukuki sonuçların nedeni olarak tanımlanmasına ilişkin bkz. Selâhattin Keyman, "Tipiklik ve Ceza Hukuku," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 37, no. 1 (Mayıs 1980): 61-69.

¹⁷ Kühl, *Allgemeiner Teil*, 18 kn. 4; Johannes Wessels, Werner Beulke ve Helmut Satzger, *Strafrecht Allgemeiner Teil - Die Straftat und ihr Aufbau. Lehrbuch & Entscheidungen* (Heidelberg: C. F. Müller, 2023), § 6 kn. 223, 224; Zehra Başer, *Ceza Hukukunda Nedensellik Bağlı ve Objektif Isnadiyet* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 151-152, 172; Murat Volkan Dülger, Merve Bakdur ve Onur Özkan, "Ceza Hukukunda Objektif Isnadiyet," *Ceza Hukuku Dergisi* 15, no. 44 (Aralık 2020): 750; Veli Özer Özbek, "Ceza Hukukunda Nedensellik Bağlantısı ve Neticenin Objektif Yüklenebilirliği Teorisi," *Ceza Hukuku Dergisi*, no. 5 (Ağustos 2007): 47; R. Honig, "İllyet Nazariyesine Dair," çev. Yavuz Abadan, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 2, (1936): 180.

¹⁸ Objektif isnadiyet teorisinin taksirli suçlar alanında uygulanması konusunda öğretide büyük ölçüde mutabakat bulunmakla birlikte kasten işlenen suçlarda uygulanabilirliği tartışmalıdır. Federal Mahkeme kasten işlenen suçlarda objektif isnadiyet teorisine başvurmamakta, genel olarak nedensellik bağında hatanın varlığına göre inceleme yapmaktadır. Bkz. Wessels, Beulke ve Satzger, *Allgemeiner Teil*, § 6 kn. 255, 260; Volker Krey ve Robert Esser, *Deutsches Strafrecht Allgemeiner Teil* (Stuttgart: W. Kohlhammer, 2016), § 11 kn. 326; Hilgendorf ve Valerius, *Alman Ceza Hukuku*, 92 kn. 45.

¹⁹ Krey ve Esser, *Allgemeiner Teil*, § 11 kn. 325; Wessels, Beulke ve Satzger, *Allgemeiner Teil*, § 6 kn. 255; Timur Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 282.

²⁰ "Kasten yaralama sonucu mağdurun ölmesine ilişkin TCK'nın 87. maddesinin 4. fıkrasının uygulanması için; a- Failin yaralama kastı ile hareket etmesi, b- Mağdurun TCK'nın 86.

Türk Ceza Kanunu'nda nedensellik ile ilgili açık bir hüküm bulunmamasıyla birlikte öğretide ağırlıklı görüş, şart teorisinden yanadır²¹. Federal Mahkeme 1880 tarihli kararından²² bu yana nedensellik bağının tespitinde şart teorisini esas almaktadır²³. Aynı şekilde Anglo-Amerikan

maddesinin birinci fıkrası kapsamında yaralanmış olması veya 86. maddenin birinci fıkrası kapsamındaki yaralama fiilinin üçüncü fıkra da ihlal edilmek suretiyle gerçekleştirilmesi, c- Failin eylemi ile arasında illiyet bağı bulunacak şekilde mağdurun ölmesi, d- Failin meydana gelen ölüm sonucuna ilişkin en az taksir derecesinde bir kusurunun bulunması, Şartlarının birlikte gerçekleşmesi gerekir.” YCGK, E. 2022/347, K. 2023/381, 05.07.2023, (https://mevzuat.sinerjias.com.tr). Ancak Yargıtay'ın objektif isnat edilebilirliğe değindiği kararları da mevcuttur. 75 yaşındaki maktulün olaydan yarım saat sonra evde yere yığılarak öldüğü olayda Yargıtay, adli tıp raporunda yer alan “ölümün kendinden mevcut kronik kalp damar hastalığının karıştığı olayın (travma) efor ve stresi ile aktif hale geçmesine bağlı dolaşım ve solunum durmasından ileri geldiği” yönündeki tespiti dikkate almamış ve “Adli Tıp Kurumu ... raporunda bahsedilen darp olayıyla ölüm sonucu arasındaki nedenselliğin kanunda öngörülen tipik fiilin gerçekleştiğinin kabulüne yetecek hukuki anlamda bir nedensellik ilişkisini ifade etmediği, ...sanığın ölenin kalp rahatsızlığını bildiğine dair bir delil bulunmaması; ayrıca, otopside haricen tarif edilen travmatik bulguların ölüm meydana getirecek nitelikte olmayıp basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte...” olduğu gerekçesiyle sanığın TCK md. 86/2'ye göre cezalandırılması gerektiğine hükmetmiştir. Y. 12. CD, E. 2012/4070, K. 2014/13874, 05.06.2014, (https://legalbank.net/).

²¹ Nurullah Kunter, *Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi (Hareket – Netice – Sebebiyet Alâkası)* (İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1954), 179; Hakan Hakeri, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2024), 179; Centel, Zafer ve Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 295; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 367; Demirbaş, *Genel Hükümler*, 282; Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku*, 226; Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 253; Yener Ünver, *Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 1998), 221, 223, 237. Diğer taraftan şart teorisi dışında farklı teorileri benimseyen yazarlar da mevcuttur. *Dönmezer ve Erman, Alacakaptan, İçel*, karma uygun neden teorisini; *Erem, Hafizoğulları ve Özen, Toroslu ve Toroslu* ise beşerî (insanî) nedensellik teorisini savunmaktadırlar. Bkz. Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, *Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku Cilt II* (İstanbul: Der Yayınları, 2019), 222-229; Uğur Alacakaptan, *Suçun Unsurları* (Ankara: Sevinç Matbaası, 1975), 88; Kayıhan İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2021), 299-300; Faruk Erem, “Nedensellik Bağı ve Ümanist Doktrin,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25, no. 3 (1968): 16-17; Zeki Hafizoğulları ve Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Us-a Yayıncılık, 2021), 181, 183; Nevzat Toroslu ve Haluk Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Kısım* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2021), 154-158. *Önder*, şart teorisini savunmakla birlikte neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçların da dahil olduğu objektif sorumluluk hallerinde uygun neden teorisinin uygulanmasından yanadır. Bkz. Ayhan Önder, *Ceza Hukuku Dersleri* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1992), 204.

²² RG, 12.04.1880 - 570/80, (dejure.org).

²³ Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 454 kn. 8; Gerhard O. W. Mueller, “Causing Criminal Harm,” içinde *Essays in Criminal Science*, ed. Gerhard O. W. Mueller (New York: New York University, 1961), 189.

mahkemeleri de şart teorisini²⁴ uygulamakta ve sorumluluk alanını isnadiyet kriterleri²⁵ ile sınırlandırmaktadırlar. Yargıtay’ın ise genel olarak uygun neden teorisine başvurduğunu söylemek mümkündür²⁶. Bireyselleştirici ve genelleştirici bir çok nedensellik teorisi²⁷ mevcut olmakla birlikte bu

²⁴ Şart teorisinin Anglo-Amerikan hukukundaki karşılığı “*but for*” (olmasaydı) kuralıdır. Anglo-Amerikan hukukunda failin eylemi ile netice arasındaki bağlantı, “fiili neden” (*actual cause*) ve “yakın neden/hukuki neden” (*proximate cause/legal cause*) olmak üzere iki aşamada incelenir. Fiili nedenin tespitinde şart teorisi (“*but for*” kuralı) esas alınır. Amerikan Model Ceza Kanunu’nda fiili neden, “varolmasaydı neticenin gerçekleşmeyeceği öncül” olarak tanımlanmıştır (Model Penal Code § 2.03(1)(a)). Başka bir deyişle, “failin davranışı olmasaydı, netice ortaya çıkmazdı” denilebiliyorsa, fiili nedensellik *prima facie* kurulmuş kabul edilmektedir. Bkz. Joshua Dressler, *Understanding Criminal Law* (New York, San Francisco, Charlottesville: Lexis Publishing, 2001), 182; Andrew P. Simester, J. R. Spencer, Findlay Stark, G.R. Sullivan ve G.J. Virgo, *Simester and Sullivan’s Criminal Law: Theory and Doctrine* (Oxford - Portland, Oregon: Hart Publishing, 2016), 89; Glanville Williams, *Textbook of Criminal Law* (London: Stevens & Sons, 1983), 379.

²⁵ Fiili nedensellik (“*but for*”) incelemesi, neticeye yol açan ve uzun bir zaman dilimine yayılan tüm şartların belirlenmesini sağlar. Anglo-Amerikan mahkemeleri, “*but for*” kuralı ile belirlenen fiili nedenler arasından, toplumsal adalet anlayışı ve kamu politikası mülahazaları çerçevesinde mantık ve sağduyu (*common sense*) aracılığıyla hukuki nedeni belirlerler. Hukuki nedensellik, Alman hukukunda olduğu gibi “kusur” incelemesinden önce gelir ve objektif isnadiyetin karşılığıdır. Objektif isnadiyet teorisinde olduğu gibi Anglo-Amerikan hukukunda da belli başlı temel kurallar çerçevesinde uygulanır. Örneğin, objektif isnadiyet teorisinin sorumluluk alanlarının belirlenmesine ilişkin “sorumluluk ilkesi”, Anglo-Amerikan hukukunda “*novus actus interveniens*” (araya giren neden) kuralı vasıtasıyla uygulanır ve kişisel özerklik (otonomi) ilkesi gereğince “iradi, bilinçli ve bilgi sahibi” mağdur veya üçüncü kişinin davranışı ile meydana gelen neticenin faile isnat edilemeyeceği kabul edilir. Yine tesadüfi/anormal nedensellik akışı içinde meydana gelen neticelerin faile isnat edilmemesi ve “öngörülebilirlik” (*foreseeability*) kuralı, nedensellik öğretisinin temel ilkelerindedir. Bkz. Dressler, *Understanding Criminal Law*, 188-194; Simester, Spencer, Stark, Sullivan ve Virgo, *Criminal Law*, 94-104; Williams, *Textbook of Criminal Law*, 382-384. Hart ve Honoré, hukukta nedensellik kavramını *David Hume* ve *John Stuart Mill*’in nedensellik modelleri ile felsefi açıdan temellendirerek nedensellik analizine “yeterli şart” ve “sağduyu” (*common sense*) ilkelerini dahil etmişlerdir. Bkz. H. L. A Hart ve Tony Honoré, *Causation in the Law* (Oxford: Clarendon Press, 2002), 32-44, 325-351.

²⁶ “Karşı oy: Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 13.5.1974 - 8/131-282, 16.6.1980 -9/176-235, 22.4.1985-9/410-228, 21.9.1987 - 9/20-359 tarih ve sayılı kararlarından da anlaşılacağı üzere hareketle sonuç arasında doğrudan illiyet bağına arayan uygun sebep teorisini benimsediği görülmektedir...” Y. 9. CD, E. 2005/5448, K. 2005/8714, 10.11.2005, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr>); Akbulut, “Nedensellik Bağı,” 231.

²⁷ Özellikle 19. yüzyılın sonlarından itibaren şart teorisine getirilen eleştiriler, *Ortmann*, *Binding*, *Birkmeyer* ve *Mayer* gibi yazarlar tarafından bireyselleştirici nedensellik teorilerine ağırlık verilmesini sağlamıştır. Bu teoriler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mueller, “Causing Criminal Harm,” 191; Fikret Eren, *Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun*

çalışmada sadece Türk hukukunda geçerliliğini koruyan şart teorisi ile uygun neden teorisi üzerinde durulacaktır.

B. Şart Teorisi

İlk defa Avusturyalı hukukçu *Julius Glaser* tarafından dile getirilen ve *von Buri* tarafından geliştirilen şart teorisine göre, yok sayılması durumunda neticenin somut haliyle gerçekleşmeyeceği her şart, nedenseldir²⁸; başka bir deyişle, “hareket yapılmıyorsa, somut haliyle netice gerçekleşmeyecekti” denilebiliyor ise, hareket ile netice arasında nedensellik bağının bulunduğu kabul edilir²⁹. Bu formülden anlaşılacağı üzere, şart teorisi, varsayımsal bir eleme yöntemi kullanır ve en etkili, üstün ya da uygun şart gibi ayrımlar yapmaksızın, neticeye yol açan tüm şartları eşdeğer kabul eder³⁰. Dolayısıyla neticenin somut haliyle ortaya çıkması için “olmazsa olmaz şart”ların (*conditio sine qua non*) her biri, neticenin nedenidir. Failin, mağdurun yüzüne eliyle sert bir şekilde vurarak beyin kanaması sonucu ölümüne yol açtığı olayda Federal Mahkeme, netice öngörülebilir olmasa bile, yaralamanın ölümüne neden olup olmadığı sorusunun şart teorisine göre cevaplanması gerektiğini ifade etmiş ve uygun neden teorisinin uygulanması gerektiği yönündeki itirazı reddetmiştir. Sonuç olarak faili ölümle sonuçlanan yaralama suçundan sorumlu tutmuştur³¹. Yargıtay’ın da açıkça belirtmemekle birlikte şart teorisinin formülüne atıf yaptığı kararlarına rastlamak mümkündür³².

İllyet Bağı Teorisi (Ankara: Sevinç Matbaası, 1975), 35-47; Ludwig Traeger, *Der Kausalbegriff im Straf- und Zivilrecht* (Marburg: N. G. Elwert'sche Verlagsbuchhandlung, 1904), 38-166; Dönmezer ve Erman, *Ceza Hukuku*, 188-229; Kunter, *Suçun Maddi Unsurları*, 146-198; Erem, “Nedensellik Bağı,” 4-18.

²⁸ RG, 20.01.1930 - II 230/29; BGH, 30.03.1993 - 5 StR 720/92, (dejure.org). Wessels, Beulke ve Satzger, *Allgemeiner Teil*, § 6 kn. 226; Hans-Heinrich Jescheck ve Thomas Weigend, *Lehrbuch des Strafrechts Allgemeiner Teil* (Berlin: Duncker & Humblot, 1996), 279; Karl Engisch, *Die Kausalität als Merkmal der strafrechtlichen Tatbestände* (Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1931), 7; Kühl, *Allgemeiner Teil*, 22 kn. 9; Mueller, “Causing Criminal Harm,” 189.

²⁹ Erem, “Nedensellik Bağı,” 5; Ünver, *İzin Verilen Risk*, 239; Özbek, “Ceza Hukukunda Nedensellik Bağlantısı,” 48.

³⁰ Traeger, *Kausalbegriff*, 39; Jescheck ve Weigend, *Allgemeiner Teil*, 280; Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 163 kn. 12; Ömer Ömeroğlu, “Ceza Hukukunda Nedensellik İlişkisi Üzerine (Teoriler Dışında Bir Bakış),” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 15, Özel Sayı (2013): 1565.

³¹ BGH, 28.09.1951 - 2 StR 391/51, (<https://research.wolterskluwer-online.de/>).

³² “...ölüm neticesi failin taksirli hareketine bağlı olarak gerçekleşmiş ise diğer bir deyişle failin taksirli hareketi olmasaydı ölümün gerçekleşmeyeceği sonucuna varılıyorsa başka

Şart teorisi, her biri tek başına neticeyi meydana getirebilecek birden fazla şartın eş zamanlı olarak bir araya geldiği *alternatif (çifte) nedensellik* durumlarında yetersiz kalmaktadır. Örneğin, bir kavga esnasında (C), birbirinden bağımsız hareket eden (yan yana fail olan) (A) ve (B) tarafından bıçaklanarak öldürülür. Her birinin açtığı yara, tek başına öldürücü niteliktedir. Şart teorisine göre (A)'nın yaralama eylemi olmasaydı, (B)'nin yaralama eylemi nedeniyle (C) ölecekti. Aynı durum (B)'nin eylemi için de geçerlidir. Bu nedenle şart teorisine göre her ikisinin eylemi de ölüm neticesi yönünden nedensel değildir. Bu sorunu aşmak için alternatif nedensellik durumunda şu kural uygulanır: Birbirine alternatif olarak yok sayılabilen ve kümülatif olmayan her şart, netice bakımından nedenseldir³³. Burada dikkat edilmesi gereken husus, alternatif nedenlerin her birinin diğeri olmaksızın neticeyi meydana getirebileceği somut olayda tespit edilmiş durumdadır. Birden fazla şartın hangisinin tek başına nedensel olduğu tespit edilemiyorsa bu durumda alternatif nedensellik söz konusu değildir. Bu tür olaylarda “şüpheden sanık yararlanır” ilkesine başvurulur. Örneğin, (A) ve (B), birbirlerinden habersiz olarak (C)'ye peş peşe ateş ederler. Kurşunlardan birisi (C)'yi başından, diğeri ise kalbinden vurur. Her iki atış da ölümcüldür; ancak kimin hangi atışı yaptığı ve ilk kimin ateş ettiği belli değildir. Hangi silahtan çıkan kurşunun (C)'nin ölümüne neden olduğu ispatlanamadığından ve müşterek faillik de söz konusu olmadığından şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince her bir fail yönünden, diğerinin kurşununun ölümüne yol açtığı varsayılır ve (A) ve (B) sadece kasten öldürmeye teşebbüsten cezalandırılır³⁴.

bir ifadeyle ölüm failin eseriye bu takdirde failin fiili ile netice arasında nedensellik bağının var olduğu kabul edilecektir...” YCGK, E. 2013/653, K. 2015/430, 01.12.2015, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr>).

³³ Bernd Heinrich, *Strafrecht Allgemeiner Teil* (Stuttgart: W. Kohlhammer, 2016), § 10 kn. 229; Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 166 kn. 25; Traeger, *Kausalbegriff*, 46.

³⁴ Heinrich, *Allgemeiner Teil*, § 10 kn. 230; Wessels, Beulke ve Satzger, *Allgemeiner Teil*, § 6 kn. 246. Benzer bir durumda Yargıtay sanıkları kastın aşılması suretiyle öldürme suçundan sorumlu tutmuş, ancak şüphe nedeniyle cezada indirim uygulamıştır: “Maktul ve sanıkların aynı yerde birlikte içki aldıkları sırada tartışmaya başladıkları ve maktulün küfredmesi üzerine sanık M'nin tabakla başına vurduğu, bir süre daha maktul oturduktan sonra kalkıp çıktığında dışarıda bu defa diğer sanık C ile aynı nedenle kavga ettiği, sanık C'nin de kafa vurması üzerine yere düşüp başını çarptığı, maktulün daha sonra fenalaşıp öldüğü... Adli tıp raporlarına göre, her bir yaranın ayrı ayrı ölümü meydana getiren beyin harabiyeti ve komalara neden olabileceği dosya içeriğinden anlaşılmıştır. Bu oluş çerçevesinde her bir

Birbirinden bağımsız olan ve tek başına neticeyi meydana getiremeyen birden fazla şartın birleşerek neticeyi doğurması durumunda ise *kümülatif nedensellik* söz konusudur³⁵. Alternatif nedensellikten farklı olarak kümülatif nedensellikte faillerden birisinin eylemi yok sayıldığında netice meydana gelmeyeceği için her bir failin eylemi nedenseldir. Bu tip olaylarda sorun, nedensellik yönünden değil, objektif isnat edilebilirlik yönünden ortaya çıkmaktadır³⁶. Federal Mahkemenin kararına konu bir olayda, sanık (F), aile içi şiddet uygulayan üvey babası (V)'nin kafasına ağır bir kızartma tavaıyla üç kez vurmuştur. (F) polisi aramaya gittiğinde, durumdan habersiz olan diğer sanık anne (M) eve gelmiş ve yerde yatan eşi (V)'yi görerek tavayı almış ve kafasına bir kez vurmuştur. (F) döndüğünde, hala soluk almakta olan üvey babasının yüzüne bir kez daha tavayla vurmuş ve (V) ölmüştür³⁷. Olayda hangi darbenin ölüme yol açtığı tespit edilememiş ve (M) ile (F)'nin müşterek fail olarak hareket etmedikleri kabul edilmiştir. Federal Mahkeme, (M)'nin tek darbesinin ölüme neden olduğu ispatlanamadığı için kasten öldürme suçundan cezalandırılmayacağına karar vermiş; (F) yönünden de şüpheden sanık yararlanır ilkesini uygulayarak (M)'nin darbesinin ölümü hızlandırdığını kabul etmiş ve (F)'nin ilk üç darbe ve son darbe olmak üzere iki defa *kasten öldürmeye teşebbüsten* cezalandırılması gerektiğine hükmetmiştir. Ancak bu olayda, Federal Mahkemenin kabul ettiğinin aksine, şart teorisine göre (F)'nin eylemleri olmasaydı, ölüm de gerçekleşmeyeceği için (F) ölüme neden olmuştur. (F)'nin eylemlerinin tek başına ölüm için yeterli olmadığı kabul edilse bile, (M)'nin darbesiyle birleşerek kümülatif nedensellik oluşturmuştur³⁸. (M)'nin eylemine yol açan ise (F)'nin eylemleridir. (M)'nin eylemini gerçekleştirdiği sırada (F)'nin başlattığı nedensel seri kesintiye uğramadığı için (M)'nin ölümü hızlandırdığı kabul edilse dahi (F)'nin eylemleri ile ölüm arasındaki nedensellik bağı varlığını korumaktadır³⁹.

sanığın eylemi ölümü meydana getirebilir nitelikte ise de birbirlerine eklenerek ölümü meydana getirmesi mümkün ve muhtemel olduğundan şüphenin lehe kabulü ile sanıkların ayrı ayrı TCK 452/2'den dolayı cezalandırılması gerekmektedir." Y. 1. CD, 10.06.1998, 2051, aktaran Hakeri, *Genel Hükümler*, 182.

³⁵ Heinrich, *Allgemeiner Teil*, § 10 kn. 231.

³⁶ Heinrich, *Allgemeiner Teil*, § 10 kn. 232.

³⁷ BGH, 12.07.1966 - 1 StR 291/66, (<https://research.wolterskluwer-online.de/>).

³⁸ Walter Gropp, *Strafrecht Allgemeiner Teil* (Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag, 2015), 141 kn. 66.

³⁹ Wessels, Beulke ve Satzger, *Allgemeiner Teil*, § 6 kn. 243.

Failin eylemi neticeyi gerçekleştirmeden önce ondan bağımsız başka bir nedenin neticeyi gerçekleştirmesi durumunda *öne geçen nedensellik* söz konusudur. Bu durumda ikinci neden, failin eyleminin nedenselliğini kesintiye uğratır⁴⁰. Ancak nedenselliğin kesilmesi için failin başlattığı ilk nedensel serinin, ikinci nedensel seri üzerinde etkisinin olmaması gerekir. Örneğin, İngiliz Temyiz Mahkemesinin kararına konu bir olayda⁴¹ (A), annesi (B)'yi zehirlmek için şarap kadehine bir miktar potasyum siyanür karıştırır ve (B) ertesi gün ölü bulunur. Yapılan otopsi ve tıbbi incelemede, (B)'nin ölümünün tesadüfen gerçekleşen kalp krizi nedeniyle meydana geldiği tespit edilir. Başka bir deyişle, kalp krizi, zehirlleme eyleminin önüne geçmiştir. (A)'nın eyleminin (B)'nin ölümüne nedensel bir katkısı olmadığı için (A) ancak kasten öldürmeye teşebbüsten cezalandırılabilir. Diğer taraftan (B) şarabı içip kötüleşmeye başladıktan sonra hastaneye gitmek için yola çıksaydı ve kötüleşmesi nedeniyle direksiyon hakimiyetini kaybederek kazada ölseydi, (A)'nın şaraba koyduğu zehirin (B)'nin ölümü üzerinde etkisi olduğundan (A)'nın başlattığı nedensel seri kesilmiş olmayacaktı. Nedensellik bağlantısı, ancak sonraki olayın, önceki olayın devam eden etkisini tamamen ortadan kaldırması durumunda kesilir⁴². (B)'nin kaza yaptığı ikinci örnekte nedensellik bağlantısı kesilmemekle birlikte (A)'nın ölüm neticesinden sorumlu olup olmayacağı nedensellik kurallarına göre değil, objektif isnadiyet kurallarına göre belirlenecektir⁴³.

Şart teorisinin uygulanmasında *varsayımsal (hipotetik) nedenler*; yani failin eylemi olmasaydı, neticeyi meydana getirebilecek *gerçekleşmemiş* başka nedenler dikkate alınmaz. Belirleyici olan, sadece fiilen gerçekleşmiş nedenlerdir⁴⁴. Dolayısıyla (A), (X)'i döverek öldürmemiş olsaydı, silahıyla pusuda bekleyen (B)'nin (X)'i öldürecek olması, (A)'nın eyleminin nedenselliğini ortadan kaldırmaz. Aynı şekilde ölmek üzere olan mağdura acıyarak kurtulması için aşırı dozda morfin vermek suretiyle mağdurun

⁴⁰ Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 250; Heinrich, *Allgemeiner Teil*, § 10 kn. 235.

⁴¹ *Rex v. White* [1910]. Karar metni için bkz. Justice of The Peace 74, (1910): 318-320, <https://heinonline.org/>.

⁴² Jescheck ve Weigend, *Allgemeiner Teil*, 281; Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 171 kn. 45.

⁴³ Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 468 kn. 30.

⁴⁴ Kühl, *Allgemeiner Teil*, 23 kn. 12.

ölümünü hızlandıran (yaşam süresini kısaltan) failin eylemi de ölüm neticesi yönünden nedensel kabul edilir⁴⁵.

C. Uygun Neden Teorisi

Uygun neden teorisi, fizyolojik psikoloji ve mantık üzerine çalışmaları ile tanınan Freiburg kökenli *Johannes Adolph von Kries* tarafından ortaya atılmıştır. *Von Kries*, 1888 yılında objektif olanaklılık (*objektiven Möglichkeit*) ve olasılık (*wahrscheinlichkeit*) üzerine yaptığı çalışmaları yayımladığı makalesi⁴⁶ ile bireyselleştirici teorilerin tatmin edici bir açıklama getiremediği nedensellik kavramını tanımlayan “uygun neden” kavramını açıklamıştır⁴⁷. *Von Kries*, Büyük Sayılar Yasası’nın ortaya koyduğu düzenliliğin, sosyal olaylara da uygulanabileceği fikrinden yola çıkmıştır. Bu bağlamda isnadiyet için yeterli bir temel oluşturamayan ve adalet duygusunu tatmin etmeyen şart teorisinin, hukuka aykırı davranış ile netice arasında varolan genel bağlantıyı dikkate alan uygun nedensellik ile tamamlanması gerekmektedir⁴⁸. Uygun neden teorisi, failin davranışı ile netice arasındaki ilişkiyi bir olasılık değerlendirmesine tabi tutmakta ve olasılık kriterleri bağlamında failin davranışının neticeyi ortaya çıkarmaya uygun (elverişli) olmasını, neticenin faile objektif olarak isnat edilebilirliğinin bir ön şartı olarak kabul etmektedir⁴⁹. Teoriye göre, (X)’in (Y)’ye yol açtığı durumlarda, (X) genel anlamda (Y) için elverişli (uygun) bir durum yaratıyorsa; (X), (Y)’nin uygun nedeni ve (Y) de (X)’in uygun sonucu olarak adlandırılır; aksi durumda sadece tesadüfi bir nedensellik ve sonuç söz konusudur⁵⁰. Örneğin, (A)’nın hemofili hastası (B)’yi kolunu çizerek yaralaması ve bunun sonucunda ölümüne neden olması durumunda bir kişinin kolunu çizmek, normal şartlarda ölümü meydana getirmeye elverişli, uygun bir neden

⁴⁵ Kühl, *Allgemeiner Teil*, 24 kn. 13-14; Krey ve Esser, *Allgemeiner Teil*, § 11 kn. 307; Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 168-169 kn. 35-37.

⁴⁶ Johannes Adolph von Kries, “Ueber den Begriff der objectiven Möglichkeit und einige Anwendungen desselben,” *Vierteljahrsschrift für wissenschaftliche Philosophie* 12, (1888): 179-240, 287-323, 393-428.

⁴⁷ Engisch, *Kausalität*, 41.

⁴⁸ Johannes Adolph von Kries, “Über die Begriffe der Wahrscheinlichkeit und Möglichkeit und ihre Bedeutung im Strafrecht,” *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft* 9, (1889): 530, 532.

⁴⁹ Jescheck ve Weigend, *Allgemeiner Teil*, 286.

⁵⁰ von Kries, “Objectiven Möglichkeit,” 202.

olmadığından (A)'nın ölüm neticesinden sorumlu tutulması mümkün olmayacaktır⁵¹.

Şart teorisi ile bir şartın netice için nedensel olduğu tespit edildikten sonra, bu şartın netice ile olan bağlantısının genel bir bağlantı mı, yoksa mevcut olaya özgü bir bağlantı mı olduğu; bu şartın, bu tür bir neticeyi meydana getirmeye gerçekten *uygun* mu olduğu, yoksa sadece *tesadüfen* mi neden olarak ortaya çıktığı araştırılmalıdır⁵². Örneğin, bir yolcuyu taşıyan arabacı, sarhoş ya da uykulu ise ve bu nedenle yanlış yola saparsa ve akabinde yolcuya yıldırım çarparsa, arabacının uykulu ya da sarhoş olmasının, yolcunun ölümüne neden olduğu söylenecektir. Nitekim arabacı düzgün bir şekilde araba kullanıyor olsaydı, fırtına sırasında araba farklı bir yerde olacak ve yolcu zarar görmeyecekti. Bu tür durumlarda, nedensel olduğu düşünülen şart ile netice arasında genel bir bağlantının bulunmadığı varsayılır; zira genel anlamda yolcuya arabacı uyanırken de uyurken olduğu şekilde yıldırım çarpabilir. Dolayısıyla arabacının uykulu ya da sarhoş olması, yıldırım nedeniyle ölüm olasılığını artırmadığından ve genel anlamda böyle bir ölüm neticesini meydana getirmeye uygun olmadığından ölüm neticesi arabacıya isnat edilemeyecektir⁵³. Ancak bu örnekte araba devrilmiş ve yolcu bu yüzden ölmüş olsaydı, durum farklı olacaktı. Bu durumda, arabacının uyuması veya sarhoşluğu ile kaza arasında sadece bireysel değil, genel bir nedensel bağlantı olduğu varsayılacaktı; çünkü arabacının dikkat ve özensizliğinin, arabanın devrilmesi gibi bir kazaya neden olacağı mutlak olmasa bile, genel anlamda böyle bir kazaya neden olma eğilimine sahip olduğu ve bu yöndeki bir olasılığı arttırdığı kabul edilir⁵⁴. Bu nedenle bir eylemin neticeyi ortaya çıkarmaya uygun olması, neticenin meydana gelme olasılığını artırması olarak anlaşılmalıdır⁵⁵. Bazı durumlarda düşük bir olasılık derecesi de netice için uygun olabilir. Örneğin, çok uzak mesafeden hedef gözetilerek yapılan bir silah atışı, hedefe isabet olasılığı düşük olsa bile öldürme ve yaralama suçlarının tipik neticesini meydana getirmeye uygun bir eylemdir⁵⁶.

⁵¹ Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 174, kn. 59.

⁵² von Kries, "Objectiven Möglichkeit," 200.

⁵³ von Kries, "Wahrscheinlichkeit," 532.

⁵⁴ von Kries, "Objectiven Möglichkeit," 201.

⁵⁵ Wessels, Beulke ve Satzger, *Allgemeiner Teil*, § 6 kn. 250; Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 474 kn. 39; Traeger, *Kausalbegriff*, 159.

⁵⁶ Engisch, *Kausalität*, 45.

Görüldüğü gibi uygun neden teorisi, şart teorisinin eş değer kabul ettiği şartlar arasından, neticeyi ortaya çıkarmaya genel anlamda elverişli (uygun) olan şartı, neden olarak kabul etmekte ve tesadüfi şartlar (atipik sonuçlar) ile uygun şartları birbirinden ayırmaktadır⁵⁷. Böylece teori, *haksızlık* ile öngörülebilir olmayan *talihsizlik* arasında ayırım yapma avantajına sahiptir⁵⁸. Dolayısıyla (A)'nın (B)'yi yaralaması, ancak (B)'nin ambulansa taşınırken boynunun kırılarak ölmesi ya da hastanede çıkan bir yangında ölmesi durumlarında ölüm neticesi, (A)'ya isnat edilemeyecektir⁵⁹.

Bir hareketin netice yönünden uygunluğunun hangi kriterlere göre değerlendirilmesi gerektiği öğretide tartışmalara konu olmuştur. Genel olarak kabul edilen görüş, “objektif olarak sonradan tahmin” (*objektiv nachträgliche Prognose*)⁶⁰ olarak nitelendirilen görüştür. Bu görüşe göre hakim, değerlendirmeyi yaptığı sırada kendisini objektif bir gözlemcinin yerine koyar ve failin *özel bilgisini* de dikkate alarak, eylemin gerçekleştirildiği esnada (*ex ante*) mevcut koşullar itibarıyla, gerçekleşen nedensellik akışının tahmin edilip edilemeyeceğini değerlendirir⁶¹. Fail, sahip olduğu bilgi dahilinde

⁵⁷ Jescheck ve Weigend, *Allgemeiner Teil*, 285; Krey ve Esser, *Allgemeiner Teil*, § 11 kn. 330; Kunter, *Suçun Maddi Unsurları*, 156; Dönmezer ve Erman, *Ceza Hukuku*, 204; Centel, Zafer ve Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 287; Ömeroğlu, “Nedensellik İlişkisi Üzerine,” 1566-1567; Gropp, *Allgemeiner Teil*, 143 kn. 80.

⁵⁸ Gropp, *Allgemeiner Teil*, 143 kn. 80.

⁵⁹ von Kries, “Objectiven Möglichkeit,” 224; Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 474 kn. 39.

⁶⁰ Olasılık değerlendirmesine tabi tutulacak olay, geçmişte kaldığı için ve eylem anına geri dönülerek eylemin gerçekleştirildiği anda henüz bilinmeyen ve daha sonraki nedensel süreçte ortaya çıkan tüm koşullar hariç tutularak değerlendirme yapıldığı için “sonradan tahmin” ifadesi kullanılmaktadır. Bkz. Robert von Hippel, *Deutsches Strafrecht Band 2* (Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag, 1971), 148, dn. 1.

⁶¹ Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 174 kn. 60; Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 475 kn. 40; Jescheck ve Weigend, *Allgemeiner Teil*, 286. Objektif ve subjektif değerlendirmenin bir arada yapılması, Türk öğretisinde *karma uygun neden teorisi* olarak adlandırılmıştır. Buna göre, karar verecek olan kişi, öncelikle olay anına giderek üçüncü kişinin bilgi ve tecrübesine göre, o anın koşulları içerisinde hareketin neticeyi gerçekleştirmeye uygun olup olmadığını değerlendirecek; ardından failin kişisel bilgi ve tecrübesini dikkate alarak, failin olay anında bildiği koşullara göre neticeyi tahmin edip edemeyeceğini inceleyecektir. Objektif ve subjektif değerlendirme birbirine uyuyorsa hem nedensellik hem de kusur sorunu çözülmüş olacaktır. Bkz. İçel, *Genel Hükümler*, 300; Dönmezer ve Erman, *Ceza Hukuku*, 223-224. Belirtelim ki, objektif olarak sonradan tahmin görüşünde failin özel bilgisinin dikkate alınması, tehlike (risk) yaratma şartı bakımından objektif isnadiyet teorisi de benimsemiştir. Bu durum, objektif isnadiyet teorisinin,

tehlike yaratan davranışının belli bir neticeyi gerçekleştirmesini beklemiş ve netice beklediği şekilde gerçekleşmişse, böyle bir durumda eylemi her zaman uygun neden kabul edilir⁶². (A)'nın hemofili hastası (B)'yi kolunu çizerek yaraladığı ve bunun sonucunda ölümüne neden olduğu olayda, (A)'nın eylemi, normal şartlarda ölümü meydana getirmeye elverişli bir neden olmadığı halde, (A) bu eylemi gerçekleştirdiği esnada (B)'nin hemofili hastası olduğunu biliyor ise, eylemi ölüm neticesinin uygun nedeni haline gelecektir⁶³.

Failin öngörülebilir olmayan tesadüfi şartların meydana gelmesinden sorumlu tutulmaması, nedensellik bağlantısını ortadan kaldıran bir durum olmadığı için öğretide uygun neden teorisi, bir nedensellik teorisi değil, normatif karakterli bir isnadiyet teorisi olarak kabul edilmektedir⁶⁴. Başka bir deyişle teori, hangi şartların nedensel olduğunu tespit etmemekte; hangi nedensel şartların hukuken önemli olduğunu ve faile isnat edilebileceğini tespit etmektedir⁶⁵. Alman ceza hukukunda neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçlarda objektif sorumluluğun kabul edildiği dönemde şart teorisinin uygulanması adil olmayan sonuçlara yol açtığı için sorumluluğun sınırlandırılması amacıyla uygun neden teorisine başvurulmuştur⁶⁶. Benzer şekilde Türk hukukunda da şart teorisini savunan yazarlar, neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçlarda objektif sorumluluğun kusur ilkesiyle bağdaşmayan olumsuz yönlerini bertaraf edebilmek için uygun neden teorisinin gerekliliğini ileri sürmüşlerdir⁶⁷. Ancak bugün itibarıyla Türk Ceza Kanunu'nda da neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçlar için en azından taksir şartının aranıyor olması ve uygun neden teorisinin kapsamının atipik neticelerin isnat edilebilirliğini önlemek ile sınırlı olması ve objektif isnadiyet teorisinin bu işlevi zaten yerine

suçun “kast” unsuruna ilişkin sorunları, tipikliğin objektif unsurları kapsamında çözmeye çalıştığı yönündeki eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Bkz. Dülger, Bakdur ve Özkan, “Ceza Hukukunda Objektif Isnadiyet,” 761 dn. 56; Karl Heinz Gössel, “Objektif Isnadiyet ve Nedensellik,” çev. Zehra Başer Doğan, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, no. 167-168 (2018): 242-246. Bu eleştirilere yanıt için bkz. Luis Greco, “Das Subjektive an der objektiven Zurechnung: Zum „Problem“ des Sonderwissens,” *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft* 117, no. 3 (2005): 521, 523 vd.

⁶² von Kries, “Objectiven Möglichkeit,” 229.

⁶³ Alacakaptan, *Suçun Unsurları*, 86.

⁶⁴ Gropp, *Allgemeiner Teil*, 143 kn. 81; Krey ve Esser, *Allgemeiner Teil*, § 11 kn. 330.

⁶⁵ Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 475 kn. 41.

⁶⁶ Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 474 kn. 39; Traeger, *Kausalbegriff*, 173.

⁶⁷ Önder, *Ceza Hukuku Dersleri*, 357-358.

getiriyor olması, uygun neden teorisine duyulan ihtiyacı ortadan kaldırmış durumdadır⁶⁸.

III. KASTEN YARALAMA SONUCU ÖLÜME NEDEN OLMA SUÇUNDA SORUMLULUĞUN OBJEKTİF İSNADİYET İLE SINIRLANDIRILMASI

A. Genel Açıklamalar

Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlarda kasten işlenen temel suçun içerdiği tipik tehlikenin özel neticede gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu durum, neticeye sadece taksirle neden olan failin eyleminden daha yoğun bir haksızlık ortaya koymaktadır. Bu suçlarda ceza aralığının yüksek tutulması, özellikle ölümlü sonuçlanan suç tiplerinden doğan sorumluluğun etkili bir şekilde sınırlandırılmasını gerektirmektedir⁶⁹. Bu nedenle Alman hukukunda neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlarda temel suç tipi ile özel netice arasında daha yakın ve kısıtlayıcı bir bağlantının bulunması gerektiği konusunda görüş birliği vardır⁷⁰.

Her ne kadar Alm. CK md. 18 (TCK md. 23) gereğince failin ölüm neticesi yönünden en azından taksirle hareket etmiş olması gerekmekte ise de,

⁶⁸ Georg Küpper, *Der "unmittelbare" Zusammenhang zwischen Grunddelikt und schwerer Folge beim erfolgsqualifizierten Delikt* (Berlin: Duncker & Humblot, 1982), 67; Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 475 kn. 42; Centel, Zafer ve Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 295 dn. 197.

⁶⁹ Sternberg-Lieben, "§ 18," 354 kn. 1; Fedor Strasser, *Die Zurechnung von Retter-, Flucht- und Verfolgerverhalten im Strafrecht* (Berlin: Duncker & Humblot, 2008), 295.

⁷⁰ Rudolf Rengier, *Strafrecht Besonderer Teil II - Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit* (München: C.H. Beck, 2012), § 16 kn. 5; Christian Köhler, *Beteiligung und Unterlassen beim erfolgsqualifizierten Delikt am Beispiel der Körperverletzung mit Todesfolge (§ 227 I StGB)* (Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag, 2000), 39; Johannes Wessels, Michael Hettinger ve Armin Engländer, *Strafrecht Besonderer Teil 1: Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit* (Heidelberg: C. F. Müller, 2023), kn. 261; Engisch, *Kausalität*, 69; Harro Otto, *Grundkurs Strafrecht, Die einzelnen Delikte* (Berlin: De Gruyter, 2005), 85 kn. 1; Heinrich, *Allgemeiner Teil*, § 8 kn. 181; Lukas Staffler, *Präterintentionalität und Zurechnungsdogmatik - Zur Auslegung der Körperverletzung mit Todesfolge im Rechtsvergleich Deutschland und Italien* (Berlin: Duncker & Humblot, 2015), 39; Anette Grünwald, "§ 227," içinde *Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar, §§ 211-231, Band 11*, ed. Gabriele Cirener, Henning Radtke, Ruth Rissing-van Saan, Thomas Rönau ve Wilhelm Schluckebier (Berlin: Walter de Gruyter, 2023), 709 kn. 5; Kudlich, "§ 18," 145 kn. 14.

buradaki taksirin, ölüm neticesinin öngörülebilirliğinden ibaret olması, subjektif isnadiyetin sınırlama işlevini önemli ölçüde azaltmaktadır⁷¹; bu nedenle objektif isnadiyet sorununun çözümü için “doğrudan bağlantı” (*unmittelbare Zusammenhang*) kriteri geliştirilmiştir. Doğrudan bağlantı, yaralama suç tipinde içkin özel tehlikenin, ölüm neticesi şeklinde ortaya çıkmasını gerektirmektedir⁷².

Kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçunda ölüm neticesinin faile objektif olarak isnat edilebilmesi için 1) yaralama suç tipine özgü bir tehlike yaratılmış olması ve 2) bu tehlikenin ölüm neticesinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu gereklilik, objektif isnadiyet teorisinin hukuken onaylanmayan (izin verilmeyen)/kınanan bir tehlike (risk) yaratılması ve bu tehlikenin tipik neticede gerçekleşmesi şeklinde ifade edilen temel formülüyle⁷³ paralellik arz etmekte ve benzer vakıa gruplarını içermektedir⁷⁴. Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlarda tipik tehlike bağlantısının, objektif isnadiyet teorisi kapsamında bir isnat edilebilirlik şartı olarak ele alınması gerektiğini düşündüğümüzden, bu konu objektif isnadiyet kuralları ile birlikte

⁷¹ Joachim Vogel ve Jens Bülte, “§ 18,” içinde *Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar, Einleitung §§ 1 bis 18, Band 1*, ed. Gabriele Cirener, Henning Radtke, Ruth Rissing-van Saan, Thomas Rönau ve Wilhelm Schluckebier (Berlin: Walter de Gruyter, 2020), 1329 kn. 32. “Koşulları hafifletilmiş taksir” olarak da nitelendirilmektedir. Bkz. Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 258.

⁷² Köhler, *Beteiligung und Unterlassen*, 38, Wessels, Hettinger ve Engländer, *Besonderer Teil I*, kn. 261; Harro Otto, *Grundkurs Strafrecht, Allgemeine Strafrechtslehre* (Berlin: De Gruyter, 2004), 203 kn. 9. “Nedensellik bağının, meydana gelen netice açısından varlığı zorunlu ise de bu durum tek başına yeterli olmayıp neticenin ayrıca faile yüklenip yüklenemeyeceği de değerlendirilmelidir. Bu kapsamda ağır neticenin objektif olarak faile yüklenebilirliği, bu ağır ve başka neticenin temel suç tipinin işlenmesine bağlı, ona bitişik, ona özgü olan özel tehlikenin gerçekleşmesi ve doğrudan sonucu olması halinde mümkündür.” Y. 3. CD, E. 2020/14780, K. 2020/14421, 22.10.2020; Y. 12. CD, 2023/4426, K. 2023/4605, 31.10.2023, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr>).

⁷³ Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 478 kn. 47; Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 176 kn. 66; Hilgendorf ve Valerius, *Alman Ceza Hukuku*, 93 kn. 46.

⁷⁴ Köhl, *Allgemeiner Teil*, 552 kn. 16; Kudlich, “§ 18,” 146 kn. 16; Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 493 kn. 81.

incelenmiştir⁷⁵. Objektif isnadiyet teorisinin özellikle “öngörülebilirlik” ve “sorumluluk ilkesi”, TCK md. 87/4 yönünden önem arz etmektedir⁷⁶.

B. Suç Tipine Özgü Bir Tehlikenin Yaratılması

1. Kavram

Objektif isnadiyet teorisine göre suç tipindeki neticenin faile isnat edilebilmesi için failin hukuken onaylanmayan/kınanan bir tehlike yaratması gerekmektedir⁷⁷. TCK md. 87/4 açısından bakıldığında, kasten yaralama suçunun işlenmesi, başlıbaşına hukuken onaylanmayan bir tehlike oluşturmaktadır. Ancak ölüm neticesinin isnat edilebilirliği için herhangi bir tehlike yaratılması yeterli değildir; neticeye yansıyan tehlikenin, yaralamanın tipik tehlikesi olması gerekmektedir⁷⁸.

Kanun koyucu ağır ya da başka bir neticeye yol açma eğilimine sahip olan belli suç tiplerini⁷⁹ neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suç olarak düzenlemiştir; o nedenle bu suçlara ilişkin hükümlerin uygulanması, ancak temel suç tipine özgü tehlikenin gerçekleştiği durumlarda mümkündür⁸⁰. Neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçların ayırt edici özelliği, temel suçun, tipe uygun özel tehlikeyi içinde barındırmasıdır. Dolayısıyla bu suçlarda objektif isnat edilebilirlik, ancak bu özel tehlikenin fail tarafından neticeye yansıtılması halinde söz konusu olabilir⁸¹.

⁷⁵ Alman öğretisinde de ölümle sonuçlanan yaralama suçunda özel neticenin objektif tipikliğinin; nedensellik, objektif isnat edilebilirlik ve suç tipine özgü tehlike bağlantısından oluştuğunu kabul eden yazarlar bulunmaktadır. Bkz. Eisele, *Besonderer Teil I*, § 14 kn. 368-369; Rengier, *Besonderer Teil II*, § 16 kn. 3. Suç tipine özgü tehlike bağlantısının, objektif isnadiyetin özel bir şekli olduğu ve isnat edilebilirliğin kapsamını daralttığına dair bkz. Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 276 kn. 16

⁷⁶ Rengier, *Besonderer Teil II*, § 16 kn. 5. Doğrudan bağlantı kriteri ile ulaşılmak istenen sorumluluğun sınırlandırılması amacına objektif isnadiyet kriterleri ile de ulaşılabileceği; bu nedenle nedensellik bağı ve objektif isnadiyetin varlığının sorumluluk için yeterli olduğuna dair bkz. Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 491.

⁷⁷ Kühl, *Allgemeiner Teil*, 39 kn. 46

⁷⁸ Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 276 kn. 16

⁷⁹ Örneğin, işkence (TCK md. 95/4), terk (TCK md. 97/2), çocuk düşürme (TCK md. 99/3), cinsel saldırı (TCK md. 102/5) suçlarının ölümle sonuçlanması, daha ağır cezaya tabi tutulmuştur.

⁸⁰ Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 434 kn. 114; Engisch, *Kausalität*, 70.

⁸¹ Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 258.

Neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçlarda ceza sorumluluğunu sınırlandırmak için başvurulmuş özel tehlike bağlantısı kriteri, Federal Mahkemenin eski kararlarında “doğrudan bağlantı” olarak adlandırılmaktaydı⁸². Doğrudan bağlantının bir tanımını vermemekle birlikte içtihatlar, Federal Mahkemenin bu terime olumsuz bir anlam yüklediğini ve yaralanan kişinin ölümüne, üçüncü bir kişinin ya da yaralanan kişinin kendi davranışının neden olmaması gerektiği şeklinde yorumladığını göstermektedir. Ölümle sonuçlanan kasten yaralama suçunun düzenlendiği Alm. CK md. 227’nin amacı, ölüm neticesini meydana getiren yaralama suçunda içkin özel tehlikeyi önlemek olduğundan ölüm, araya giren üçüncü kişinin ya da mağdurun davranışı sonucunda ortaya çıkmış ise, özel tehlikenin neticeye yansımadağı ve doğrudan bağlantının kesintiye uğradığı kabul edilmekteydi⁸³.

Doğrudan bağlantı kriterinin ilk defa dile getirildiği karar, “Rötzel”⁸⁴ kararıdır⁸⁵. Bu karara konu olayda sanık, annesinin evinde hizmetçi olarak çalışan Resi (G)’yi darp ederek kolunda derin bir yara açmış ve burnunu kırmıştır. Saldırının devam edeceği endişesiyle kaçmaya çalışan mağdur, odanın penceresinden balkona geçmeye çalışırken aşağıya düşerek ölmüştür. Federal Mahkemeye göre Alm. CK md. 227’de belirtilen ceza miktarı, kısıtlayıcı bir yorumu zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle ölüm neticesi, araya giren üçüncü kişinin ya da mağdurun kendi davranışı ile meydana gelmiş ise, kasten yaralama suçunun doğasında varolan tehlikenin ölüm neticesinde ortaya çıktığını artık söylemek mümkün değildir. Mağdurun kendi davranışı (devam eden saldırıdan kaçma) doğrudan ölüme yol açtığı için kasten yaralama eylemi ile ölüm neticesi arasındaki bağlantı ortadan kalkmıştır⁸⁶.

⁸² Kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçuna ilişkin Federal Mahkeme içtihatlarının tarihsel gelişimine ilişkin bkz. Gülsün Ayhan Aygörmöz Uğurlubay, “Alman ve Türk İçtihatlarında Neticesi Sebebiyle Ağırlaştırılmış Yaralama Suçunda Nedensellik ve Objektif İsnâdiyet,” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 21, no. 1 (2015): 43-74.

⁸³ Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 431 kn. 111; Georg Küpper, “Unmittelbarkeit und Letalität - Zum Tatbestand der Körperverletzung mit Todesfolge,” içinde *Festschrift für Hans Joachim Hirsch zum 70. Geburtstag*, ed. Thomas Weigend ve Georg Küpper (Berlin: Walter de Gruyter, 1999), 619.

⁸⁴ BGH, 30.09.1970 - 3 StR 119/70, (<https://research.wolterskluwer-online.de/>).

⁸⁵ Strasser, *Zurechnung*, 295.

⁸⁶ Michael Kahlo, “Überlegungen zum objektiven Zusammenhang zwischen Grunddelikt und qualifizierender Folge bei den tateserfolgsqualifizierten Delikten,” içinde *Festschrift für Ingeborg Puppe zum 70. Geburtstag - Strafrechtswissenschaft als Analyse und*

Doğrudan bağlantı, Federal Mahkemenin sonraki içtihatlarında ve öğretide “özel tehlikeyi gerçekleştirme bağlantısı”⁸⁷, “suç tipine özgü tehlike bağlantısı”⁸⁸ veya “tipik tehlike bağlantısı”⁸⁹ olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Zira ölüm neticesinin, üçüncü bir kişinin ya da mağdurun kendi davranışının sonucu olarak ortaya çıktığı durumlarda, başka bir deyişle failin eylemi ile netice arasında dolaylı bir ilişki söz konusu olduğunda “doğrudan bağlantı” kriteri uygun bir çözüm sunmamaktadır⁹⁰.

Federal Mahkemenin yakın tarihli kararlarında doğrudan bağlantının, mağdurun ya da üçüncü kişinin araya giren davranışının bulunmaması anlamına geldiği yönündeki önceki yaklaşım terkedilmiştir⁹¹. Şu an kabul edilen görüş, suç tipine özgü tehlike bağlantısının, neticesi sebebiyle ağırlaşmış tüm suçlar için genel bir formül sunmadığı; aksine suç tipindeki tehlikeye vurgu yaparak her suç tipinin anlam ve amacına uygun şekilde farklı bir değerlendirmeye olanak tanınması gerektiği yönündedir⁹².

2. Suç Tipine Özgü Tehlikenin Belirlenmesi

a. Genel Olarak

Suç tipine özgü tehlike bağlantısının, failin kasten yaralamaya yönelik eylemi ile ölüm neticesi arasında mı bulunması gerektiği, yoksa kasten yaralamanın neticesi ile ölüm arasında mı olması gerektiği tartışmalıdır⁹³. Bu

Konstruktion, ed. Hans-Ullrich Paeffgen, Martin Böse, Urs Kindhäuser, Stephan Stübinger, Torsten Verrel ve Rainer Zaczyk (Berlin: Duncker & Humblot, 2011), 586.

⁸⁷ Rengier, *Besonderer Teil II*, § 16 kn. 5; BGH, 12.02.1992 - 3 StR 481/91, (<https://research.wolterskluwer-online.de/>).

⁸⁸ Kudlich, “§ 18,” 145 kn. 13.

⁸⁹ Kühl, *Allgemeiner Teil*, 551 kn. 16.

⁹⁰ Otto, *Allgemeine Strafrechtslehre*, 203 kn. 7-8.

⁹¹ Sternberg-Lieben, “§ 18,” 355 kn. 4; Otto, *Allgemeine Strafrechtslehre*, 203 kn. 9.

⁹² Vogel ve Bülte, “§ 18,” 1329 kn. 32; Kühl, *Allgemeiner Teil*, 551 kn. 16, 17; Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 434 Rn. 114; Staffler, *Zurechnungsdogmatik*, 138-139; Strasser, *Zurechnung*, 297; Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 250.

⁹³ Bir kısım yazarlar, TCK md. 87/4’deki suçun, kanun metninde “Kasten yaralama sonucunda ölüm meydana gelmişse...” şeklinde ifade edilmiş olması nedeniyle tehlike bağlantısının, ölüm ile yaralamanın neticesi arasında araştırılması gerektiğini düşünmektedirler. Bkz. Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve R. Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 237; Kaymaz, *Kasten Yaralama Sonucu Ölüme Neden Olma*, 88; Seydi Kaymaz ve Ali Emrah Bozbayındır, “Neticesi Sebebiyle Ağırlaşan Yaralama Suçundan Sorumluluk ve Bu Konudaki Bazı

soruya verilecek yanıt, aynı zamanda, kasten yaralamanın teşebbüs aşamasında kaldığı veya TCK md. 86/2 kapsamındaki yaralamaya bağlı olarak ölümün meydana geldiği durumlarda TCK md. 87/4'ün uygulanıp uygulanamayacağı ile de ilgilidir.

Failin ateş ederek mağduru yaraladığı ve mağdurun kaldırıldığı hastanede ateşli silah yaralanmasına bağlı iç kanama nedeniyle öldüğü bir olayda ölüm, araya başka bir neden girmeksizin doğrudan yaralamanın *neticesine* bağlı olarak gerçekleştiği için nedensellik ve objektif isnadiyet yönünden herhangi bir sorunla karşılaşılmayacaktır. Ancak (A)'nın elindeki silahla (B)'yi kovaladığı, (B)'nin sığınmak için bir apartmanın kapısını tekmelediği ve kapının kırılan camının, atardamarını keserek kanama nedeniyle (B)'nin ölümüne neden olduğu bir olayda⁹⁴, ölüm neticesi yaralama suçuna teşebbüs⁹⁵ nedeniyle gerçekleşmiştir. Burada neticenin esas alınması

Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi,” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 68, no. 1-2 (2010): 86. Doğan, TCK md. 23'te “fiil” ibaresinin kullanılması ve final hareket teorisini kabul etmeleri nedeniyle neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlarda nedensellik bağının eylem ile özel netice arasında bulunması gerektiğini; ancak TCK md. 87/4'te olduğu gibi, temel suç tipi *sonucunda* ölümün gerçekleşmesi şartının arandığı suçlarda temel suç tipinin tamamlanmış olması gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Doğan, *Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar*, 112, 122. “Yaralama hareketiyle ölüm sonucu arasında nedensellik ilişkisinin varlığı, ölümün yaralama hareketinin kendisinden kaynaklanmış olmasına bağlı tutulmamalıdır. Ölümün yaralama hareketi sonucunda meydana geldiği hallerde de sonucun rastlantısal olmaması, öngörülebilir olması mümkündür”, bkz. Centel, *Kasten Yaralama Sonucunda Ölüm*, 193. TCK md. 87/4'ün uygulanması yönünden, failin kasten yapmış olduğu yaralama hareketinin, neticeye özgü tehlikeyi artırıp artırmadığı ve özen yükümlülüğünü ihlal edip etmediğinin incelenmesi gerektiği yönünde bkz. Veli Özer Özbeke, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 233. Kişi üzerinde basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek bir etki (netice) bırakan yaralama eyleminin illi ve objektif isnat edilebilir olabileceği, bu nedenle netice yerine eylemin esas alınmasının adil olacağı yönünde bkz. Mehmet Emin Artuk ve Erkam Yılmaz, “Basit Tıbbi Müdahalelik (BTM'lik) Yaramalar ve Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suç Hükümlerinin Tatbiki Meselesi,” *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 26, no. 1 (2022): 299. Basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek yaralamanın da ölümle sonuçlanabileceği, bu nedenle yaralama hareketinin esas alınması gerektiğine dair bkz. Uğurlubay, *Nedensellik ve Objektif Isnadiyet*, 69-70.

⁹⁴ BGH, 09.10.2002 - 5 StR 42/02 (<https://juris.bundesgerichtshof.de/>)

⁹⁵ Heinrich, *Allgemeiner Teil*, § 22 kn. 692; Wessels, Hettinger ve Engländer, *Besonderer Teil I*, kn. 274; Doğan, *Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar*, 254. Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlarda teşebbüs iki şekilde gerçekleşebilir. Temel suç tipi tamamlanır, ancak özel netice gerçekleşmez ya da temel suç tipi teşebbüs aşamasında kalır, ancak özel netice gerçekleşir. Birinci durum “ağırlaşmış neticeye teşebbüs” (*versuchte Erfolgsqualifizierung*), ikinci durum “neticesi sebebiyle ağırlaşmış teşebbüs” (*erfolgsqualifizierte Versuch*) olarak

halinde yaralama suçunun neticesi gerçekleşmediği için TCK md. 87/4'ün uygulanması mümkün olmayacaktır. Teşebbüs kapsamındaki eylemin esas alınması halinde ise TCK md. 87/4 uygulanabilecektir⁹⁶.

Federal Mahkeme içtihatlarının şu an geldiği aşamada, ölüm neticesinde gerçekleşen kasten yaralama suçuna özgü tehlikenin, neticeden kaynaklanması gerekliliği aranmamakta; yaralamaya neden olan eylem de dahil olmak üzere tüm süreç göz önünde bulundurulmaktadır⁹⁷. Alman öğretisinde ise hakim görüş, yaralamanın neticesini esas alan öldürücülük teorisinden⁹⁸ yana olmakla birlikte, suç tipine özgü tehlikenin sadece yaralama neticesinin niteliği ya da ağırlığından değil; yaralama suçunun işleniş biçiminden de kaynaklanabileceği gerekçesiyle öldürücülük teorisini normun koruma amacına uygun düşmeyen bir görüş olarak değerlendiren yazarlar da bulunmaktadır⁹⁹.

b. Yaralama Eylemini Esas Alan Görüş

Bu görüşe göre ölüm neticesinin faile isnat edilebilmesi için ölümün, yaralama eyleminin tipik tehlikesine bağlı olarak gerçekleşmesi gerekir¹⁰⁰.

adlandırılır. Teşebbüsün varlığı için netice bakımından kasten hareket edilmesi gerektiğinden ve kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçunda failin ölüm neticesi yönünden kasten hareket etmesi mümkün olmadığından, yaralama suçunun tamamlandığı, ancak ölümün gerçekleşmediği hallerde TCK md. 87/4'ün uygulanması mümkün değildir. Bkz. Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 733; Üzülmöz, *Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar*, 87.

⁹⁶ Heinrich, *Allgemeiner Teil*, § 22 kn. 696. (A)'nın (B)'yi dövmek için kovaladığı ve (B)'nin kaçarken düşüp öldüğü olayda, özel tehlike bağlantısının gerçekleşmediği, neticenin tesadüf eseri olması nedeniyle isnat edilemeyeceği yönünde bkz. Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 258-259.

⁹⁷ Krey, Heinrich ve Hellmann, *Besonderer Teil I*, § 3 kn. 294; Wessels, Hettinger ve Engländer, *Besonderer Teil I*, kn. 262.

⁹⁸ Krey, Heinrich ve Hellmann, *Besonderer Teil I*, § 3 kn. 298, 299; Georg Küpper ve René Börner, *Strafrecht Besonderer Teil I, Delikte gegen Rechtsgüter der Person und Gemeinschaft* (Berlin: Springer-Verlag, 2017), 74 kn. 32; Hans Joachim Hirsch, “§ 227,” içinde *Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar, §§ 223 bis 263a, Band 6*, ed. Burkhard Jähne, Heinrich Wilhelm Laufhütte ve Walter Odersky (Berlin: Walter de Gruyter, 2005), 127-128 kn. 4-5; Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 435 kn. 115.

⁹⁹ Eisele, *Besonderer Teil I*, § 14 kn. 372; Otto, *Allgemeine Strafrechtslehre*, 202 kn. 6; Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 277 kn. 20; Wessels, Hettinger ve Engländer, *Besonderer Teil I*, kn. 263.

¹⁰⁰ Heinrich, *Allgemeiner Teil*, § 22 kn. 696. Kasten yaralamanın teşebbüs aşamasında kaldığı, ancak ölüm neticesinin gerçekleştiği hallerde TCK md. 87/4'ün uygulanabileceği yönünde bkz. Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 732.

Bunun gerekçesi, tek başına yaralama eyleminin de ölüme yol açabilecek kadar ağır bir tehlike içerebilmesidir. Eylemin tehlikesi; kullanılan silah, çevresel koşullar (örneğin yaralamanın evin dördüncü katındaki balkonda gerçekleştirilmesi) veya mağdurun tepkisi (yumruktan kaçmaya çalışan mağdurun aracın altında kalması) gibi farklı koşullardan kaynaklanabilir ve bu koşullar arasında bir ayırım yapılmamalıdır¹⁰¹. Önemli olan, neticede gerçekleşen tehlikenin, failin eyleminin tehlikesi mi, yoksa başka bir tehlike mi olduğunun belirlenmesidir. Örneğin, sanık, işaret parmağını tetikte tutarak yerde yatan mağdurun başına silahıyla vurur; bu sırada silah ateş alarak mağdurun ölümüne neden olur¹⁰² (*Pistolenschlag-Fall - Tabanca Darbesi Olayı*). Bu olayda yaralamanın neticesi esas alınırsa TCK md. 87/4 uygulanamayacaktır; çünkü ölüm, yaralama neticesinde (başa vurulan darbe ile meydana gelen yaralanma) ortaya çıkmamıştır. Ancak emniyeti açık ve dolu bir silahın mağdura vurmak için kullanılması (yaralama eylemi), her an ateş alma olasılığı göz önünde bulundurulduğunda hayati tehlike arz eden bir eylemdir ve ölüm tehlikesini içinde barındırmaktadır. O nedenle eylemin esas alınması durumunda kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçunun oluştuğuna karar verilebilecektir¹⁰³. Yargıtay, “*sanığın, tabancanın kabzası ile yanından eğilmiş vaziyette koşarak geçmekte olan ve karşı gruptan olduğunu düşündüğü maktulün boynuna doğru yaralama kastıyla vurmak için hamle yaptığı, tabancanın ateş alması nedeniyle maktulün oksipital orta bölgeden yaralanıp kafatası kırığıyla birlikte beyin kanaması ve beyin doku harabiyetinden öldüğü*” benzer bir olayda yaralama eylemini esas alarak sanığın TCK md. 87/4’e göre cezalandırılması gerektiği kanaatine varmış ve bilinçli taksirle öldürme suçundan verilen mahkumiyet hükmünü bozmuştur¹⁰⁴.

¹⁰¹ Otto, *Allgemeine Strafrechtslehre*, 203 kn. 10.

¹⁰² BGH, 02.02.1960 - 1 StR 14/60, (dejure.org); Kühl, *Allgemeiner Teil*, 554 kn. 22; Krey, Heinrich ve Hellmann, *Besonderer Teil I*, § 3 kn. 292, 293. Bu olayda Federal Mahkeme, ölümle sonuçlanan yaralama suçundan (Alm. CK md. 227) verilen mahkumiyet kararını onamıştır. Federal Mahkemeye göre, yaralama, sanığın tabancayı kasıtlı olarak mağdurun başına vurmak için silah olarak kullanmasından, bunun sonucunda meydana gelen yaralanmaya kadar olan tüm süreci kapsamaktadır. Bu itibarla, 227’nci maddenin uygulanması, yaralama eyleminin mağdurun ölümüne yol açıp açmadığına, başka bir deyişle, mağduru yaralama kastıyla gerçekleştirilen ve yaralanma ile sonuçlanan hareketin, aynı zamanda mağdurun ölümüne de neden olup olmadığına bağlıdır.

¹⁰³ Wessels, Hettinger ve Engländer, *Besonderer Teil I*, kn. 264; Grünewald, “§ 227,” 714 kn. 11.

¹⁰⁴ Y. 1. CD. E. 2008/9705, K. 2012/1037, 21.02.2012, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr>). Bu olayda kasten yaralamaya yönelik hareket ile ölüm neticesi arasında doğrudan bağlantı

Federal Mahkemenin yaralama eylemini esas alarak ölümle sonuçlanan yaralama suçundan mahkumiyet kararı verdiği önemli bir dava da “Avcı Kulesi”¹⁰⁵ (*Hochsitz-Fall*) olayıdır. Bu karara konu olayda sanık, amcasının oturmakta olduğu 3,50 metre yükseklikteki avcı kulesini devirerek yere düşmesine neden olmuş, ancak mağdur, ayak bileğinin kırılması dışında hayati tehlike arz eden bir yaralanmaya maruz kalmamıştır. Yaklaşık 20 gün sonra hastaneden taburcu edilen mağdura herhangi bir kan sulandırıcı ilaç ya da tıbbi talimat verilmemiş, takip tedavisi de yapılmamıştır. Mağdur 17 gün sonra çift taraflı pulmoner emboli ve pnömoninin etkileşiminden kaynaklanan kardiyovasküler yetmezlik nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Emboli ve pnömoni, yaralanmanın neden olduğu uzun süreli yatak istirahati sonucunda gelişmiştir. Federal Mahkemenin bu davada vurguladığı husus şu olmuştur: Alm. CK md. 227, sadece niteliği ve ağırlığı itibarıyla hayati tehlike oluşturan yaralamaları kapsamaz; böyle bir yorum, hükmün koruma amacına aykırılık teşkil eder. Alm. CK md. 227’de yer alan “yaralama” (*Körpervverletzung*) ifadesi, sadece meydana gelen yaralamanın neticesini değil; aksine failin yaralamaya yol açan eylemini de içerir. Bu nedenle yaralama eyleminin ölümcül bir sonuç doğurma tehlikesi taşıması ve failin eyleminin doğasında var olan bu tehlikenin ölümün meydana gelmesiyle gerçekleşmesi yeterlidir. Başlangıçta meydana gelen ayak bileği kırılması, tek başına hayati tehlike arz etmese de, bu yaralanma nedeniyle uzun süreli yatak istirahati sonucunda emboli ve pnömoni gelişmesi, olağan yaşam deneyimleriyle çelişen bir durum değildir¹⁰⁶. Bu karardan anlaşıldığı üzere Federal Mahkeme, suç tipine özgü tehlikeyi geniş anlamda ele almakta ve ölüm neticesine yol açması bariz olan bir tehlikenin varlığını zorunlu görmemektedir.

olmadığı için TCK md. 87/4’ün uygulanamayacağı yönündeki eleştiri için bkz. Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 250 dn. 660.

¹⁰⁵ BGH, 30.06.1982 - 2 StR 226/82. Karar metni ve yorumu için bkz. Walter Stree, “BGH, 30. 06. 1982 — 2 StR 226/82 mit Anmerkung,” *JuristenZeitung* 38, no. 2 (1983): 73-76; Kahlo, *Überlegungen zum objektiven Zusammenhang*, 587; Staffler, *Zurechnungsdogmatik*, 140; Krey, Heinrich ve Hellmann, *Besonderer Teil I*, § 3 kn. 295.

¹⁰⁶ 765 sayılı TCK döneminde verilen benzer bir kararda Yargıtay da, sanığı kastın aşılması suretiyle öldürme suçundan sorumlu tutmuştur: “Sanık F’nin 9.5.1997 tarihinde 74 yaşındaki maktûleyi ittiği ve sağ ayağındaki femur kırığına neden olduğu, maktûlenin 4 ay kadar sonra öldüğü, ölümün yatmaya bağlı komplikasyonlardan geliştiği ve sanığın fiili ile de irtibatı bulunduğu Adli Tıp Kurumu 1. İhtisas Kurulunun 1.11.2000 tarihli raporundan anlaşıldığından sanık hakkında TCK. 452/2. madde ve fıkrasının uygulanması gerekirken 1. fıkrası uygulanarak karar verilmesi,...” Y. 1. CD, E. 2001/3211, K. 2001/4543, 10.12.2001, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr/>).

c. Yaralama Neticesini Esas Alan Görüş

“Öldürücülük Teorisi” (*Letalitätslehre*), yaralamanın ölümcüllüğüne odaklanarak suç tipine özgü bağlantıyı, yaralamanın tehlikeliliği, yani ölüm neticesine yol açabilirliği ile sınırlandırmakta ve yaralama suçunun *neticesini* belirleyici faktör olarak kabul etmektedir¹⁰⁷. Yaralama suçunun tipik tehlikesi, yaralamanın ağırlaşarak ölüme yol açabilme potansiyeline sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Ölümün hemen gerçekleşmesi ile belli bir zaman sonra gerçekleşmesi arasında fark yoktur. Önemli olan, yaralamanın neden olduğu patolojik sürecin ölümle sonuçlanmasıdır¹⁰⁸. Dolayısıyla yaralamanın niteliği ve ağırlığından kaynaklanan tehlikenin ölüm neticesinde gerçekleşip gerçekleşmediği belirlenmelidir¹⁰⁹. Teorinin savunucularından *Hirsch*, yaralama ile ölüm neticesi arasındaki bağlantı, yaralama eylemine göre belirlendiği takdirde, neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlara özgü tipik tehlike bağlantısının, taksirli suçlarda aranan olağan tehlike bağlantısına dönüşeceğini ve bunun da tehlike bağlantısının sınırlama işlevini ortadan kaldıracığı görüşündedir¹¹⁰.

Öldürücülük teorisi neticeyi esas aldığı için kasten yaralama suçunun tamamlanmış olması gerekmektedir. Ayrıca kasten yaralama, başka koşullar eklenmeksizin ölüme neden olmalıdır¹¹¹. Ölüm neticesinin, yaralama suçunun tipik tehlikesi olarak ortaya çıkmadığı durumlarda isnadiyet reddedilir. Örneğin, failin attığı yumruk nedeniyle keskin bir cismin üzerine düşerek ölen mağdurun ölümü faile isnat edilemez; çünkü ölüm, yumruk ile yaralamanın tehlikesi sonucunda meydana gelmemiştir. Yine ölümün üçüncü kişinin müdahalesi ya da mağdurun kendi davranışı nedeniyle meydana gelmesi halinde ölüm neticesinin faile isnat edilmesi mümkün değildir¹¹².

¹⁰⁷ Küpper, *Unmittelbarkeit und Letalität*, 619-620.

¹⁰⁸ Küpper, *Erfolgsqualifizierten Delikt*, 88; Staffler, *Zurechnungsdogmatik*, 148.

¹⁰⁹ Wessels, Hettlinger ve Engländer, *Besonderer Teil 1*, kn. 262.

¹¹⁰ Hirsch, “§ 227,” 128 kn. 5.

¹¹¹ Staffler, *Zurechnungsdogmatik*, 148.

¹¹² Hirsch, “§ 227,” 128 kn. 5. Ölüm neticesinin, üçüncü kişinin veya mağdurun davranışının ya da mağdurda mevcut olan bir hastalığın sonucu olarak ortaya çıkması halinde TCK md. 87/4’ün uygulanamayacağı yönünde bkz. Üzülmüş, *Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar*, 65. Failin eylemi, neticeyi meydana getirmeye elverişli olmakla birlikte kendi eylemi dışında farklı nedenlerin bir araya gelmesinin nedensellik bağıını keseceği ve failin ölüm neticesinden sorumlu tutulamayacağı yönünde bkz. Osman Atalay, “5237 Sayılı TCK’nın 87/4. Maddesinde Düzenlenen Kasten Yaralama Sonucu Ölüm (Kastı Aşan Adam

Küpper'e göre, öldürücülük teorisinin, suç tipine özgü tehlike bağlantısına getirdiği bu katı yorum, Federal Mahkemenin içtihatlarındaki tutarsızlıkları ortadan kaldırma avantajına sahiptir. Federal Mahkeme, yaralama suçunda mevcut özel tehlikenin ölüm neticesinde ortaya çıkması gerekliliğini kural olarak benimsemekle birlikte, yaralama eylemini esas alarak ve olayların seyri, olağan yaşam deneyimleri dışında kalmadığı sürece tehlike bağlantısının kurulduğunu kabul ederek söz konusu kuralı etkisiz hale getirmektedir¹¹³.

d. TCK md. 87/4 Yönünden Değerlendirme

TCK md. 87/4'te düzenlenen suç tipine özgü tehlike, meydana gelen yaralamanın belli bir ağırlığa ulaşması ve bu itibarla ölüme yol açabilir nitelikte olmasıdır; başka bir deyişle sadece TCK md. 86/1, 3 ve 87/1, 2, 3 kapsamında olan ve ölüme yol açabilir nitelikteki bir yaralama, normun koruma amacı kapsamındadır¹¹⁴.

Kasten yaralamanın kişi üzerindeki etkisinin basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hali, TCK md. 86/2'de ayrıca düzenlenmiştir. Öğreti ve yargı kararlarında kabul edilen hakim görüş, TCK md. 86/2 kapsamında kalan bir yaralamanın ölüme neden olması durumunda TCK md. 87/4'ün uygulanamayacağı yönündedir¹¹⁵. Bir diğer görüş ise, yaralamanın TCK md. 86/2 kapsamında olup olmadığı hususunun,

Öldürme),” *Terazi Hukuk Dergisi* 11, no. 117 (Mayıs 2016): 63. Alman öğretisinde yaralamanın neticesini esas almakla birlikte mağdurun veya üçüncü kişinin neticeye nedensel katkısının olduğu durumlarda tehlike bağlantısının mevcut olduğunu kabul ederek daha ılımlı bir yaklaşım sergileyen görüşler de bulunmaktadır. Bu görüşler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Staffler, *Zurechnungsdogmatik*, 150-173; Strasser, *Zurechnung*, 335-355.

¹¹³ Küpper, *Unmittelbarkeit und Letalität*, 621.

¹¹⁴ Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 435 kn. 115.

¹¹⁵ Centel, Zafer ve Çakmut, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, 180; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 233-234; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 233, 237; Koca ve Üzülmöz, “Kasten Yaralama,” 804; Kaymaz, *Kasten Yaralama Sonucu Ölüme Neden Olma*, 66-67; Gökçen ve Balcı, “Kasten Yaralama,” 398-399; İsmail Çınar, “Basit Tıbbi Müdahale ile Giderilebilecek Ölçüde Hafif (BTM’lik) Yaralamalar ile İlgili TCK m. 86/2 Düzenlemesinin Yol Açtığı Sorunlar,” *Terazi Hukuk Dergisi*, no. 211 (Mart 2024): 47-48. Yargıtay’ın yerleşik içtihatları da bu görüşü desteklemektedir, YCGK, E. 2019/197, K. 2024/33, 24.01.2024; Y. 1. CD, E. 2021/11416, K. 2022/330, 18.01.2022, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr/>).

yaralamanın neticesine nispetle tayin edilmesi gerektiğini; örneğin bir tokat atma eyleminin TCK md. 86/2 kapsamında olup olmadığına ilişkin değerlendirmenin, fiilin işlendiği koşullar, mağdurun durumu, fiilin yöneldiği bölge, fiilin şiddeti, fiilin işleniş şekli ve neticesi dikkate alınarak yapılması gerektiğini belirtmektedir¹¹⁶.

TCK md. 86/2’de “kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması”ndan bahsetmektedir. Dolayısıyla burada belirleyici olan, yaralama eyleminin ağırlık ve şiddet bakımından hafif olması değil, eylemin etkisinin hafif olmasıdır¹¹⁷. Örneğin, koltuk değneği kullanan bir mağdura merdiven başında tokat atarak merdivenden düşüren ve ölümüne neden olan failin eylemi, TCK md. 86/2 kapsamında kabul edilmeli ve TCK md. 87/4 uygulanmamalıdır¹¹⁸;

¹¹⁶ Artuk ve Erkam, “Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suç,” 265-266. Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlarda, temel suçta tipik olarak yer alan tehlikenin gerçekleştiği, bu nedenle ağır neticenin gerçekleşmesi halinde yaralamanın 86/2 kapsamında basit tıbbi müdahalelik olduğunun söylenemeyeceği yönünde bkz. Mustafa Albayrak, “Kasten Yaralama Sonucu Oluşan, Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Yaralama ve Ölüm Halinde Faillerin Cezalandırılması Sorunu,” *Terazi Hukuk Dergisi*, no. 25 (Eylül 2008): 73-74. Aksi görüşte olan Çınar’a göre, “yaralama suçunun işlendiği olayın yaralama olarak nitelendirilmemesi gereken hususiyetleri, yaralamanın ağırlığı ile ilgili hususlar değil; aksine icra edilen davranışın yol açabileceği neticenin öngörülebilirliğini gösteren hususlardır.” Failin otoban kenarında tartıştığı mağdura yumruk attığı ve mağdurun refleks ve yumruğun etkisiyle yola kaçarak araba altında kalıp öldüğü olayı örnek olarak veren yazara göre, işlenen kasten yaralama suçu, otoban kenarında gerçekleştirilmeseydi de aynı hareketlerle işlenebilirdi; olayın otoban kenarında gerçekleşmesi yönü, yaralama suçunun varlığı ile ilgili değildir. Bu olayda ölüme sadece yaralama suçu yol açmamış, yaralama suçu ile birlikte başka koşulların bir araya gelmesi yol açmıştır, o nedenle TCK md. 87/4 uygulanamaz. Bkz. Çınar, “Basit Tıbbi Müdahale,” 48.

¹¹⁷ Adli Tıp Uzmanları Derneği, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı ve Adli Tıp Derneği tarafından hazırlanan rehberde basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif yaralanmalara ilişkin liste oluşturulurken, basit tıbbi müdahalelerin ne olduğu, nelerin basit tıbbi müdahale ile giderilebileceğinden öte, hangi travmatik değişimlerin kişi üzerindeki etkisinin hafif yaralanmalar içinde yer alması gerektiğinin gözetildiği ifade edilmiştir. Bkz. Yasemin Balcı, Başar Çolak, Kağan Gürpınar ve Nurettin Nezih Anolay, ed., *Türk Ceza Kanunu’nda Tanımlanan Yaralama Suçlarının Adli Tıp Açısından Değerlendirilmesi Rehberi* (Haziran 2019), 8, <https://www.atk.gov.tr/tckyaralama24-06-19.pdf>.

¹¹⁸ “...saniğin, maktülün ayağında sakatlık ve platin olup iki koltuk değneği ile yürüyebildiğini bildiği, maktülün onun tarafından uyarılmasına kızarak maktule bir tokat attığı, maktülün de tokatın etkisi ile dengesini kaybedip evin önündeki 10 basamaklı merdivenden yuvarlandığı, kaldırıldığı hastanede 6 gün sonra künt kafa travmasına bağlı kubbe ve kaide kemik kırıklarına bağlı komplikasyonlar sonucu hayatını kaybettiği olayda; saniğin, ayağında sakatlık ve platin olup iki koltuk değneği ile yürüyebilen maktule attığı tokatın

zira burada tokat atma şeklinde gerçekleşen kasten yaralama eyleminin neticesi (*etkisi*), yüzde acı, morluk, lezyon vs. oluşturmaktan ibarettir ve ölüme yol açan bu netice değil, maktulün dengesini kaybedip düşmesidir¹¹⁹. Olayın oluş şekli dikkate alındığında merdiven başında koltuk değneği kullanan maktule atılan tokatın düşmeye sebep olabileceği objektif ve subjektif açıdan öngörülebilir olduğundan sanığın bilinçli taksirle öldürmeden sorumlu tutulması gerekir.

Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralamanın meydana geldiği durumda ağır neticenin faile isnat edilip edilemeyeceği *ex ante* bir değerlendirme ile belirlenmelidir. Bu bağlamda, yaralama suçunun tamamlandığı esnada mevcut olan ve objektif olarak öngörülebilir nitelikteki tüm koşulların suç tipine özgü tehlike kapsamında dikkate alınması gerekir¹²⁰. Örneğin, bir kişinin ayak bileğini kırmak normal şartlarda ölüm tehlikesi yaratmaz. Ancak 90 yaşındaki mağdurun ayak bileğini kırmak (TCK md. 87/3) ölüm tehlikesine yol açabilecek niteliktedir. Bununla birlikte kanun koyucu, TCK md. 87’de yaralama suçunun işlenmesi suretiyle gerçekleşmesi belli bir dereceye kadar olasılık dahilinde olan neticeleri ağır netice olarak belirlemiştir¹²¹. Bu nedenle normun koruma amacına uygun olarak, etkisi basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek yaralamayı TCK md. 87/4 kapsamına almamıştır. Dolayısıyla tokat atma ya da iterek yere düşürme gibi eylemlerin neticesinde ortaya çıkan hafif yaralanmalar, ölüme neden olsa bile TCK md. 87/4’teki suçu oluşturmaz.

TCK md. 87/4, TCK md. 86/2 kapsamındaki yaralamaları kapsam dışı bırakarak normun koruma amacına uygun bir düzenleme getirmiş ve TCK md. 87/4’de belirlenen yüksek ceza miktarına meşru bir dayanak sağlamıştır. Dolayısıyla failin eylemi neticesinde TCK md. 86/1, 3 ve 87/1, 2, 3 kapsamında ölüme yol açabilecek ağırlıkta bir yaralama meydana gelmişse, suç tipine özgü tehlike şartı da gerçekleşmiş sayılmalıdır. Kanaatimizce,

onun dengesini kaybederek düşmesine neden olabileceğini öngörmesine rağmen, bu neticenin gerçekleşmeyeceğini düşünerek işlediği eylem nedeniyle TCK.nun 85/1. ve 22/3. maddeleri uyarınca bilinçli taksirle öldürme suçundan mahkumiyeti yerine, suça yanlış vasıf verilerek TCK.nun 87/4 maddesine göre hüküm kurulması, ...” Y. 1. CD, E. 2013/3355, K. 2013/5283, 30.09.2013, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr/>).

¹¹⁹ Artuk ve Erkam bu olayda Yargıtay’ın eylemi TCK md. 86/2 kapsamında kabul ederek TCK md. 87/4 yerine TCK md. 85’i uygulamasının hatalı olduğunu düşünmektedirler. Bkz. Artuk ve Erkam, “Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suç,” 267 dn. 9.

¹²⁰ Engisch, *Kausalität*, 72; Otto, *Allgemeine Strafrechtslehre*, 203 kn. 10.

¹²¹ Engisch, *Kausalität*, 69.

ölüme yol açabilecek ağırlıkta bir yaralamanın meydana getirilmesi, objektif isnadiyet teorisinin “hukuken onaylanmayan tehlike yaratma” şartının kısıtlayıcı bir yorumundan ibarettir¹²².

C. Suç Tipine Özgü Tehlikenin Özel Neticede Gerçekleşmesi

1. Genel Olarak

Suç tipine özgü tehlikenin tipik neticede gerçekleşmesi şartı, özellikle mağdurun veya üçüncü kişinin davranışının nedensellik akışına dahil olduğu durumlarda önem arz etmektedir. Öldürücülük teorisine göre kasten yaralamanın doğrudan ve kendiliğinden ölüme yol açabilecek nitelikte olmasının yanı sıra ölümün araya giren mağdur ya da üçüncü kişinin davranışı nedeniyle meydana gelmemiş olması da gerekmektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi failin eylemi neticesinde TCK md. 86/1, 3 ve 87/1, 2, 3 kapsamında ölüme yol açabilecek ağırlıkta bir yaralama meydana gelmişse, suç tipine özgü tehlike şartı da gerçekleşmiş sayılmalıdır. Yaralamanın özel tehlikesinin neticede gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda ise objektif isnadiyet kurallarının dikkate alınması gerektiği düşüncesindeyiz. Bu nedenle öldürücülük teorisini savunan yazarların, araya giren mağdur veya üçüncü kişinin davranışının, özel tehlike bağlantısını her hâlükârda kesmiş sayılacağı yönündeki görüşlerine katılmıyoruz.

Objektif isnadiyet teorisine göre, failin yarattığı hukuken onaylanmayan/kınanan tehlikenin tipik neticede gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bazı durumlarda fail, yasa ile korunan hukuki menfaate yönelik bir tehlike yaratmış olmakla birlikte somut neticede gerçekleşen tehlike, failin yarattığı tehlike değil, başka bir tehlikedir. Örneğin, fail mağdura silahıyla ateş eder; yaralanan mağdur kaldırıldığı hastanede çıkan bir yangında hayatını kaybeder. Fail, mağduru yaralayarak hukuken onaylanmayan bir tehlike yaratmıştır, ancak bu tehlike neticede gerçekleşmemiştir. Mağdurun ölümü, silahla yaralamadan kaynaklanan tehlike nedeniyle değil, tesadüfi bir tehlike (yangın) nedeniyle gerçekleşmiştir. “Tehlike yaratma” şartının yokluğu durumunda fail cezalandırılmaz iken, “tehlikenin gerçekleşmesi” şartının yokluğu, sadece

¹²² Suç tipine özgü tehlike bağlantısının (doğrudan bağlantı) hukuki esası tartışmalıdır. Bunun suç teorisi içerisinde objektif isnadiyetten farklı bir kurum olup olmadığı açıklığa kavuşmuş değildir. Bkz. Doğan, *Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar*, 172, 174.

neticenin ortaya çıkmasını engeller ve şartları varsa teşebbüs hükümlerine göre cezalandırma mümkündür. Dolayısıyla yangın olayında fail, öldürme kastıyla hareket etmişse, tamamlanmış öldürme suçundan değil, sadece kasten öldürmeye teşebbüsten sorumlu tutulabilir¹²³. Öldürme kastı yoksa kasten yaralama suçundan cezalandırılabilir; ölüme yol açan, yaralamadan kaynaklanan tehlike olmadığı için TCK md. 87/4'e göre cezalandırılması mümkün değildir.

Kasten işlenen suçun nedensellikte sapma sonucunda neticeye ulaşması durumunda, failin eylemi ölüm tehlikesini artırmış ise tehlikenin gerçekleştiği kabul edilir¹²⁴. Failin genel tehlikeliliğe sahip bir eylemi gerçekleştirmesi ve bu tehlikenin neticede ortaya çıkması durumunda netice ve nedensellik akışı, objektif olarak öngörülebilir¹²⁵. Bununla birlikte objektif öngörülebilirliğin sınırları, her somut olayın koşulları dikkate alınarak belirlenmelidir. Bıçakla

¹²³ Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 476 kn. 46; 478 kn. 47.

¹²⁴ Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 489 kn. 69.

¹²⁵ Krey ve Esser, *Allgemeiner Teil*, § 11 kn. 337. Sanığın, maktul ile tanığın konuşmalarına imkan sağlamak için aracın sağ arka kapı camını 5-10 cm genişliğinde açtığı, bu aralıktan maktul ile tanığın konuşmalarına devam ettikleri, konuşmanın bittiğini düşünen sanığın aracı çalıştırıp hareket ettirmesi üzerine maktulün elleriyle tutunduğu aracın kapısına yapıştığı, aracın hız kazandığı sırada tanığın araç sürücüsü sanığa seslenerek aracı durdurmasını istediği, buna rağmen sanığın hızını azaltmaksızın yoluna devam ettiği ve yaklaşık 25 metre boyunca sürüklenen maktulün düşüp başını asfalt zemine çarparak hayatını kaybettiği olayda Yargıtay, sanığın, maktulün aracın camında asılı kaldığını görmesine ve tanığın durmasını söylemesine rağmen bilerek ve isteyerek aracının hızını düşürmeyip durmaksızın süratlenerek yoluna devam etmesi şeklindeki eyleminin, *günlük hayat tecrübelerine göre maktulün sürüklenerek yaralanması sonucunu doğurmasının muhakkak olduğu* gerekçesiyle kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçundan cezalandırılmasına karar vermiştir. YCGK, E. 2019/136, K. 2020/293, 16.06.2020. Sanığın, yüz bölgesine yumrukla vurmak suretiyle öleni hafif şekilde yaraladığı ve yaklaşık 10 dakika sonra fenalaşarak hastaneye kaldırılan ölenin, kendisinde mevcut kronik kalp-damar hastalığının olayın meydana getirdiği efor ve stresin etkisiyle aktif hâle geçmesine bağlı olarak solunum-dolaşım durmasından vefat ettiği olayda Yargıtay, ölenin meydana gelen yaralanmanın TCK md. 86/2 kapsamında kalması nedeniyle kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçunun oluşmadığına; ancak “...lise mezunu ve olay tarihi itibarıyla 28 yaşında olan sanığın yaşam tecrübesi ve eğitim düzeyi gözetilip ortak tecrübeler de dikkate alındığında, 50 yaşındaki bir kişinin yüzüne yumrukla vurulması neticesinde ölüm sonucunun meydana gelebileceğinin öngörülebilir olduğu, sanığın ise öngörülebilir neticeyi öngörememesi nedeniyle eyleminin TCK’nın 85. maddesinin birinci fıkrası kapsamındaki taksirle bir kişinin ölümüne neden olma suçunu oluşturduğu(na)...” karar vermiştir. YCGK, E. 2015/1254, K. 2018/354, 18.09.2018, <https://mevzuat.sinerjias.com.tr>).

ölümcül şekilde yaralanan mağdurun, yarasının enfeksiyon kapması veya ameliyatta meydana gelen tıbbi komplikasyon sonucu ölmesi, nedensellik akışında önemsiz sapma teşkil eden öngörülebilir bir durumdur ve bıçaklama eyleminin tehlikesini yansıtmaktadır; buna karşın yangın olayında yaralama, mağdurun hastanedeki yangında ölme tehlikesini artıran bir durum değildir¹²⁶.

Mağdurun anormal bir yapıya sahip olduğu durumlarda da, öngörülebilirlik şartı gerçekleşmez. Bu konuda klasik örnek, hemofili hastası mağdurun, fail tarafından hafif şekilde yaralanması neticesinde ölmesi durumudur. Hemofili hastalığının görülme sıklığının istatistiksel olarak düşüklüğü göz önünde tutulduğunda neticede ortaya çıkan tehlikenin, yaralamanın yarattığı tehlike değil, hemofili hastalığının nadir görülen spesifik tehlikesi olduğu kabul edilecek¹²⁷ ve ölüm neticesi faile isnat edilemeyecektir. Mağdurun anormal yapısına ilişkin Federal Mahkeme kararına konu bir olayda, sanık mağduru iterek yere düşürür ve vücudunun üst kısmına şiddetli bir tekme atar. Kaburgaların alt kısmına isabet eden tekme, solar plexus yoluyla vagus sinirini tetikleyerek kalbinin durmasına yol açar. Bilirkişiye göre, kişinin gövdesine atılan tekmenin, kaburga kırığı, karaciğer ya da dalak yırtılması gibi ciddi düzeyde yaralanmalara sebebiyet vermesi *her zaman ihtimal dahilindedir*; ancak solar plexusun uyarılması sonucu meydana gelen ölüm, *tıbben nadir görülen* bir durumdur. Buna dayanarak yerel mahkeme, ölümle sonuçlanan yaralama suçunun oluşmadığına karar vermiştir. Federal Mahkeme ise, somut olaydaki ölüm nedeni tıbbi açıdan nadir bir durum olsa bile, yerde yatan kişinin gövdesine atılan tekmenin, isnat edilebilirliği önleyecek kadar yaşam deneyimlerine aykırı ve olağanüstü bir durum olmadığı gerekçesiyle tehlike bağlantısının bulunduğu karar vermiştir¹²⁸. Federal Mahkemenin bu gerekçesindeki hatalı değerlendirme, varsayımsal tehlikeyi dikkate alarak karar vermiş olmasıdır¹²⁹. Ölüm, kaburga kırığı, karaciğer ya da dalak yırtılması nedeniyle gerçekleşmemesine karşın, bu ihtimaller gerçekleşmiş gibi değerlendirilmiştir. Mağdur, kendisine atılan tekmenin neden olduğu kaburga kırığı, karaciğer ya da dalak yırtılması sonucu ölseydi, ölüm neticesinin faile isnat edilmesi düşünülebilirdi; ancak neticede

¹²⁶ Krey ve Esser, *Allgemeiner Teil*, § 11 kn. 335-336; Kühl, *Allgemeiner Teil*, 47 kn. 63-64; Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 490 kn. 70.

¹²⁷ Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 181 kn. 85.

¹²⁸ BGH, 15.11.2007 - 4 StR 453/07 §§ 5, 7, (<https://juris.bundesgerichtshof.de/>).

¹²⁹ Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 181 kn. 86-87.

gerçekleşen tehlike, mağdurun anormal yapısının yarattığı tehlikedir. Bu nedenle neticenin faile isnat edilmesi hatalıdır.

Objektif isnadiyet teorisine göre mağdurun veya üçüncü kişinin araya girdiği durumlarda failin sorumluluk alanının, diğerlerinin sorumluluk alanından ayrılması gerekmektedir. 765 sayılı TCK md. 452/2’de kasten yaralama sonucu ölümün, failin eyleminden önce bulunup da failce bilinmeyen nedenlerin ya da failin iradesi dışında ve umulmayan nedenlerin birleşmesiyle meydana gelmesi, suçun hafifletici nedeni olarak düzenlenmekteydi¹³⁰. Bu dönemde verilen kararlar incelendiğinde, mağdurun ya da üçüncü kişinin nedensellik akışına dahil olduğu durumların bu fıkra kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Örneğin, kocası olan sanık tarafından dövülen maktulenin dövülme sonucu maruz kaldığı acılardan kendini kurtarmak için intihar etmesi¹³¹ veya gazinoda çalışanlar tarafından dövülüp daha sonra kovalanan mağdurun bu takipten kurtulmak için civarda bulunan göle atlayarak asfiksi sonucu ölmesi¹³², 765 sayılı TCK md. 452/2 kapsamında kabul edilerek mahkumiyet hükmü kurulmuştur.

Kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçu yönünden kural olarak, mağdurun ya da üçüncü kişinin sonraki eylemi, tehlike bağlantısını ortadan kaldırmaz. Ancak burada önemli olan, yaralama suçunun özel tehlikesinin gerçekleşip gerçekleşmediğini ve ölüm neticesinin, kendi sorumluluğu ile hareket eden mağdura ya da üçüncü kişiye isnat edilip edilemeyeceğini tespit etmektir¹³³. Fail tarafından başlatılan nedensel sürece mağdurun ya da üçüncü kişinin müdahale ettiği durumlarda bu kişilerin sorumluluk alanları, objektif isnadiyet teorisinin “sorumluluk ilkesi” (*Verantwortungsprinzip*) ile belirlenir¹³⁴.

¹³⁰ Centel, “Kasten Yaralama Sonucunda Ölüm Meydana Gelmesi,” 182. Bu madde cezayı azaltmakla birlikte failin eylemine katılan, ancak tek başına neticeyi meydana getirmeye elverişli olmayan istisnai hallerin nedensellik bağlantısını kesmediğini göstermekteydi. Bkz. Hafizoğulları ve Özen, *Genel Hükümler*, 182.

¹³¹ Y. 1. CD, E. 1979/4059, K. 1980/1000, 06.03.1980, (<https://legalbank.net/>).

¹³² YCGK, 09.07.1984, 1-446/225, aktaran Önder, *Ceza Hukuku Dersleri*, 196-197

¹³³ Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 278 kn. 23; Otto, *Die einzelnen Delikte*, 85-86 kn. 2.

¹³⁴ Kühl, *Allgemeiner Teil*, 55 kn. 83.

2. Sorumluluk İlkesi

Sorumluluk ilkesine göre, hiç kimse üçüncü bir kişinin ya da mağdurun tehlike yaratan veya zarar veren eylemlerinden sorumlu tutulamaz; bu tür eylemler, üçüncü kişinin ya da mağdurun kendi sorumluluk alanı ile ilgilidir¹³⁵. Sorumluluk ilkesi özellikle mağdurun kendi sorumluluğu ile hareket ettiği durumlarda önem taşır. Bu ilkenin temelinde yatan düşünce, bir hukuki menfaatin sahibi olan kişinin, bu hukuki menfaatin korunmasından vazgeçebilme özgürlüğüne de sahip olmasıdır. Kişi, kendi hukuki menfaatine yönelik bir tehlikeyi kabulleniyorsa ve hukuk sistemi de buna izin veriyorsa, kendini tehlikeye düşürme davranışının bir sonucu olarak ortaya çıkan tipik neticenin, bu neticeye birlikte neden olan faile isnat edilmesi de artık mümkün değildir¹³⁶. Bu sonuca normun koruma amacı ilkesiyle de ulaşılabilir. Failin hukukten onaylanmayan/kınanan bir tehlike yaratması ve bu tehlikenin neticede gerçekleşmesi ile objektif isnat edilebilirliğin şartları da gerçekleşmiş olur. Ancak neticenin, normun koruma amacı kapsamına girmediği durumlarda isnat edilebilirlik mümkün değildir¹³⁷. Türk Ceza Kanunu'nun öldürme ve yaralama suçlarına ilişkin normlarının amacı, hukuki menfaat sahibini, üçüncü kişilerin müdahalesinden korumaktır; dolayısıyla kişinin kendi sorumluluğu ile hareket ederek kendisine zarar verdiği ya da kendisini

¹³⁵ Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 186 kn. 102; Tonio Walter, "Vorbemerkungen zu den §§ 13 ff.," içinde *Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar, Einleitung §§ 1-31, Band 1*, ed. Heinrich Wilhelm Laufhütte, Ruth Rissing-van Saan ve Klaus Tiedemann (Berlin: De Gruyter, 2007), 761 kn. 103.

¹³⁶ Anglo-Amerikan ceza hukukunda da araya giren mağdurun ya da üçüncü kişinin özgür iradeye dayalı ve bilinçli eyleminin, failin eylemi ile netice arasındaki nedensellik bağlantısını kestiği ve failin sorumluluğunu ortadan kaldırdığı kabul edilir. Hart ve Honoré, *Causation in the Law*, 326; Dressler, *Understanding Criminal Law*, 193. Örneğin, sanık, eşini şiddetli bir şekilde döverek yaralar. Sanık uykuya daldıktan sonra, mağdur yanına yatak örtüsü ve kıyafet alarak akşam saatlerinde babasının evine gitmek üzere yola çıkar. Eve yaklaşık 200 metre kala gece ev halkını rahatsız etmemek ve sabah eve girmek üzere yatak örtüsünü ormanlık alana sererek uyur ve sabah ölü olarak bulunur. Kocasının şiddeti nedeniyle meydana gelen yaralanma da soğuğa maruz kalma da tek başına ölümcül değildir. Ölüm nedeni, bu iki faktörün birleşmesidir. Kuzey Karolina Yüksek Mahkemesi, mağdur, eşinin saldırısından kurtulmak için sözgelimi kendisini bir nehre atıp boğularak ölseydi, sanığın sorumlu tutulacağını; ancak somut olayda mağdur kendi iradesi ve isteğiyle kendisini soğuğa maruz bıraktığı için sanığa sorumluluk yüklenemeyeceğine karar vermiştir. *State v. Preslar*, 48 N.C. 421 (1856), (Caselaw Access Project, Harvard Law School, <https://cite.case.law/nc/48/421/>).

¹³⁷ Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 503 kn. 106.

tehlikeye düşürdüğü durumlarda bu eylemler suç teşkil etmediği gibi bu eylemlere iştirak eden kişi de cezalandırılmaz¹³⁸.

Alman öğretisi ve Federal Mahkeme, kişinin kendi sorumluluğunda kendisini tehlikeye düşürdüğü (*eigenverantwortliche Selbstgefährdung*) vakıalar ile anlaşılarak başkası tarafından tehlikeye düşürüldüğü (*einverständliche Fremdgefährdung*) vakıalar arasında ayırım yapmaktadır. Mağdurun kendisini tehlikeye düşürdüğü durumlarda tehlike bizzat mağdurdan kaynaklanmakta ve fail de buna bir şekilde katkıda bulunmaktadır¹³⁹. Örneğin, (A), etkisi çok güçlü olan ve hayati tehlike yaratabilecek eroini, bu özelliği konusunda uyararak ve kullanırken dikkatli olması gerektiğini belirterek (B)'ye verir. Eroini kullanan (B), hayatını kaybeder. Bu olayda (B), bilinçli olarak kendi isteğiyle kendisini tehlikeye düşürmüştür. Anlaşılarak başkası tarafından tehlikeye düşürülme durumunda ise, mağdur tehlikenin tamamen farkında olmasına karşın kendisini failin oluşturduğu tehlikeye maruz bırakmaktadır¹⁴⁰. Örneğin, (A), (B)'ye eroin ve şırınga temin eder ve eroini birlikte kullanmaya karar verirler. Koluna turnikeyi uygulayan (B), alkol bağımlılığı nedeniyle elleri titrediği için (A)'dan eroini kendisine enjekte etmesini ister. (A), isteğini yerine getirir ve (B) fenalaşarak hayatını kaybeder¹⁴¹. Bu olaylar arasındaki ayırım, faillik ve şeriklik ayırımında esas alınan fiil hakimiyeti kriterine göre yapılmaktadır. İlk durumda fiil hakimiyeti, eroini kendisine enjekte eden (B)'dedir. İkinci durumda ise (B) ile birlikte eroini ona enjekte eden (A)'dadır. İlk durumda

¹³⁸ Federal Mahkeme, daha sonra yerleşik içtihat haline gelecek olan bu kuralı, ilk defa 1984 tarihli “Şırınga” kararı ile benimsemiştir. Eroin kullanmak için şırıngası olmadığını söyleyen mağdura şırınga temin eden sanığın, eroini kendisine enjekte ettikten sonra ölen mağdurun ölümünden sorumlu tutulup tutulamayacağı ile ilgili olarak Federal Mahkeme, mağdurun kendi sorumluluğu altında isteyerek gerçekleştirdiği kendini tehlikeye düşürme eylemine neden olan, bunu mümkün kılan veya destekleyen kişinin, öldürme veya yaralama suçları bakımından tipe uygun olmayan ve dolayısıyla cezalandırılmayan bir eyleme katılmış olacağını vurgulayarak sanık hakkında taksirle öldürme suçundan verilen mahkumiyet kararının bozulmasına karar vermiştir. BGH, 14.02.1984 - 1 StR 808/83, (<https://research.wolterskluwer-online.de/>).

¹³⁹ Maximilian Lasson, “Eigenverantwortliche Selbstgefährdung und einverständliche Fremdgefährdung - Überblick über einen nach wie vor aktuellen Streit in der Strafrechtsdogmatik,” *Zeitschrift für das Juristische Studium*, no. 4 (2009): 359.

¹⁴⁰ Lasson, “Eigenverantwortliche Selbstgefährdung,” 363.

¹⁴¹ BGH, 11.12.2003 - 3 StR 120/03, (<https://juris.bundesgerichtshof.de/>).

ölüm neticesi (A)'ya isnat edilemez¹⁴². Fiil hakimiyetinin hem tehlikeye düşürülen hem de tehlikeye katılan kişide bulunduğu ikinci durumda ise isnat edilebilirliğin ortadan kalkması, (B)'nin geçerli bir rızasının bulunup bulunmadığına bağlıdır¹⁴³.

Mağdurun kendi isteğiyle kendisini tehlikeye düşürmesi/kendisine zarar vermesi, normun koruma amacı kapsamına girmediği için suç teşkil etmemekte ve bu eyleme katılan kişi de cezalandırılmamaktadır. Mağdurun kendi isteğiyle başkası (fail) tarafından tehlikeye düşürüldüğü durumlarda ise geçerli bir rızanın bulunup bulunmadığı araştırılmakta ve suçun hukuka aykırılık unsuru yönünden inceleme yapılmaktadır. Mağdurun, kendisini ağır bir yaralamaya veya somut bir ölüm tehlikesine maruz bırakan eylemlere rıza gösterme yetkisi yoktur¹⁴⁴. Federal Mahkemenin kararına konu bir olayda, sadomazoşist cinsel fantezilere ilgi duyan partnerinin ısrarı üzerine cinsel açıdan uyarılması için boğazına metal bir cisim ile baskı uygulayarak beyne giden kan akışını kesen sanığın eylemi, farkında olmadan mağdurun boğaz kemiklerinde de ağır yaralanmaya sebep olmuştur. Ölüm, beyne giden oksijenin kesilmesi ve kalp durması sonucunda meydana gelmiştir. Yerel mahkeme, mağdurun rızası olduğu için ölümle sonuçlanan yaralama suçunun (Alm. CK md. 227) oluşmadığına karar vermişse de; Federal Mahkeme, mağdurun boğazına yapılan baskının ölüm tehlikesini de içerdiği ve bu özel

¹⁴² Uyuşturucu temin ederek mağdurun ölümüne neden olan failin sorumluluğu ile ilgili olarak İngiliz mahkemeleri de benzer bir yaklaşım sergilemektedir. *R v. Kennedy* [2007] UKHL 38 kararına konu olayda, mağdurun isteği üzerine sanık kendisine eroin dolu bir şırınga vermiş ve mağdur şırıngayı kendisine enjekte etmiştir. İngiliz Temyiz Mahkemesi sanığın eylemi ile mağdurun ölümü arasında nedensellik bulunduğuna karar vermiş; ancak Lordlar Kamarası, mağdurun eroini kendisine enjekte ederken özgür ve bilinçli bir şekilde hareket ettiğini, bu nedenle nedensellik zincirinin kırıldığını belirterek sanığı ölüm neticesinden sorumlu tutan mahkumiyet kararını bozmuştur. Karar metni için bkz. <https://publications.parliament.uk/pa/ld200607/ldjudgmt/jd071017/kenny-1.htm>.

¹⁴³ BGH, 11.12.2003 - 3 StR 120/03 §§ 8, 9, 14. Federal Mahkeme bu davada, mağdurun rızasını Alm. CK md. 228 ("*Yaralama fiilinin, yaralanan kişinin rızası ile gerçekleştirildiği hallerde, rızanın bulunmasına rağmen fiil ahlaka aykırı ise, sadece bu durumda hukuka aykırılık vardır.*") kapsamında değerlendirerek sanığın, eroin enjekte etmek suretiyle mağdurun hayatına yönelik somut bir tehlike oluşturması nedeniyle ahlaki kınanabilirlik sınırının aşıldığını, bu nedenle sanığın eyleminin hukuka aykırı kabul edilmesi gerektiğini; ancak sanığın somut tehlike konusunda hataya düşüp düşmediğinin Alm. CK md. 16 (tipiklikte hata) kapsamında ayrıca değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

¹⁴⁴ BGH, 20.11.2008 - 4 StR 328/08 § 28; BGH, 11.12.2003 - 3 StR 120/03 § 13, <https://juris.bundesgerichtshof.de/>

tehlikenin neticede ortaya çıktığı gerekçesiyle ölümle sonuçlanan yaralama suçunun unsurlarının oluştuğuna karar vermiştir. Sanık, olay üzerinde önemli ölçüde hakimiyete sahip olduğu için sanığın eylemi, mağdurun kendi isteğiyle kendisini tehlikeye düşürme eylemine katılma değil, anlaşılarak başkasını tehlikeye düşürme olarak değerlendirilmiş ve rıza yönünden inceleme yapılmıştır. Mahkemeye göre rızanın, olayın tüm koşulları dikkate alınarak objektif ve *ex ante* bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerekmektedir; bu değerlendirme sonucunda yaralamanın belli bir ağırlığa ulaştığı ya da somut ölüm tehlikesinin ortaya çıktığı anlaşıyorsa rıza, hukuka aykırılığı ortadan kaldırmayacaktır¹⁴⁵.

Sorumluluk ilkesinin uygulanabilmesi için mağdurun fiil üzerinde hakimiyetinin bulunması, tehlikeyi bilinçli olarak üstlenmiş olması ve tehlikenin kapsamı konusunda tam bilgi sahibi olması gerekmektedir¹⁴⁶. Fiil üzerinde mağdur ve fail birlikte hakimiyet sahibi ise, başkası tarafından tehlikeye düşürülme söz konusudur ve bu noktada failin sorumluluk alanının başladığı kabul edilir¹⁴⁷. Failin mağdura göre üstün bilgiye sahip olduğu durumlarda fiil hakimiyeti faildedir. Örneğin, bağımlı (A)'nın ısrarı üzerine (B), ona eroin temin eder. Ancak eroin düşük kalitededir ve kontamine durumdadır ve (B), (A)'yı bu konuda bilgilendirmez. Kontamine eroini kullanan (A) ölür. Burada üstün bilgisi nedeniyle fiil hakimiyetini elinde tutan (B) olduğu için (A) eroini kendisi uygulamış olsa bile ölüm neticesi (B)'ye isnat edilebilecektir¹⁴⁸.

¹⁴⁵ BGH, 26.05.2004 - 2 StR 505/03 §§ 8, 13, (<https://juris.bundesgerichtshof.de/>).

¹⁴⁶ Ünver, *İzin Verilen Risk*, 313.

¹⁴⁷ Wessels, Beulke ve Satzger, *Allgemeiner Teil*, § 6 kn. 275.

¹⁴⁸ Wessels, Beulke ve Satzger, *Allgemeiner Teil*, § 6 kn. 276. Yargıtay uygulamasında genel olarak uyuşturucu madde satan sanıklar hakkında sadece TCK md. 188/3 kapsamında dava açılmaktadır: (Karşı oy) “...eroin, esrar, bonzai gibi uyuşturucu maddelerin ticaretini yapan sanıkların da; ölüm olayının meydana gelmesi halinde olası kastla adam öldürme eyleminden sorumluluğu cihetine gidilmesi gerekir ki, ülke genelinde bu şekilde gerçekleşen çok sayıda eylem bulunmasına karşın, uyuşturucu ticareti yapan sanıklar hakkında uyuşturucu ticareti yapma suçunun dışında dava dahi açılmamaktadır.” YCGK, E. 2019/314, K. 2021/373, 09.09.2021, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr>). Ancak uyuşturucu madde kullanımı sonucu ölümün meydana geldiği bazı durumlarda istisna da olsa sanıkların uyuşturucu madde ticareti suçunun yanı sıra bilinçli taksirle öldürmeden cezalandırıldıkları kararlara da rastlanmaktadır. Örneğin, Y. 1. CD, E. 2022/9641, K. 2022/9452, 30.11.2022. Maktulün isteği üzerine sanığın uyuşturucu maddeyi maktule enjekte ettiği, fenalaşması üzerine kendine gelmesi için maktule limon tuzu enjekte ettiği, tekrar kötüleşmesi üzerine

Bazı durumlarda bir olayın, kendi isteğiyle kendini tehlikeye düşürme mi, yoksa rızaya dayalı olarak başkası tarafından tehlikeye düşürülme mi olduğu tartışmalı olabilir. Bu konu Alman hukukunda özellikle HIV-AIDS vakıaları çerçevesinde tartışılmıştır. Yargı kararlarına yansıyan olaylardan birisi, mağdurun, kendi isteğiyle HIV ile enfekte olduğunu bildiği partneri ile korunmasız cinsel ilişkiye girmesine ilişkindir. Bu davada Bavyera Eyalet Yüksek Mahkemesi, cinsel ilişki sırasında her iki partnerin de fiil üzerinde ortak hakimiyete sahip oldukları; ikisinin de cinsel teması istedikleri zaman durdurmak veya korunmak suretiyle olayın gidişatına müdahale etme imkânına sahip oldukları gerekçesiyle mağdurun kasten kendisini tehlikeye düşürdüğüne, bu nedenle partnerinin yaralama suçundan cezalandırılmayacağına hükmetmiştir¹⁴⁹. Alman öğretisindeki hakim görüş ise, mağdur ve failin ortak fiil hakimiyetinin bulunduğu durumlarda başkası tarafından tehlikeye düşürülme kuralının uygulanması gerektiği yönündedir¹⁵⁰. Ancak her iki durumda da öncelikle belirleyici olan, HIV taşıyıcısı ile cinsel ilişkiye giren partnerin riski her yönüyle kavramış olması ve kendi isteğiyle bu riski üstlenmiş olmasıdır¹⁵¹. Partnerini virüs taşıdığı

hastaneye getirdiği, kendine geleceği düşüncesi ile hastane önünde bir süre beklediği, nabzının düşmesi üzerine hastaneye girdikleri, sonrasında maktûlün yedi gün tedavi gördüğü hastanede öldüğü olayda, kanaatimizce sanığın TCK md. 187/4 kapsamında cezalandırılması gerekirken Yargıtay bilinçli taksirle öldürme suçunun oluştuğuna karar vermiştir. Y. 10. CD, E. 2013/13123, K. 2014/2097, 27.03.2014, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr>).

¹⁴⁹ BayObLG, 15. 09. 1989 - RReg. 1 St 126/89, “Zur Strafbarkeit eines HIV-Infizierten, der miteiner Minderjährigen, die die Infizierung kennt, ungeschützten Geschlechtsverkehr ausübt,” *JuristenZeitung* 44, no. 22 (1989): 1073-1074. “HIV taşıyıcısı olduğunu bildiği bir kişiyle korunmasız cinsel ilişkiye giren kişinin, göze aldığı rizikonun boyut ve kapsamını bildiği için bizzat tehlikeye neden olduğu ve bu nedenle de ceza korumasından yararlandırılamayacağı” yönünde bkz. Mustafa Ruhan Erdem, “Cinsel İlişki Yoluyla Başkasına HIV Bulaştırmanın Cezalandırılabilirliği Sorunu,” *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi* 8, no. 1-2 (2004): 86.

¹⁵⁰ Wessels, Beulke ve Satzger, *Allgemeiner Teil*, § 6 kn. 275. Davaya konu olayın, tehlikenin enfekte olan kişiden kaynaklanması ve mağdurun da sadece kendisini bu tehlikeye maruz bırakması söz konusu olduğundan, başkası tarafından tehlikeye düşürülme vakıası olarak kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 518 kn. 133.

¹⁵¹ Ingeborg Puppe, “Die Selbstgefährdung des Verletzten beim Fahrlässigkeitsdelikt - Das Auftauchen des Selbstgefährdungsgedankens in der deutschen Rechtsprechung,” *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik*, no. 6 (2007): 251.

konusunda bilgilendirmeyen sanık, üstün bilgisi ile fiil hakimiyetini elinde tuttuğu için yaralama suçu yönünden sorumluluğu ortadan kalkmayacaktır¹⁵².

HIV-AIDS vakıaları, Yargıtay kararlarında kusur yönünden tartışılmaktadır. Sanığın mağdura cinsel ilişki yoluyla HIV bulaştırdığı bir olayda Yargıtay, “*sanığın suç tarihinden önce HIV virüsü taşıdığını bilip bilmediğinin resmi kurumlarla yapılacak yazışmalardan sonra şüpheye yer vermeyecek şekilde belirlendikten sonra, sanığın suç kastının ve hukuki durumunun tayini*” gerektiği gerekçesiyle kasten öldürmeye teşebbüs suçundan verilen beraat kararının bozulmasına karar vermiştir¹⁵³. Bu olayda, sanığın HIV taşıdığını bildiği, ancak mağdura söylemeden korunmasız cinsel ilişkide bulunduğu kabul edilirse, (öldürme kastıyla hareket etmediği sürece) sağlığı bozma şeklindeki eylemi, kasten yaralama suçunu oluşturacaktır. Bu durumda sanık tarafından tehlikeye düşürülen mağdurun cinsel ilişkiye rıza göstermiş olması, yaralama eylemine rıza olarak kabul edilemeyeceğinden, yaralama neticesi, üstün bilgisi ile fiil hakimiyetini elinde tutan sanığa isnat edilebilecektir. Sanığın HIV taşıdığı konusunda mağduru bilgilendirerek rızaya dayalı cinsel ilişkide bulunduğu tespit edilirse, objektif isnadiyet teorisinin sorumluluk ilkesine göre riski her yönüyle kavramış olması ve kendi isteğiyle bilinçli olarak riski üstlenmiş olması halinde yaralama neticesi sanığa isnat edilemeyecektir. Ancak Alman öğretisinde bu durumda isnadiyetin ortadan kalktığı kabul edilse de, başkası tarafından tehlikeye düşürülme durumunda rızanın, üzerinde tasarruf edilebilen bir hukuki değere ilişkin olup olmadığı hususu tartışmaya açıktır¹⁵⁴. Türk hukukunda kabul edilen hakim görüş, kişinin vücut bütünlüğüne yönelik basit müdahalelere rıza gösterebileceği; ancak kalıcı olarak zarar veren müdahalelere ya da ağır

¹⁵² Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 518 kn. 133; BGH, 04.11.1988 - 1 StR 262/88, (<https://research.wolterskluwer-online.de/>).

¹⁵³ Y. 1. CD, E. 2013/4455, K. 2014/6303, 17.12.2014, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr/>).

¹⁵⁴ İngiliz Temyiz Mahkemesi de HIV vakıalarında mağdurun rızasını dikkate almaktadır. Sanığın, birlikte olduğu iki kadına HIV bulaştırdığı için ağır yaralama suçundan yargılandığı *R. v. Dica* davasında, ceza mahkemesi, yaralama suçu söz konusu olduğu için mağdurların sanığın durumunu bilip bilmedikleri ya da rızalarının olup olmadığı hususunun incelenmesine gerek olmadığını belirterek mahkumiyet kararı vermiştir. Temyiz Mahkemesi ise, modern bir toplumun riski bilinçli olarak üstlenen kişileri cezalandıramayacağı; kişisel özerklik ilkesine bu tür bir müdahale yapılacak ise, bu müdahalenin Parlamento tarafından yapılması gerektiği gerekçesiyle geçerli bir rızanın bulunup bulunmadığı konusunda araştırılma yapılması gerektiğini belirterek kararı bozmuştur. *R. v. Dica* [2004] EWCA Crim 1103, (<https://caselaw.nationalarchives.gov.uk/>).

yaralanmalara rızasının geçerli olmayacağı yönündedir¹⁵⁵. Dolayısıyla mağdur, tedavisi olmayan ve sürekli bir hastalık durumuna yol açan HIV riskini kendi isteğiyle ve bilinçli olarak üstlenmiş olsa da, sanık kasten yaralama suçundan sorumlu tutulabilecektir. Genel olarak rızaya dayalı olsa bile bir kişiye, iyileşmesi mümkün olmayan bir hastalığa yakalanmasına sebep olacak ya da yaşamını tehlikeye sokacak şekilde virüs bulaştırılması, neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçu kapsamında (TCK md. 87/1-d ya da 87/2-a) değerlendirilebilecek bir durumdur. Virüs nedeniyle ölümün meydana geldiği durumlarda ise TCK md. 87/4 kapsamında failin sorumlu tutulması mümkündür¹⁵⁶. Diğer taraftan HIV sonucu gelişen AIDS'in uzun bir zaman süreci sonunda ortaya çıkması ve ölümle sonuçlanmasının kesin olmadığı nazara alındığında AIDS nedeniyle ölümün faile objektif olarak isnat edilemeyeceği kabul edilmektedir¹⁵⁷.

3. Mağdurun Nedensellik Akışına Dahil Olduğu Durumlar

Objektif isnadiyet teorisine göre failin neticeden sorumlu tutulabilmesi için kendisinin yarattığı tehlikenin neticede gerçekleşmesi gerekmektedir. Yaralamanın failin eylemiyle gerçekleştiği, ancak ölüm neticesinin mağdurun bilinçli olarak kendisini tehlikeye düşürmesi sonucunda meydana geldiği durumlarda neticede ortaya çıkan tehlike, yaralamadan kaynaklanan tehlike değil, mağdurun bilinçli olarak aldığı kararın yarattığı tehliktir; bu nedenle faile isnat edilebilirlik ortadan kalkar¹⁵⁸. Örneğin, yaralanan mağdurun tıbbi tedaviyi reddettiği durumlar bu çerçevede değerlendirilir. Yine yaralanan mağdurun engelli yaşamak istemediği için intihar etmesi¹⁵⁹ durumunda da

¹⁵⁵ Dönmezer ve Erman, *Ceza Hukuku*, 314; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 566; Centel, Zafer ve Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 339.

¹⁵⁶ Üzülmöz, *Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar*, 12-13.

¹⁵⁷ Üzülmöz, *Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar*, 13.

¹⁵⁸ Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 191 kn. 118.

¹⁵⁹ Bu konuda Anglo-Amerikan öğretisinde çokça tartışılmış bir karar, İngiliz Temyiz Mahkemesinin *R v. Wallace* kararıdır. Karara konu olayda, sanık, aralarındaki ilişkiyi bitiren erkek arkadaşının üzerine sülfürik asit atarak yüzünün ve vücudunun deforme olmasına, bir bacağının ampute edilmesine ve felç olmasına neden olur. 14 ay sonra hastaneden taburcu edilen mağdur, babası vasıtasıyla Belçika'ya götürülür. Belçika'daki hastanede yaklaşık 1 ay kaldıktan sonra Belçika kanunlarına göre yasal olan aktif ötenazi talebinde bulunur ve talebi kabul edilerek yaşamına son verilir. Sanık hakkında “cinayet” (*murder*) ve “1861 Kişilere Karşı Suçlar Yasası”nın 29'uncu maddesine aykırı olarak “aşındırıcı sıvı atmak suretiyle kasten ağır yaralama” suçlarından dava açılır. Bristol Ceza

ölüm neticesi faile isnat edilemez¹⁶⁰. Bu tür durumlarda failin sorumlu tutulmaması, objektif isnadiyet teorisinin hakimiyet ilkesi ile de açıklanabilir. Yaralanan mağdurun kendi isteğiyle iyileşme sürecine bir şekilde engel olduğu durumlarda yaralama ile bağlantılı nedensel sürece hakimiyet, artık failin elinde değil, mağdurun elindedir¹⁶¹. Ancak Federal Mahkemenin bu kuralı benimsemediği kararları mevcuttur. Sanıklar (S) ve (P), mağdur (H)'yi yumruklamak ve başına birkaç kez keçe ile vurmak suretiyle ağır şekilde yaralar ve kolunu kırarlar. Hastaneye kaldırılan (H), kolu alçıya alındıktan sonra hayati tehlikesi olduğu konusunda uyarılır. Ancak alkol bağımlısı olduğu için alkol alabilmek amacıyla hastanede kalmayı reddeder. Üç gün sonra başına aldığı darbeler nedeniyle beyin kanaması geçirerek ölür. Federal Mahkemeye göre, sanıkların yaralama eylemleri, mağdurun ölümüne yol açabilecek ağırlıkta olduğundan ölümle sonuçlanan kasten yaralama suçu için gerekli suç tipine özgü tehlike bağlantısı olayda gerçekleşmiştir. Alkol bağımlısı olan mağdurun, alkol alma dürtüsüne yenik düşerek hastanede tedavi görmeyi reddetmesi, yaşam deneyimleriyle çelişen bir durum olmadığından isnadiyet bağlantısı kesilmemiştir¹⁶². Halbuki bu olayda sanıkların eylemleri ölüm tehlikesi yaratacak ağırlıkta olsa da, ölüm neticesini meydana getiren, sanıkların yarattığı tehlike değil; mağdurun, hayatını

Mahkemesi, mağdurun özgür iradesi ile yaşamına son vermesi nedeniyle failin yaralama eylemi ile mağdurun ölümü arasında hukuki nedensellik bulunmadığı gerekçesiyle cinayet suçlamasının düşürülmesine karar verir. Temyiz Mahkemesi ise, mağdurun talebi doğrultusunda hekimler tarafından gerçekleştirilen ötanazinin, sanığın davranışlarından bağımsız ayrı bir eylem ve özgür iradesinin sonucu olmadığını; aksine sanığın yol açtığı yaralamaya ve bunun yarattığı koşullara doğrudan tepki niteliğinde olduğunu vurgulayarak savcılığın temyiz talebini kabul eder ve duruşma açılarak davanın jüri önüne götürülmesine ve nedensellik konusunun jüri tarafından incelenmesine karar verir. Temyiz Mahkemesi kararında jürinin şu hususları göz önünde tutmasını ister: Asit atarak yaralama eylemi, ölüm neticesi yönünden önemli (*substantial*) ve etkin (*operating*) bir neden midir? Yaralama eylemi, ölümün tek nedeni olmak zorunda değildir; neticeye ihmal edilebilirin ötesinde katkı sağlamış olması yeterlidir. İkinci olarak, asit saldırısında aldığı yaralar sonucunda mağdurun intihar edeceği makul ölçüde öngörülebilir nitelikte midir? Sonuç olarak, yeniden yapılan yargılamada jüri, sanığı cinayetten suçsuz bulmuş ve sanığın “aşındırıcı sıvı atmak suretiyle kasten ağır yaralama” suçundan müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Karar metni için bkz. *R v. Wallace* [2018] EWCA Crim 690, (<https://caselaw.nationalarchives.gov.uk/>).

¹⁶⁰ Rudolf Rengier, *Erfolgsqualifizierte Delikte und verwandte Erscheinungsformen* (Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1986), 169.

¹⁶¹ Rengier, *Erfolgsqualifizierte Delikte*, 169.

¹⁶² BGH, 09.03.1994 - 3 StR 711/93, (<https://research.wolterskluwer-online.de/>).

kurtarabilecek bir tedaviyi kendi isteğiyle reddetmesidir. Dolayısıyla mağdurun davranışının, isnadiyet bağlantısını kestiği kabul edilmelidir¹⁶³. Ancak Federal Mahkemenin kararı, mağdurun alkol bağımlılığının, özgür iradesiyle karar verme ve kendi sorumluluğunda hareket etme yeteneğini ortadan kaldırdığı yönündeki bir tespiti dayanmış olsaydı, o zaman varılan sonucun yerinde olduğu söylenebilirdi¹⁶⁴.

Tedavinin reddedilmesi makul bir gerekçeyle dayanıyor ise, bu durumda failin ölüm neticesinden sorumlu tutulacağı kabul edilmelidir. Örneğin, yaralanan mağdurun iyileşmesi için geçirmesi gereken ameliyatın %5 ila %15 arasında ölüm riski içerdiği bir olayda, mağdurun bu nedenle ameliyatı reddetmesi, makul bir gerekçedir¹⁶⁵. Failin mağduru yaralamak suretiyle yarattığı tipe uygun tehlike, bu yaralamanın zorunlu kıldığı komplikasyon ya da tedavi prosedüründen kaynaklanan olası riskleri de kapsamaktadır; bu nedenle mağdurun tedaviyi reddettiği böyle bir durumda, yaralamadan kaynaklanan tehlikenin ölüm neticesinde gerçekleştiği kabul edilir¹⁶⁶.

¹⁶³ Otto, *Die einzelnen Delikte*, 86-87 kn. 8.

¹⁶⁴ Kühl, *Allgemeiner Teil*, 557 kn. 27; Rengier, *Besonderer Teil II*, § 16 kn. 22.

¹⁶⁵ Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 191 kn. 118.

¹⁶⁶ OLG Celle, 14.11.2000 - 32 Ss 78/00, (<https://voris.wolterskluwer-online.de/>). Bir başka kararda, yaralama nedeniyle beyin kanaması geçiren 84 yaşındaki mağdur ameliyata alınır; ancak ameliyat sırasındaki kan kaybının neden olduğu dolaşım zayıflığı ve önceden var olan rahatsızlıkları nedeniyle bilinci yerine gelmez ve durumu kötüleşir. Mağdurun tıbbi vasiyetini dikkate alan hekimler, yaşamı sürdürmeye yönelik önlemleri almazlar ve sadece palyatif bakım sağlarlar. Mağdur 13 gün sonra ölür. Bu davaya konu olan neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç tipi, “ölümle sonuçlanan yaralama” değil, Alm. CK. 251’de düzenlenen “ölümle sonuçlanan yağma” suçudur. Olay, sanığın, bankadan para çeken ve yürüteç yardımıyla hareket eden 84 yaşındaki mağdurun çantasını hızlı bir şekilde çekmesi ve bunun sonucunda dengesini kaybederek yere düşen mağdurun başını kaldırma çarparak yaralanması şeklinde gerçekleşmiştir. Federal Mahkemeye göre, sanığın çantayı kuvvetle çekip alması, mağdurun düşerek kafa travması geçirmesine neden olmuş ve böylece ölüm tehlikesi yaratmıştır. Ölümün beyin kanaması yerine mağdurun önceden varolan rahatsızlıklarıyla bağlantılı olarak geçirdiği ameliyattan kaynaklanması, tehlike bağlantısını ortadan kaldırmaz; zira hekimlerin müdahalesi, sanığın eyleminden bağımsız nitelikte yeni bir ölüm tehlikesi oluşturmamıştır. Mağdurun tıbbi yardımı reddetmesi de, ölüm için yeni bir neden oluşturmaz; mağdur sadece sanığın yarattığı ölüm riskine karşı koymamış olur. BGH, 17.03.2020 - 3 StR 574/19 §§ 11, 13, 15, (<https://juris.bundesgerichtshof.de/>).

Yargıtay, mağdurun tedaviyi reddettiği durumlarda, yaralama tek başına öldürücü nitelikte ise nedensellik bağlantısının kesilmediği gerekçesiyle failin TCK md. 87/4'den cezalandırılabileceğine karar vermektedir¹⁶⁷.

Kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçu açısından mağdurun davranışının araya girdiği bir diğer durum, yaralanan mağdurun kaçmaya çalışırken ölümün meydana geldiği durumlardır. Yaralamaya maruz kalan kişinin kendisini savunması ya da daha fazla zarar görmekten kaçmaya çalışması, insan doğasını yansıtan kendini koruma içgüdüsünün tipik bir sonucudur¹⁶⁸. Bu nedenle yaşamına veya vücut bütünlüğüne yönelik ağır bir tehdit içerecek şekilde yaralanan mağdurun yaşadığı panik etkisiyle kaçmaya çalışırken gerçekleşen ölüm neticesinin faile isnat edilebileceği kabul edilmelidir; zira burada isnadiyet bağlantısını kesen mağdurun özgür iradesiyle ve kendi sorumluluğuyla hareket ettiği bir durum bulunmamaktadır¹⁶⁹. Öldürücülük teorisini savunan yazarlar ise, kaçma davranışının genel yaşam deneyimlerine uygun olmakla birlikte *yaralama suç tipine özgü* bir tehlike olmadığı görüşündedirler; zira mağdur, neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç niteliği taşımayan başka bir eylemden kaçarken de ölümün meydana gelmesi mümkündür¹⁷⁰.

Yüzüne yumrukla vurulan, kafası duvara çarpılan mağdurun devam eden şiddetli saldırıdan kurtulabilmek için kapının kilitli olması nedeniyle iki defa pencereye yöneldiği ve her seferinde sanık tarafından içeri çekilerek şiddet eylemlerine maruz kalmaya devam ettiği ve en sonunda pencereden atıldığı olayda, Yargıtay sanığın kastının öldürmeye yönelik olduğu gerekçesiyle TCK md. 87/4'den verilen mahkumiyet hükmünün bozulmasına karar vermiştir¹⁷¹. Olayda yaralama eylemlerinin ağırlığı ve kaçma davranışının bu eylemlerin

¹⁶⁷ "...maktulün arkadaşları tarafından özel bir hastaneye götürüldüğü, arkadaşlarının ve kendisinin tedaviyi kabul etmemesi üzerine hastaneden ayrıldığı, birkaç saat sonra fenalaşması nedeniyle ...Hastanesine getirildiği, tedaviye yanıt vermeyerek aynı gün ... vefat ettiği, ...Adli Tıp I. İhtisas Kurulu'nun ...raporunda da 'maktulün ölümüne neden olan brakial arter yaralanmasının başlı başına öldürücü nitelikte olduğu' saptamasının yapıldığı olayda, sanığın eylemi sonucu gerçekleşen yaralama fiili ile ölüm olayı arasında illiyet bağının kesilmediğinin ve eylemin neticesi sebebiyle ağırlaşan yaralama sonucu ölüme neden olma suçunu oluşturduğunun anlaşılması...", Y. 1. CD, E. 2010/5186, K. 2013/2608, 28.03.2013, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr>).

¹⁶⁸ Strasser, *Zurechnung*, 363.

¹⁶⁹ Rengier, *Besonderer Teil II*, § 16 kn. 20-21; Otto, *Die einzelnen Delikte*, 86 kn. 6; Strasser, *Zurechnung*, 364.

¹⁷⁰ Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 435 kn. 115.

¹⁷¹ Y. 1. CD, E. 2010/7017, K. 2012/7149, 03.10.2012, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr>). Bozma üzerine kasten öldürme suçundan verilen mahkumiyet kararı, Y. 1. CD.'nin 16.01.2014 tarihli ve E. 2013/4606, K. 2014/29 sayılı kararı ile oy çokluğuyla onanmıştır.

tipik bir sonucu olduğu gözetildiğinde, yaralamanın bünyesinde barındırdığı tipik ölüm tehlikesinin neticede gerçekleştiği kabul edilmelidir. Bu nedenle kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçu yönünden özel tehlike bağlantısı olayda gerçekleşmiş olup ölüm neticesinin faile isnat edilmesi mümkündür¹⁷². Sanığın olası kast ile öldürmeden cezalandırılması gerektiği yönünde karşı oy kullanan Daire üyesi, “...illiyet bağının varlığının tesbitinde, yegane ölçüt, gerçekleştirilen hareketin neticeyi meydana getirmeye elverişli olup olmadığıdır. Bu durumun tespitinde, normal ve olağan hayat şartları itibariyle yapılacak bir değerlendirme ile tespit edilecektir. Hareketin yapıldığı koşullara gidilir ve o anki somut koşullar üçüncü kişinin bilgi ve tecrübesine göre irdelenerek söz konusu neticeyi oluşturmaya uygun ise bu durum fail tarafından da öngörüülüyorsa illiyet bağının varlığı kabul edilecektir. Somut olayda, fail veya normal zeka seviyesine sahip üçüncü bir kişi, icra edilen hareket sonucu neticenin gerçekleşebileceğini öngörebileceğinden illiyet bağının varlığına ilişkin mahkemenin kabulünde bir isabetsizlik yoktur” gerekçesiyle uygun nedensellik bağlantısına değinmiştir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi Federal Mahkeme, araya giren mağdur veya üçüncü kişinin davranışının tipik tehlike bağlantısını keseceği yönündeki *Rötzel* kararındaki görüşünü sonraki kararlarında uygulamaktan vazgeçmiştir¹⁷³. Üç sanık tarafından bir dairede tutularak aldığı paranın yerini söylemesi için ağır şekilde darp edilen mağdurun sersemleyerek bilinç bozukluğu yaşadığı ve panikle kontrolünü kaybederek kendisini 27 metre yükseklikteki pencereden aşağıya bıraktığı olayda¹⁷⁴, Federal Mahkeme,

¹⁷² Sanığın maktuleye yönelik gerçekleştirmiş olduğu kasten yaralama eylemi ile ölüm neticesi arasında nedensellik bağının bulunduğu, mağdurun kusurlu hareketinin nedensellik bağını kesmediği, mağdurun yüksekten düşmesine yol açacak şekilde bir cebrin bulunmadığının tespiti halinde failin kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçundan sorumlu o gerektiği yönünde bkz. Ersin Şare, “Yüksek Mahkeme Kararlarında Kasten Yaralama Sonucu Ölüme Neden Olma Suçu (TCK m. 87/4),” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25, no. 43 (2020): 309.

¹⁷³ Wessels, Hettinger ve Engländer, *Besonderer Teil 1*, kn. 266. Bir Afrika dans grubunda eşiyile birlikte dansçı olarak çalışan sanık, eşiyile tartıştıkları sırada mutfak bıçağı ile eşini sırtından bıçaklamış, kaçmaya çalışan kadın pencere pervazına tırmanmış ve aşağı düşerek ölmüştür. Federal Mahkeme, sanığın, mağduru öldürmekle tehdit ederek sırtından bıçaklaması şeklindeki eyleminin, mağdurun paniğe kapılarak riskli bir kaçma girişimi esnasında ölme tehlikesini de içerdiğini; mağdurun kaçma girişiminin, ölümcül nitelikteki bıçakla yaralama eylemine karşı tipik, doğrudan bir tepki olduğunu ve otonom, iradi bir süreçten bahsedilemeyeceğini vurgulamıştır. BGH, 10.01.2008 - 5 StR 435/07, (<https://juris.bundesgerichtshof.de/>).

¹⁷⁴ BGH, 17.03.1992 - 5 StR 34/92, (<https://research.wolterskluwer-online.de/>).

mağdurun tepkisinin, yaralamanın fiziksel ve psikolojik olarak neden olduğu panik durumunun bariz sonucu olduğunu ve mağdurun kendi sorumluluğu altında hareket ettiği araya giren bağımsız bir neden olarak kabul edilemeyeceğini vurgulamıştır. Yaralama ve ölüm neticesi, yaralamanın yol açtığı mağdurun ruhsal durumunun bozulmasıyla yakından bağlantılıdır ve eylemin doğasında var olan tehlike, mağdurun ölümü şeklinde gerçekleşmiştir. Bu karardaki gerekçe, aslında Rötzel kararı için de kabul edilmesi gereken bir gerekçedir. Sorumluluk ilkesi açısından değerlendirildiğinde iki olay arasında ayırım yapılmasını gerektirecek bir fark bulunmamaktadır. Her ikisinde de failin süregelen yaralama eyleminin yol açtığı zorunluluk ve panik durumu söz konusudur ve mağdur özgür iradesiyle hareket etmemiştir¹⁷⁵.

4. Üçüncü Kişinin Nedensellik Akışına Dahil Olduğu Durumlar

Failin gerçekleştirdiği yaralama, üçüncü kişinin icrai ya da ihmali bir eylemle olay akışına dahil olması dolayısıyla ölümle sonuçlanmış olabilir. Ölüme giden nedensel süreç fail tarafından başlatıldığı için üçüncü tarafın müdahalesinin olduğu durumlarda da failin eylemi ile netice arasında nedensellik bağlantısı mevcuttur. Nitekim öne geçen nedensellik söz konusu olmadığı sürece üçüncü kişinin müdahalesi, failin eylemi ile netice arasındaki nedensellik bağlantısını kesmez¹⁷⁶. Buradaki hukuki sorun, üçüncü kişinin sorumluluk alanı ile failin sorumluluk alanının birbirinden ayrılması ve ölüm neticesinin hangi hallerde faile isnat edilemeyeceğinin belirlenmesidir.

Üçüncü kişinin *kasten* hareket ederek nedensel sürece katıldığı durumlarda Federal Mahkeme, üçüncü kişinin kasıtlı eylemi, failin başlangıçta yarattığı tehlikeye dayanıyor ve neticeye yol açan bağımsız nitelikte yeni bir tehlike oluşturmuyor ise, neticenin faile isnat edilebileceğini kabul etmektedir¹⁷⁷. Başka bir deyişle, üçüncü kişi, failin eylemi ile bağlantılı olmakla birlikte *kendi sorumluluğu* ile hareket ederek yeni bir tehlike yaratmış

¹⁷⁵ Rengier, *Besonderer Teil II*, § 16 kn. 20. Bu davada, mağdurun kaçma davranışı yönünden isnat edilebilirliğin incelenmesi yerine ölümün, zihinsel durumdaki bozulmanın yol açtığı patolojik bir nedene dayalı olduğu dikkate alınarak yakınlık bağlantısının kurulabileceği yönünde bkz. Strasser, *Zurechnung*, 309-310.

¹⁷⁶ Wessels, Beulke ve Satzger, *Allgemeiner Teil*, §§ 6 kn. 242, 283.

¹⁷⁷ Aynı yönde bkz. Wessels, Beulke ve Satzger, *Allgemeiner Teil*, §§ 6 kn. 283, 285.

ve bu tehlike tipik neticede gerçekleşmiş ise, netice faile isnat edilemeyecektir¹⁷⁸.

Öğretideki baskın görüş, aralarında iştirak ilişkisi olmaksızın failin eylemini takiben üçüncü kişi tarafından *kasıtlı* olarak gerçekleştirilen eylemin, faile isnat edilebilirliği ortadan kaldıracağı yönündedir¹⁷⁹. Dolayısıyla failin

¹⁷⁸ Helmut Satzger, “Die sog. ‘Retterfälle’ als Problem der objektiven Zurechnung,” *JURA - Juristische Ausbildung* 36, no. 7 (2014): 701; Otto, *Allgemeine Strafrechtslehre*, 67 kn. 56. Örneğin, (R), (J)’yi ölümcül şekilde defalarca bıçaklar ve öldüğünü zannederek orada bırakır. Daha sonra delilleri yok etmek için gelen (S), yaşadığını farkederek (J)’nin kafasına şişeye sert bir darbe indirir. Ölümün bıçaklamadan mı, şişeye vurmaktan mı, yoksa her ikisinin birleşen etkisinden mi kaynaklandığı tespit edilemez. Bu olayda (S)’nin darbesinin ölümcül olduğu kabul edilse bile (R)’nin bıçaklama eylemi ile bağlantılıdır. (R)’nin eylemi, (S)’nin müdahalesi için bir şart oluşturmuştur ve bıçaklama olmasaydı (S) de eylemini gerçekleştiremezdi. Dolayısıyla (S), (R)’nin eyleminden bağımsız nitelikte yeni bir tehlike yaratmamıştır. Bu nedenle (S)’nin müdahalesi isnadiyet bağlantısını kesmez ve (R) kasten öldürmeden cezalandırılır. (S)’nin müdahalesi ile gerçekleşen nedensellik bağındaki sapma, yaşam deneyimlerine göre öngörülebilirlik sınırları içinde kaldığı ve fiilin farklı biçimde değerlendirilmesini haklı kılmadığı için hukuken önemsizdir ve (R)’nin tamamlanmış öldürme suçundan cezalandırılmasını engellemez. (S)’nin darbesinin ölüme neden olduğu kesin olarak tespit edilemediğinden şüphe (S) lehine yorumlanarak ölüm nedeninin (R)’nin bıçaklama eylemi olduğu varsayılır ve (S), kasten öldürmeye teşebbüsten cezalandırılır. Bu davada yerel mahkeme, her iki sanığın da kasten öldürmeye teşebbüsten cezalandırılmasına karar vermiş; Federal Mahkeme ise (R)’yi tamamlanmış kasten öldürme suçundan sorumlu tutmuştur. BGH, 30.08.2000 - 2 StR 204/00 §§ 7, 8 (<https://juris.bundesgerichtshof.de/>). Aynı yönde: Wessels, Beulke ve Satzger, *Allgemeiner Teil*, § 6 kn. 285; Krey ve Esser, *Allgemeiner Teil*, § 11 kn. 354. Aksi yönde: (S)’nin kendi sorumluluğu ile hareket etmesi ve neticede gerçekleşen tehlikenin, (S)’nin şişe darbelerinin yarattığı tehlike olması nedeniyle (R)’nin kasten öldürmeye teşebbüsten cezalandırılması gerektiğine dair bkz. Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 199 kn. 147.

¹⁷⁹ Michael Köhler, *Strafrecht Allgemeiner Teil* (Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag, 1997), 145; Manfred Burgstaller, “Erfolgszurechnung bei nachträglichem Fehlverhalten eines Dritten oder des Verletzten selbst,” içinde *Festschrift für Hans-Heinrich Jescheck zum 70. Geburtstag*, ed. Theo Vogler, (Berlin: Duncker & Humblot, 1985), 363, 365. Üçüncü kişinin eylemi ağır taksire (*grober Fahrlässigkeit*) dayanıyorsa ya da failin gerçekleştirdiği yaralama sonucu mağdurun düştüğü çaresiz durumdan yararlanarak onu kasten öldürmüştü, fail, ölümle sonuçlanan yaralama suçundan cezalandırılmaz. Bkz. Wessels, Hettinger ve Engländer, *Besonderer Teil I*, kn. 269. Müşterek faillik durumu söz konusu olmadığı sürece zarara yol açan ilk eylemi gerçekleştiren fail, üçüncü kişinin daha sonra gerçekleştirdiği kasıtlı ve zararı ağırlaştıran eyleminden sorumlu tutulamaz. Bkz. Rengier, *Erfolgsqualifizierte Delikte*, 162, 164. İştirak kuralları gereğince üçüncü kişinin kasıtlı müdahalesinin faile isnat edilebilirliği önlediği kabul edilmelidir; aksi takdirde müşterek failillerin cezalandırılabilmesi için Alm. CK md. 25/2 (TCK md. 37/1) hükmüne ihtiyaç duyulmayacaktır. Bkz. Walter, “*Vorbemerkungen zu den §§ 13 ff.*,” 764 kn. 109; Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 199 kn. 146; 278 kn. 25..

mağduru yaralaması ve müşterek fail olmayan üçüncü bir kişinin yaralıyı öldürmesi durumunda fail ölüm neticesinden sorumlu tutulamaz. Ancak faile isnat edilebilirliğin ortadan kalkması için üçüncü tarafın müdahalesinin *öngörülebilir olmaması* gerekmektedir¹⁸⁰. Üçüncü tarafın kasten müdahale eğiliminin bulunduğu dair belirtiler varsa ya da müdahalesi öngörülebilir ise, neticenin, ön koşulları yaratan faile isnat edilmesi mümkündür¹⁸¹. Failin eyleminin, kendi eyleminden sonra araya giren üçüncü kişinin aynı neticeye yönelik eylemi için bir şart teşkil ettiği durumlarda da failin sorumluluğu devam eder. Örneğin, (R) ve (M) birbirlerine meydan okuyarak kurallar dahilinde dövüşmeye karar verirler. Dövüş devam ederken, seyirciler arasındaki (K) müdahale ederek (R)'nin kazanması için (M)'nin kafasına ve karnına sert bir şekilde yumrukla vurur; (R), bu darbeler ile (M)'de oluşan bilinç bulanıklığından faydalanarak (M)'nin kafasına birkaç yumruk atar ve sonuç olarak aldığı darbeler, (M)'nin ölümü ile sonuçlanır. Bu olayda (R) ve (K)'nin eylemlerinin her biri, ölüm neticesi yönünden nedenseldir ve birbirine bağlıdır. Ancak (K), kurallar dahilinde gerçekleştirilen dövüşe müdahale ederek bilinç bulanıklığı ile sonuçlanan kasten yaralamayı gerçekleştirmiş ve (R) bu yaralamadan faydalanmıştır. (K)'nin kasten araya girmesi – öngörülebilir olmadığından – ölüm neticesinin (R)'ye isnat edilmesini engeller. Başka bir deyişle, (K)'nin eylemi, (R)'nin sonraki eylemleri için - aynı sonuca yönelik - bir şart teşkil ettiğinden, (R)'nin sonraki eylemleri, (K)'nin sorumluluğunu kaldırmaz. Bu nedenle son darbeyi vuran (R) olsa da, ölüm neticesi (K)'nin eseri olarak kabul edilmeli ve (K) kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçundan, (R) ise neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralamadan sorumlu tutulmalıdır¹⁸².

¹⁸⁰ Krey ve Esser, *Allgemeiner Teil*, § 11 kn. 354; Satzger, “Die sog. ‘Retterfälle’” 701.

¹⁸¹ Bernd Heinrich, “Das vorsätzliche Dazwischentreten des Täters in seine eigene Tat,” içinde *Festschrift für Klaus Geppert zum 70. Geburtstag*, ed. Claudius Geisler, Erik Kraatz, Joachim Kretschmer, Hartmut Schneider ve Christoph Sowada (Berlin: Walter de Gruyter, 2011), 178-179.

¹⁸² Ancak Federal Mahkeme, (K)'nin kasten yaralama ve taksirle öldürme, (R)'nin ise tehlikeli yaralama (yaşamı tehlikeye sokan yaralama – Alm. CK md. 224/1-5) suçundan cezalandırılmasına karar vermiştir. Dövüş (düello), rızaya dayalı olduğundan, (K)'nin müdahalesinden önce (R)'nin gerçekleştirdiği yaralama (temel suç), hukuka uygun kabul edilmiş; şüphe (R) lehine yorumlanarak (K)'nin darbelerinin tek başına ölüme yol açtığı varsayılmıştır. Bu gerekçelerle (R) yönünden ölümle sonuçlanan yaralama suçunun oluşmadığına karar verilmiştir. (K) yönünden ise, (K)'nin eyleminden sonra (R)'nin gerçekleştirdiği kasıtlı eylemlerin isnadiyet bağlantısını kestiği ve (R)'nin son yaralama

Federal Mahkemenin “Kauçuk Çekiç” (*Hartgummihammer*)¹⁸³ davasına konu olayda, (A), (M)’nin başına sert kauçuk bir çekiçle defalarca kez vurmuş ve (M)’nin öldüğünü zannederek evden ayrılmıştır. Tesadüfen karşılaştığı kuzeni (B)’ye olayı anlatmış, (A)’nın söylediklerine inanmayan (B) eve gitmiş, döndüğünde (M)’yi intihar süsü vermek amacıyla kapı mandalına astığını (A)’ya anlatmıştır. Bunun suçu gizlemek için yeterli olmadığını düşünen (A) ve (B), daha sonra (M)’yi bir baraj gölüne atmışlardır. Yapılan incelemede, ölümün kapıya asma nedeniyle gerçekleştiği, ancak asma olayı olmasaydı da çekiç darbelerinin ölümcül olduğu ve birkaç saat içerisinde ölüme neden olacağı anlaşılmıştır. Federal Mahkeme, nedensellik yönünden, başa vurulan çekiç darbelerinin asılarak boğulma nedeniyle meydana gelen ölümü kolaylaştırıp kolaylaştırmadığının bir önemi olmadığını; şart teorisine göre çekiç ile vurulan darbelerin ölümün doğrudan nedeni olduğunu vurgulamıştır. Isnadiyet yönünden ise, çekiç darbelerinin tek başına ölümcül olduğunu ve aralarında bir anlaşma olmasa da (B)’nin (A)’nın menfaatine hareket ettiğini nazara alarak sanık (A)’yı ölümle sonuçlanan yaralama suçundan sorumlu tutmuştur. Öğretideki görüşe göre ise, bu olayda sanık (A), hukuken onaylanmayan bir tehlike yaratmış olmasına karşın bu tehlike neticede gerçekleşmemiştir¹⁸⁴. Neticede gerçekleşen tehlike, failin yarattığı tehlike (çekiç darbeleriyle ölüm) değil, başka bir tehlike (asılarak ölüm) olduğu için sanık (A) ölüm neticesinden sorumlu tutulamaz; sadece kasten yaralama suçundan (TCK md. 86/3-e, 87/1-d) cezalandırılabilir¹⁸⁵. Ayrıca olayda (A)’nın tesadüfen karşılaştığı kuzenine olayı anlatması, kuzenin ona inanmaması ve eve giderek (M)’yi kapıya asması şeklindeki nedensel seyir de öngörülebilir nitelikte değildir¹⁸⁶.

Federal Mahkeme daha eski bir kararında ise objektif isnadiyet teorisi ile bağlantı kurarak tehlikenin tipik neticede gerçekleşmesi şartını

eylemlerinin (K)’ya isnat edilemeyeceği gerekçesiyle (K)’nın da ölümle sonuçlanan yaralama suçundan cezalandırılmayacağına karar vermiştir. BGH, 12.05.2020 - 1 StR 368/19, (<https://juris.bundesgerichtshof.de/>).

¹⁸³ BGH, 12.02.1992 - 3 StR 481/91, (<https://research.wolterskluwer-online.de/>).

¹⁸⁴ Seiji Saito, “Die Zurechnung beim nachträglichen Fehlverhalten eines Dritten,” içinde *Festschrift für Claus Roxin zum 70. Geburtstag*, ed. Bernd Schünemann, Hans Achenbach, Wilfried Bottke, Bernhard Haffke ve Hans-Joachim Rudolph (Berlin: Walter de Gruyter, 2001), 264.

¹⁸⁵ Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 493 kn. 80.

¹⁸⁶ Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 493 kn. 81.

vurgulamıştır¹⁸⁷. Birahane işleten mağdur, sanığın da içinde bulunduğu bir grubu sessiz olmaları konusunda uyarmış; bunun üzerine sanık, mağdurun kafasına sert bir yumruk atarak kafasını asfalta çarpmasına neden olmuş ve oksipital kemik üzerinde kırık oluşturmuştur. Daha sonra üçüncü bir kişi, yerde yatan mağdurun kafasına tekme atarak sağ şakak bölgesinde kafatasının çökmesine neden olmuştur. Mağdurun kafasına vurulan tekme ve yumruğun her birinin tek başına mı yoksa birlikte mi ölüme yol açtığı tespit edilememiş, şüphe sanık lehine yorumlanmıştır. Federal Mahkeme ölümün, üçüncü kişinin müdahalesi ile meydana gelmesi sebebiyle doğrudan bağlantı şartının gerçekleşmediğine ve ölümle sonuçlanan yaralama suçunun oluşmadığına karar vermiştir. Federal Mahkemeye göre sanığın attığı yumruğun hayati tehlike arz etmesi de önemli değildir; çünkü bu tehlike ölüm neticesinde ortaya çıkmamıştır¹⁸⁸. Bu olayda üçüncü kişi mağduru tekmelediğinde failin eyleminin etkisi devam ettiği için öne geçen nedensellik söz konusu değildir; zira üçüncü kişi, ilk eylemin etkisinden faydalanarak kendi eylemini gerçekleştirmiştir. Ancak failin eylemi ile ölüm arasında nedensellik bulunmasına karşın objektif isnat edilebilirlik yoktur; çünkü üçüncü kişi kendi sorumluluğu ile hareket ederek failden bağımsız bir tehlike yaratmıştır ve mahkemenin kabulüne göre bu tehlike neticede gerçekleşmiştir¹⁸⁹. Öğretideki görüş dikkate alındığında, olayın oluş şekli itibarıyla üçüncü bir kişinin yerde yatan mağdura tekme atması öngörülebilir olmadığından, failin sorumlu tutulamayacağı yönündeki mahkeme kararı doğru kabul edilmelidir¹⁹⁰. Diğer taraftan failin ateş ederek yaraladığı ve can çekişmekte olan maktulün, üçüncü kişi tarafından acıma duygusuyla ateş edilerek öldürülmesi olayında ölüm neticesinin faile isnat edilebileceği kabul edilmektedir; zira bu olayda üçüncü kişi özgür iradesiyle ve kendi saikiyle hareket etmemiştir¹⁹¹.

¹⁸⁷ Kühl, *Allgemeiner Teil*, 557 kn. 28.

¹⁸⁸ BGH, 29.06.1983 - 2 StR 150/83, (<https://research.wolterskluwer-online.de/>); Kahlo, *Überlegungen zum objektiven Zusammenhang*, 588; Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 199 dn. 299.

¹⁸⁹ Heinrich, *Allgemeiner Teil*, § 11 kn. 253.

¹⁹⁰ Rengier'e göre, bu davada varılan sonuç, sadece neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçlara özgü değildir. Eğer ilk yaralama eylemini gerçekleştiren sanık, taksirle hareket etmiş olsaydı da, üçüncü tarafın kasıtlı müdahalesi ile meydana gelen ölüm neticesi yine sanığa isnat edilemeyecekti. Bkz. Rengier, *Erfolgsqualifizierte Delikte*, 163.

¹⁹¹ Heinrich, *Allgemeiner Teil*, § 11 kn. 253.

Üçüncü kişinin *taksirli* davranışı ise kural olarak, isnadiyet bağlantısını ortadan kaldırmaz; zira bu durumda netice, hala ilk eyleme (failin eylemine) bağlıdır¹⁹². Bu ilke, taksirle hareket eden üçüncü kişiye, nedensellik zincirini başlatmış olan failden daha ağır bir sorumluluk yüklenmemesi gerektiği düşüncesine dayanır¹⁹³. Ayrıca özen yükümlülüğü ihlali ile gerçekleştirilen taksirli bir eylemin her zaman dikkate alınması gereken yaygın ve öngörülebilir bir durum olması ile de gerekçelendirilmektedir¹⁹⁴. Kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçu açısından üçüncü kişinin müdahalesinin, failin eyleminden bağımsız bir risk oluşturmadığı ve isnat edilebilirliği ortadan kaldırmadığı tipik durum, hekim müdahalesidir. Yaralanan kişinin tıbbi yardım alması ve bu tıbbi yardımın belli riskler içermesi öngörülebilir bir durumdur. Bu risklere hekimin yükümlülüğe aykırı bir müdahalesi ya da uygun tedbirleri almaması da dahildir¹⁹⁵. Bu tür durumlarda yaralamadan kaynaklanan özel tehlike bağlantısı kesilmiş sayılmaz. Örneğin, mağdurun başına aldığı darbenin etkisiyle beyin damarlarında yırtılma oluşması ve bu durumun hekimler tarafından zamanında farkedilmemesi üzerine hayatını kaybetmesi durumunda, başa alınan darbe, ölümü meydana getirebilecek tehlikede ve öngörülebilir nitelikte olduğundan hekimlerin ihmali, neticeye katkıda bulunmuş olsa da fail ölüm neticesinden sorumlu tutulur¹⁹⁶.

Öğretideki hakim görüşe göre, hekim müdahalesinin isnat edilebilirliği ortadan kaldırması için ağır bir tıbbi uygulama hatası söz konusu olmalıdır¹⁹⁷.

¹⁹² Heinrich, *Das vorsätzliche Dazwischentreten des Täters*, 176; Wessels, Hettinger ve Engländer, *Besonderer Teil I*, kn. 268.

¹⁹³ Heinrich, *Das vorsätzliche Dazwischentreten des Täters*, 176.

¹⁹⁴ Rengier, *Erfolgsqualifizierte Delikte*, 164; Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 199 kn. 144.

¹⁹⁵ OLG Celle, 14.11.2000 - 32 Ss 78/00, (<https://voris.wolterskluwer-online.de/>).

¹⁹⁶ BGH bei Dallinger MDR 1976, 16; Strasser, *Zurechnung*, 374.

¹⁹⁷ Vogel ve Bülte, “§ 18,” 1332 kn. 41; Eisele, *Besonderer Teil I*, § 14 kn. 377; Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 524 kn. 141. Federal Mahkemenin kararına konu bir olay şöyle gelişmiştir: 128 kg. ağırlığındaki sanık, eşinin göğüs kafesi üzerine oturarak 18 kaburga kemiğinde kırılmaya neden olmuş, hekimler ise sadece 3 kırık tespit etmişlerdir. Mağdur birkaç gün sonra aile hekimine başvurmuş, kendisine ağrı kesici reçete edilmiş ve evde istirahat önerilmiştir. Sonraki 7 gün boyunca tıbbi yardım almamış ve durumu gittikçe kötüleşerek kaburga kırıkları nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Bu davada Federal Mahkeme, ölümle sonuçlanan yaralama suçu yönünden isnadiyet bağlantısının tespiti için mağdurun 7 gün boyunca tıbbi yardım almama şeklindeki kendine zarar verme davranışının ve hekimlerin tıbbi hatasının dikkate alınması gerektiği gerekçesiyle bozma kararı

Roxin ise, hekimin müdahalesinin, hafif veya ağır hata içerip içermediğine bakılmaksızın, fail tarafından yaratılan tehlikenin yerine geçip geçmediği ya da bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyip önlemediğinin nazara alınması gerektiği düşüncesindedir. Bu kapsamda, yaralanan kişiye ameliyat sırasında kan kaybından ölümüne yol açan hatalı bir kesi uygulanması, kontrendike olan bir ilaç verilmesi nedeniyle ölümün meydana gelmesi ya da anestezi hatası ile kalbin durması gibi durumlarda ölümün faile isnat edilmesi mümkün değildir¹⁹⁸.

Daha önce değindiğimiz “Avcı Kulesi”¹⁹⁹ olayında da fail, mağduru hayatı tehlike arz etmeyecek şekilde ayak bileğinden yaralamış, mağdur uzun süreli yatak istirahati sonucunda gelişen emboli ve pnömoni nedeniyle ölmüştür. Federal Mahkeme bu olayda gerekli tıbbi önlemlerin alınmamasının, yaralama eylemi ile ölüm neticesi arasındaki bağlantıyı koparacak kadar yaşam deneyimlerine aykırı bir durum olmadığına karar vermiştir. Hekimlerin, hastaneden taburcu edilen mağdura herhangi bir kan sulandırıcı ilaç ya da tıbbi talimat vermemesi ya da takip tedavisi yapmamaları şeklindeki ihmali eylemleri, yaralama suçuna özgü tehlikenin bir parçası kabul edilebilecek kadar bu suç tipi ile yakından bağlantılı kabul edilmiştir²⁰⁰. Buradaki isnadiyet bağlantısının, sorumluluk ilkesi kapsamında da onaylanması mümkündür; zira hekimlerin mağduru emboli konusunda uyarmamaları, tehlikenin bilincinde olarak gerçekleştirdikleri kasıtlı bir davranış değildir²⁰¹.

5. Mağdurda Önceden Mevcut Rahatsızlığın Etkisi

Failin yaralama eylemi neticesinde mağdurda önceden mevcut olan bir rahatsızlık (örneğin, kalp damar hastalığı) aktif hale gelerek ölüme yol açmış olabilir. Failin eylemi, tokat atma gibi basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek

vermiştir. Federal Mahkemeye göre, *tıbbi hata yönünden öncelikle radyoloji eğitimi almış bir hekimin özen yükümlülüğüne uygun bir değerlendirmeye röntgen görüntülerinde gerçekte kaç kaburga kırığı tespit edebileceği veya daha ileri tetkik gerektiren belirsiz bir tıbbi bulgunun var olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir*. BGH, 08.07.2008 - 3 StR 190/08 §§ 13, 15, (<https://juris.bundesgerichtshof.de/>).

¹⁹⁸ Roxin ve Greco, *Allgemeiner Teil I*, 524 kn. 142.

¹⁹⁹ Bkz. dn. 106.

²⁰⁰ Stree, “BGH, 30. 06. 1982 — 2 StR 226/82 mit Anmerkung,” 76.

²⁰¹ Otto, *Die einzelnen Delikte*, 86 kn. 7. Bu olayda hekimlerin ihmalinin isnadiyet bağlantısını keseceği yönündeki aksi görüş için bkz. Doğan, *Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar*, 166.

bir yaralanmaya sebebiyet verebilecek nitelikte iken, mağdurda önceden mevcut bir rahatsızlığı tetikleyerek ölüme neden olmuş ise bu durumda ölüm neticesi, öngörülebilir olmadığından faile isnat edilemez. Burada ancak kasten yaralama suçundan söz edilebilir²⁰². Örneğin, mağdurda kalp rahatsızlığı olduğunu bilmeyen sanığın, “ölene yumruk atıp cebinden çıkardığı kontrol kalemi ile sol kaşının üstüne doğru vurup basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek biçimde onu yaraladığı, kendisinde kronik kalp damar hastalığı mevcut bulunan (mağdurun) bu olayın meydana getirdiği efor ve stresin tesiri ile fenalaşıp hastaneye kaldırıldığı, gelişen kalp durması ve beynin oksijensiz kalması sonucu olaydan otuz beş gün sonra hastanede vefat ettiği olayda”, ölüm neticesi öngörülebilir olmadığından failin kasten yaralama suçundan cezalandırılması gerekir²⁰³. Mağdurdaki mevcut rahatsızlığı bilen fail yönünden ölüm neticesi öngörülebilir olmakla birlikte TCK md. 86/2 kapsamında kalan bir yaralama varsa, bu durumda fail, suç tipine özgü bir tehlike yaratmamış olacağından TCK md. 87/4’deki suçun tipikliği gerçekleşmemiş olacaktır. Dolayısıyla bu durumda ancak taksirle öldürme söz konusu olabilir. Örneğin, sanığın kalp hastası olduğunu bildiği babasına yumruk attığı ve kronik kalp rahatsızlığı bulunan babanın fenalaşarak bir süre sonra öldüğü olayda, sanık ancak taksirle öldürmeden cezalandırılabilir²⁰⁴.

Yargıtay’ın genel görüşü, basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek yaralamanın, mağdurda önceden mevcut rahatsızlık ile birleşerek ölüme

²⁰² Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 234-235.

²⁰³ Bu olayda yerel mahkeme, *taksirle öldürme* suçundan hüküm kurmuş; Ceza Dairesi ise *kasten yaralama sonucu ölüme neden olma* suçunun oluştuğu gerekçesiyle bozma kararı vermiştir. Bir Daire üyesi ise sanığın TCK md. 86/2 ve 86/3-e kapsamında *kasten yaralama* suçundan cezalandırılması gerektiği yönünde karşı oy kullanmıştır. Yerel Mahkemenin direnme kararı üzerine Ceza Genel Kurulu, sanığın eyleminin TCK md. 86/2 kapsamında kalması nedeniyle TCK md. 87/4’ün uygulanamayacağını; ancak öldürme kastı ile hareket etmeyen sanığın kendisinden on dokuz yaş büyük olan 61 yaşındaki öleni itekleyerek başına yumruk atıp, kontrol kalemi ile şiddetli biçimde vurarak yaralamak suretiyle kalp krizi geçirebileceğini öngördüğü, fakat ölüm neticesini istemediği gerekçesiyle yerel mahkemenin direnme kararını isabetli bulmuştur. YCGK, E. 2014/218, K. 2016/256, 10.05.2016, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr>). Bu kararda, kalp rahatsızlığı olduğu bilinmeyen 61 yaşındaki bir kişiye yumruk atıp kalemle vurmak şeklindeki eylemin kalp krizine neden olabileceği hususunun öngörülebilir kabul edilmesi bizce isabetli değildir.

²⁰⁴ Yargıtay yerleşik içtihadından ayrılarak bu olayda sanığın eyleminin TCK md. 87/4 kapsamında kaldığını kabul etmiştir. Y. 12. CD, E. 2013/11317, K. 2014/4645, 25.02.2014 (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr>).

neden olması durumunda fail, bu rahatsızlığı bilmiyorsa taksirle öldürme, biliyorsa bilinçli taksirle öldürme suçunun oluşacağı yönündedir²⁰⁵. Halbuki ölüm neticesinin öngörülebilir olmaması, bu neticenin faile isnat edilebilirliğini ortadan kaldıran bir durumdur. Dolayısıyla bu durumda taksirle öldürme suçundan cezalandırma da mümkün değildir; fail, ancak kasten yaralama suçundan cezalandırılabilir²⁰⁶. Yargıtay'ın bu tutumu, haklı olarak öğretilde eleştirilmektedir²⁰⁷.

TCK md. 86/2 kapsamına girmeyen bir yaralama eylemi, ölüm tehlikesini artırmış ise – örneğin, silahla yaralama - bu durumda ölüm neticesi faile isnat edilebilir²⁰⁸. Mağdurdaki mevcut rahatsızlığı bilmesine karşın bu tür bir eylemi gerçekleştiren fail yönünden kasten öldürme suçunun oluşması da ihtimal dahilindedir.

²⁰⁵ “...kalp hastası olduğunu bildiği maktul ile kavgaya tutuşan, bu eylemi sonucunda kavganın yarattığı efor ve stres ile maktulün kalp krizi geçirmesi üzerine bir kişinin ölümüne neden olan sanık hakkında, 5237 sayılı Kanun'un 85 inci maddesinin birinci fıkrası, 22 nci maddesinin üçüncü fıkrası ve 62 nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca 3 yıl 4 ay hapis cezası cezalandırılmasına ilişkin esas mahkemenin kararında hukuka aykırılık bulunmamıştır.” Y. 12. CD, E.2023/381, K. 2023/5191, 28.11.2023. “Sanığın TCK'nin 86/2. maddesi kapsamında bir darbesi sonucu maktulün kendisinde mevcut kalp hastalığına bağlı olarak öldüğü olayda, sanığın maktulün bu rahatsızlığını bildiğine dair delil de bulunmadığı dikkate alınarak TCK'nin 23, 22 ve 86/2. maddeleri yollamasıyla TCK'nin 85/1. maddesi uyarınca taksirle adam öldürme suçundan cezalandırılması yerine, yazılı şekilde basit yaralama suçundan cezalandırılmasına karar verilmesi,...” Y. 1. CD, E. 2019/2441, K. 2019/3683, 10.09.2019, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr/>).

²⁰⁶ Yargıtay'ın bu yönde isabetli kararları da mevcuttur: “...sanığın ölenin kalp rahatsızlığını bildiğine dair bir delil bulunmaması; ayrıca, otopside haricen tarif edilen travmatik bulguların ölüm meydana getirecek nitelikte olmayıp basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olması karşısında, sanığın eyleminin 5237 sayılı TCK'nin 86/2. maddesinde tanımlanan kasten yaralama suçunu oluşturacağı” gerekçesiyle taksirle öldürme suçundan verilen mahkumiyet hükmünün bozulmasına karar vermiştir. Y. 12. CD, E. 2012/4070, K. 2014/13874, 05.06.2014, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr/>).

²⁰⁷ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 234-235; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 234; Çınar, “Basit Tıbbi Müdahale,” 46.

²⁰⁸ Doğan, *Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar*, 158.

IV. SUÇUN İHMALİ HAREKET İLE İŞLENMESİ HALİNDE NEDENSELLİK VE OBJEKTİF İSNADİYET

Kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçu, ihmali hareket ile de işlenebilir²⁰⁹. Hukuken yükümlülük altında bulunan (garantör) fail, kasten yaralama suçunu ihmali hareket ile işleyerek doğrudan ölüme neden olabileceği gibi icrai hareket ile işlenen kasten yaralamaya engel olmamak suretiyle de ölüme neden olabilir²¹⁰. Suçun ihmali hareket ile işlendiği hallerde de öncelikle ihmal ile ölüm arasında nedensellik olup olmadığı incelenmeli; daha sonra objektif isnadiyet ve tehlike bağlantısı araştırılmalıdır.

Görünüşte ihmal suçlarında netice, tipikliğin objektif unsurlarına dahil olduğundan failin ihmali hareketi ile netice arasında nedensellik bağı bulunması gerekmektedir. İcrai suçlarda fail eylemi gerçekleştirmeseydi, netice meydana gelmezdi denilebiliyorsa, eylem ve netice arasında nedensellik bağı olduğu kabul edilmektedir. Ancak ihmali suçlarda, gerçekleştirilmeseydi neticenin meydana gelmeyeceği icrai bir hareketin varlığından bahsetmek mümkün olmadığı için sadece varsayım yoluyla ulaşılabilen nedensellik benzeri (*Quasi-Kausalität*) bir durumdan bahsedilebilir²¹¹. Bu sebeple ihmalin nedenselliği açısından şart teorisinin formülü değiştirilerek kullanılır ve “fail, hukuken gerçekleştirmekle yükümlü olduğu eylemi gerçekleştirseydi (ihmal etmeseydi), netice yine de meydana gelir miydi?” sorusu sorulur²¹². Öğretide hakim görüş olan ve Federal Mahkemenin de kabul ettiği “Önlenebilirlik Teorisi”ne (*Vermeidbarkeitstheorie*) göre, ihmal edilen hareket yapılsaydı, netice kesinlik sınırında bir olasılıkla gerçekleşmeyecekti denilebiliyorsa, ihmali hareketin nedensel olduğu kabul edilir²¹³. Aksi takdirde yükümlülüğe uygun

²⁰⁹ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 233; Koca ve Üzülmmez, “Kasten Yaralama,” 809; Kaymaz, *Kasten Yaralama Sonucu Ölüme Neden Olma*, 82-83; Özbek, “Neticesi Sebebiyle Ağırlaştırılmış Suçlar,” 242; Gökçen ve Balcı, “Kasten Yaralama,” 396.

²¹⁰ Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 281 kn. 35.

²¹¹ Hilgendorf ve Valerius, *Alman Ceza Hukuku*, 298 kn. 29; Heinrich, *Allgemeiner Teil*, § 26 kn. 887. Bu nedenle öğretide ihmalin nedenselliğine “varsayımsal nedensellik” ya da “nedensellik benzeri” veya “adeta nedensellik” de denilmektedir. Bkz. Akbulut, “Nedensellik Bağı,” 242-243; Başer, *Nedensellik Bağı ve Objektif Isnadiyet*, 118.

²¹² Hilgendorf ve Valerius, *Alman Ceza Hukuku*, 299 kn. 29; Gropp, *Allgemeiner Teil*, 496 kn. 161-162; Başer, *Nedensellik Bağı ve Objektif Isnadiyet*, 118-120; Koca ve Üzülmmez, *Genel Hükümler*, s. 402.

²¹³ Akbulut, “Nedensellik Bağı,” 242; Hakeri, *Genel Hükümler*, 207; Önder, *Ceza Hukuku Dersleri*, 211; Koca ve Üzülmmez, *Genel Hükümler*, 403; Hilgendorf ve Valerius, *Alman Ceza Hukuku*, 299 kn. 31; Heinrich, *Allgemeiner Teil*, § 26 kn. 889; BGH, 09.03.2022 - 4

davranılsaydı bile aynı tipik neticenin meydana gelmesi ihtimal dahilinde ise şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince netice faile isnat edilemez²¹⁴. Öğretide azınlıkta kalan “Riskin Azaltılması Teorisi”nde (*Risikoverminderungslehre*) ise, failin ihmali davranışının, neticeyi kesinlik sınırında önleyecek olması şartı aranmaz; neticenin gerçekleşme riskini azaltacak olması yeterlidir. Örneğin, yaralanan hastaya gerekli tıbbi müdahaleyi yapmayan hekim yönünden; tıbbi müdahale yapılsaydı, yaralının kurtulma ihtimali varolmakla birlikte bu ihtimal, kesinliğe yakın değilse önlenebilirlik teorisine göre nedensellik bağı kurulmamış sayılacaktır. Aynı durumda riskin azaltılması teorisine göre, hekimin müdahalesi, yaralının yaşama şansını artıracığından, başka bir deyişle ölüm riskini azaltacağından nedensellik bağı kurulmuş sayılacaktır. Riskin azaltılması teorisi, ihmali davranıştan doğan sorumluluğun sınırlarını genişlettiği, ihmali davranışın icrai davranışa eşdeğer olması gerekliliğini gözardı ettiği ve ihmal suçlarını tehlike suçlarına dönüştürdüğü gerekçesiyle eleştirilmektedir²¹⁵. Önlenabilirlik teorisi ise *kesinlik sınırında olasılık* kavramının belirsizliği nedeniyle eleştirilere maruz kalmaktadır. Bu nedenle ölüm neticesinin söz konusu olduğu bir durumda, fail yükümlü olduğu eylemi gerçekleştirseydi, kesinliğe yakın bir olasılıkla mağdurun hayatı kurtulmuş olacaktı ya da *önemli ölçüde yaşam süresi uzayacaktı* denilebiliyorsa nedensellik bağlantısının mevcut olduğu kabul edilmektedir²¹⁶. Aksi takdirde yükümlü olunan eylem gerçekleştirilseydi bile aynı netice (örneğin, ölümün başka şekilde gerçekleşmesi) ya da aynı ağırlıkta bir başka değer kaybı meydana gelecekse nedensellik bağlantısı reddedilecektir²¹⁷. Önlenabilirlik teorisinin içtihatlardaki bu yorumu, riskin azaltılması teorisine yaklaştığını göstermektedir²¹⁸. Nitekim hekim örneğinde, hekimin müdahalesi yaşam

StR 200/21 §§ 16, 17 (<https://juris.bundesgerichtshof.de/>). “...*acil servise ilk müracaatında yapılan dahiliye konsültasyonunda interne edilerek hastanede uygun tedavisinin yapılıp diabetin metabolik komplikasyonlarına yönelik tedavisinin yapılması durumunda da hastanın kurtulmasının kesin olmadığına bildirilmesi karşısında... ölüm olayı ile sanık doktorun eylemi arasında illiyet bağının bulunmadığı...*” yönündeki Yargıtay kararı, önlenebilirlik teorisini desteklemektedir. Y. 12. CD, E. 2014/19253, K. 2015/10009, 08.06.2015, (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr/>).

²¹⁴ Koca ve Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 403.

²¹⁵ Krey ve Esser, *Allgemeiner Teil*, § 36 kn. 1125; Wessels, Beulke ve Satzger, *Allgemeiner Teil*, § 19 kn. 1207; Akbulut, “Nedensellik Bağı,” 242-243.

²¹⁶ Krey ve Esser, *Allgemeiner Teil*, § 36 kn. 1123

²¹⁷ Wessels, Beulke ve Satzger, *Allgemeiner Teil*, § 19 kn. 1207.

²¹⁸ Claus Roxin, *Strafrecht Allgemeiner Teil II – Besondere Erscheinungsformen der Straftat* (München: C. H. Beck, 2003), 644 kn. 49.

süresini uzatacağı için önlenebilirlik teorisine göre de nedensellik bağlantısı var sayılacaktır.

Bir annenin çocuğunu beslememesi ve bakımını ihmal etmesi sonucunda çocukta atrofi gelişmesi ve bunun da boğularak ölümüne neden olması durumunda²¹⁹, kanundan doğan yükümlülüğü nedeniyle garantör konumunda olan anne, ihmali davranış ile çocuğunun sağlığını bozarak kasten yaralamaya ve bu yaralamaya bağlı olarak da ölümüne neden olmuş olur²²⁰. Anne çocuğunu beslemiş olsaydı, ölüm kesinliğe yakın bir olasılıkla (*başka sebepler nedeniyle ölüm olasılığı her zaman bulunmaktadır*) gerçekleşmeyecekti; dolayısıyla ihmali davranış ile ölüm arasında nedensellik bulunmaktadır. Bir çocuğu aç ve bakımsız bırakarak sağlığını bozmak, ölüm tehlikesini içinde barındıran yaralama niteliğinde olduğundan tehlike bağlantısı da gerçekleşmiştir ve anne, TCK md. 87/4'e göre cezalandırılabilir²²¹.

Yargıtay'ın ihmali davranış ile kasten öldürme suçunun oluştuğuna karar verdiği bir olayda²²², sanık, ölenin sağ koluna uyuşturucu maddeyi kendisi enjekte etmiş; enjeksiyon sonrası ölenin fenalaşması üzerine elini ve yüzünü yıkayarak yatağa yatırmış; ayılması için limon tuzunu kaynatarak şırıngayla ölenin koluna enjekte etmiştir. Gece uyurken kontrol ettiğinde nefes aldığını görmüş; ancak olay günü öğle saatlerinde kalktığında ölü olarak bulmuştur. Yargıtay, “...*uyuşturucunun ölenin isteği üzerine sanık tarafından ölenin koluna enjekte edildiği, sanığın bu davranışının ölenin hayatı için tehlikeli bir durum oluşturduğu, ayrıca enjeksiyon sonrası ölen fenalaştıktan ve beyanlara göre kendinden geçtikten sonra... sanığın ambulansa ve kolluk görevlilerine*

²¹⁹ BGH, 20.07.1995 - 4 StR 129/95'de atıf yapılan BGH MDR/H 1982, 624, (<https://research.wolterskluwer-online.de/>); Baumann, Weber, Mitsch ve Eisele, *Allgemeiner Teil*, 282 kn. 35; Köhler, *Beteiligung und Unterlassen*, 167 dn. 860.

²²⁰ Sanığın bir partide içinde Gama-Butirolakton (GBL) bulunan bir şişeyi gözetimsiz bırakması ve sarhoş durumdaki mağdurun bunu tüketmesi sonucu sağlık durumunun giderek kötüleşmesi ve hayatını kaybetmesi şeklinde gelişen olayda; sanığın kasten yaralama suçunu, tipik neticeyi önleme imkanı bulunmasına karşın yükümlülüğünü ihlal ederek neticeyi önlememek suretiyle ihmali davranış ile işlediği; öngelen tehlikeli davranışı ile garantör durumunda olan sanığın hayati tehlike arz eden bir duruma neden olması ve bunun sonucunda ölümün gerçekleşmesi halinde, ölüm neticesinin isnat edilebilirliğini ortadan kaldıran genel sebepler bulunmadığı sürece özel tehlike bağlantısının gerçekleşmiş sayılacağı ve ölümle sonuçlanan ihmal suretiyle yaralama suçundan cezalandırılabileceğine dair bkz. BGH, 22.11.2016 - 1 StR 354/16 §§ 13, 22, (<https://juris.bundesgerichtshof.de/>).

²²¹ Aynı yönde Koca ve Üzülmüş, “Kasten Yaralama,” 809.

²²² Y. 12. CD, E.2017/1521, K. 2018/11112, 22.11.2018 (<https://mevzuat.sinerjias.com.tr/>).

haber vermesi durumunda ölenin hayatını kurtarma olanağı bulunmasına rağmen ve kendisinin eyleminden kaynaklanan neticeyi önleme yükümlülüğü doğduğu halde, hareketsiz kalıp bu imkanı kullanmadığı” gerekçesiyle sanığın eylemini kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi olarak kabul etmiş ve ilk derece mahkemesinin taksirle öldürme suçundan mahkumiyet kararının bozulmasına karar vermiştir. Bu olayda sanık, maktule uyuşturucu enjekte etmek suretiyle TCK md. 86/1 kapsamında sağlığının bozulmasına neden olmuş ve icrai davranış ile kasten yaralama suçunu işlemiştir. Ölüm neticesi, kasten yaralamanın tehlikesine bağlı olarak uyuşturucu madde intoksikasyonu sonucunda meydana gelmiştir. Olayda sanık, uyuşturucu enjekte etme şeklindeki öngelen tehlikeli eylemi nedeniyle neticeyi önleme yükümlülüğü altındadır ve tehlikeyi ortadan kaldırmak üzere tıbbi yardım sağlaması gerekirken bu yükümlülüğünü yerine getirmeyerek ihmali davranış ile ölüme neden olmuştur. Olayda tıbbi yardım sağlanması durumunda neredeyse kesin olarak maktulün hayatının kurtarılabileceği tespit edilmişse, ihmali davranış ile ölüm arasında nedensellik bağlantısı kurulmuş olacaktır. Objektif isnadiyet yönünden; sanık bizzat uyuşturucu maddeyi maktulün koluna enjekte ettiği için fiil hakimiyetini elinde bulundurmaktadır ve sorumluluk ilkesi bakımından maktulün kendisini somut ölüm tehlikesine maruz bırakan eylemlere rıza göstermesi mümkün olmadığından sanığın maktule uyuşturucu enjekte etmesi, rıza ile bile olsa eylemin hukuka aykırılığını ortadan kaldırmamaktadır²²³. Sanığın ölüm tehlikesini öngörmesine rağmen, maktule limon tuzu enjekte ederek elini, yüzünü yıkaması ve kendi evinde yatağa yatırması, gece kalkarak durumunu kontrol etmesi, ölüm neticesini istemediğini ve maktulün bir süre sonra ayılacağı düşüncesiyle hareket ettiğini, başka bir deyişle bilinçli taksirle ölüme neden olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla failin kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçunu ihmali hareketle işlediği kabul edilmesi gerekirken, öldürme kastının bulunduğu kabul edilerek TCK md. 83’e göre cezalandırma yoluna gidilmesinin hatalı olduğu düşüncesindeyiz.

Görünüşte ihmal suçlarında, hukuken neticeyi önleme yükümlülüğü altında bulunan (garantör) fail, neticenin gerçekleşmesine kendisi neden olmamış olsa bile engellemediği neticeden dolayı sorumlu tutulur. Garantör failin, ihmali davranışıyla suça iştirak ettiği bu tür durumlarda, ihmali

²²³ Bkz. dn. 120-121.

davranış ile ölüm neticesi arasındaki özel tehlike bağlantısının hangi durumda varsayılacağı tartışmalıdır. Bir görüşe göre, ölüm neticesinin garantör faile isnat edilebilmesi için ihmali davranışının ölüm tehlikesi yaratması ya da var olan ölüm tehlikesini önemli ölçüde artırmış olması gerekmektedir²²⁴. Öldürücülük teorisine dayanan diğer görüşe göre ise, icrai hareketle gerçekleştirilen yaralamanın ölümcül olması ve garantör failin bu ölümcül yaralamayı önlememiş olması gerekmektedir. Öldürücülük teorisine göre kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçu icrai hareket ile işlendiğinde kasten yaralamanın ölüme yol açabilecek nitelikte olma şartı arandığına göre, ihmali davranışın icrai davranışa eşdeğer kabul edilebilmesi (TCK md. 83/2, 88; Alm. CK md. 13/1) için de ölüme yol açabilecek nitelikte bir yaralamanın önlenmemiş olması gerekmektedir²²⁵.

Federal Mahkemenin kararına konu bir olayda; baba, 10 Ocak günü 5 yaşındaki çocuğunu ağır şekilde yaralamış; yaralama nedeniyle çocuğun bağırsakları zedelenmiş, karnında sıvı birikmiş ve vücut fonksiyonları bozulmuştur. 12 Ocak sabahı babası tarafından getirildiği hastanede hayatını kaybetmiştir. Bilirkişiye göre, çocuğun kötüleşen durumu, tıp bilgisi olmayan herhangi bir kişi tarafından 11 Ocak günü farkedilebilirdi ve müdahale edilseydi, çocuk kurtulabilirdi²²⁶. Bu olayda ilk derece mahkemesi, kesinliğe yakın bir olasılıkla ölümü önleyebilecek tıbbi yardımı sağlamadığı gerekçesiyle annenin, taksirle öldürme suçundan cezalandırılmasına karar vermiş; savcılık ihmali davranış ile kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçunun oluştuğu gerekçesiyle temyiz yoluna başvurmuştur. Federal Mahkeme ise sanık annenin, çocuğun ağrısını dindirmek üzere tıbbi yardıma

²²⁴ Küpper, *Unmittelbarkeit und Letalität*, 628; Helmut Satzger, “Körpverletzung durch Unterlassen mit Todesfolge,” JURA - Juristische Ausbildung 39, no. 8 (2017): 992; Scarlett Jansen, “Anforderungen an eine Körpverletzung durch Unterlassen mit Todesfolge,” *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft* 130, no.4 (2018): 1089; Vogel ve Bülte, “§ 18,” 1339 kn. 63; Doğan, *Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar*, 114. Garantör failin TCK md. 87/4 kapsamında cezalandırılabilmesi için failin icrai hareketinin değil, garantör olan failin ihmali hareketinin ölüm tehlikesini içermesi gerektiğine dair aynı yöndeki görüş için bkz. Üzülmmez, *Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar*, 70-71.

²²⁵ Küpper, *Unmittelbarkeit und Letalität*, 628; Küpper ve Börner, *Besonderer Teil 1*, 74 kn. 35; Vogel ve Bülte, “§ 18,” 1339 kn. 63. Ölüm neticesinin meydana geldiği yaralamada, yükümlülüğe aykırı olarak önlenmeyen yaralamanın ölümcül olduğu durumlarda ihmali hareketi gerçekleştiren failin ölüm neticesinden sorumlu tutulması gerektiği yönünde bkz. Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, s. 210.

²²⁶ BGH, 20.07.1995 - 4 StR 129/95, (<https://research.wolterskluwer-online.de/>).

başvurmamasını ihmal suretiyle kasten yaralama olarak değerlendirmiş, ancak ihmal ile ölüm arasında doğrudan bağlantı bulunmadığı gerekçesiyle Alm. CK md. 227'nin uygulanamayacağına karar vermiştir. Annenin kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçundan cezalandırılabilmesi için bizzat ihmali davranışının ölüm tehlikesi yaratması gerekmektedir²²⁷. Ağrının dindirilmemesi ise ölüm tehlikesini içinde barındıran bir yaralama değildir. Bu olayda çocuğun sağlık durumundaki kötüleşme anne tarafından farkedildiğinde yaralamanın neticesi ortaya çıkmış durumdadır. Dolayısıyla ölüme yol açan tehlike, annenin ihmalden kaynaklanan tehlike değil, babanın gerçekleştirdiği yaralamadan kaynaklanan tehlikedir. Federal Mahkemenin bu kararı esas alınır, icrai davranışın ölüm tehlikesini meydana getirdiği bir durumda, ihmali davranışın sağlık durumunda daha fazla kötüleşmeye yol açmış olması, tehlike bağlantısı için yeterli kabul edilemeyecek²²⁸; ölüm tehlikesi ortaya çıkmadan önce mağduru bulan garantör failin, duruma müdahale etmemek suretiyle ölüm tehlikesini yaratmış olması şartı aranacaktır²²⁹. Ancak Federal Mahkeme sonraki tarihlerde verdiği bir başka kararında, babanın kötü muamelesine maruz kalarak hayatını kaybeden bebeğin çığlıklarını duyan ve yaralama eyleminin ölümle sonuçlanabileceğini bilmesine karşın yine de müdahale de bulunmayan annenin, ihmal suretiyle işlenen ölümle sonuçlanan yaralama suçundan (Alm. CK md. 227, 13) cezalandırılabilmesine karar vermiştir²³⁰. Bu karar esas alındığı takdirde, ihmali davranış gerçekleştiren garantör failin, icrai hareket de bulunan failin ölüme yol açan şiddet eylemlerini önlemediği her durumda, ihmal ile ölüm neticesi arasında özel tehlike bağlantısı varsayılacaktır.

²²⁷ BGH, 20.07.1995 - 4 StR 129/95 § 11. Ölüm tehlikesi ortaya çıkmış iken sağlık durumuna müdahale etmemek suretiyle gerçekleştirilen ihmali hareketin tehlikesinin daha büyük olduğu yönündeki eleştiri için bkz. Jansen, "Körperverletzung durch Unterlassen mit Todesfolge," 1095.

²²⁸ Otto'ya göre, sağlık durumundaki kötüleşmeye engel olmamak da kasten yaralama suçunu oluşturduğundan, yaralamanın özel tehlikesi, çocuğun ölümünün engellenmemesinde yatmaktadır ve olayda ihmalin yarattığı bu özel tehlike gerçekleşmiştir, bu nedenle ölüm neticesi garantör faille isnat edilebilir. Bkz. Otto, *Die einzelnen Delikte*, 87 kn. 11.

²²⁹ Jansen, "Körperverletzung durch Unterlassen mit Todesfolge," 1095.

²³⁰ BGH, 26.01.2017 - 3 StR 479/16 § 10, (<https://juris.bundesgerichtshof.de/>); Wessels, Beulke ve Satzger, *Allgemeiner Teil*, § 19 kn. 1208; Jansen, "Körperverletzung durch Unterlassen mit Todesfolge," 1094.

SONUÇ

Kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçu, TCK md. 87/4’de neticesi sebebiyle ağırlaşmış bir suç tipi olarak düzenlendiğinden kasten yaralama ile ölüm neticesi arasındaki ilişki, normun koruma amacına uygun olarak genel kurallara nazaran daha kısıtlayıcı bir yoruma tabi tutulmalıdır. Bu itibarla *tamamlanmış* kasten yaralama suçu ile ölüm neticesi arasında nedensellik ve objektif isnadiyetin yanı sıra suç tipine özgü tehlike bağlantısı da bulunmalıdır. Türk ve Alman öğretisinde hakim görüş, nedenselliğin şart teorisi ile belirlenmesini ve objektif isnadiyet teorisi ile sınırlandırılmasını kabul etmektedir. Yargıtay ise genel olarak nedensellik ve objektif isnadiyet ayrımı yapmamakta ve objektif isnadiyet kapsamındaki meseleleri de nedensellik bağlamında ele almaktadır. TCK md. 87/4 ile ilgili verdiği kararlarda ise tipik tehlike bağlantısına hemen hemen hiç değinmemekte; adli tıp raporlarında belirtilen olayla ölüm arasında tıbben nedensellik bağının bulunduğu yönündeki tespiti yeterli görmektedir.

Objektif isnadiyet teorisine göre neticenin faile isnat edilebilmesi için failin hukuken onaylanmayan (izin verilmeyen) bir tehlike (risk) yaratmış olması ve bu tehlikenin neticede gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlarda da failin, temel suç tipine özgü bir tehlike yaratması ve bu tehlikenin özel neticede ortaya çıkması gerekmektedir. İki formül arasındaki benzerlik, suç tipine özgü tehlike bağlantısının, objektif isnadiyet kapsamında ele alınmasının mümkün olup olmadığı sorusunu gündeme getirmektedir. Kanaatimizce TCK md. 87/4 açısından, objektif isnadiyet teorisinin “hukuken onaylanmayan tehlike yaratma” şartının yerini, “suç tipine özgü tehlike yaratma” şartı almaktadır; zira fail, kasten yaralama suçunu işleyerek zaten hukuken onaylanmayan bir tehlikeyi yaratmıştır. Bu noktada suç tipine özgü tehlike yaratma şartı, objektif isnadiyet teorisinin hukuken onaylanmayan tehlike yaratma şartının özel bir biçimini oluşturmakta ve teorisinin uygulama alanını kısıtlamaktadır. TCK md. 87/4 kapsamında yaralama suç tipine özgü tehlike, yaralamanın neticesinin *belli bir ağırlığa ulaşması* (TCK md. 86/1, 3 ve 87/1, 2, 3) *ve bu itibarla ölüme yol açabilir olmasıdır*. Kanun koyucu, TCK md. 86/2’ye göre etkisi basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek hafif yaralamaları, TCK md. 87/4 kapsamına almayarak normun koruma amacına uygun bir kısıtlamayı getirmiştir. Bu nedenle failin eylemi, TCK md. 86/2 kapsamına giren bir yaralama ile sonuçlanmış ve bu yaralama ölüme neden olmuş ise, TCK md. 87/4’deki suç

tipinin objektif unsurları da oluşmayacaktır. Böyle bir durumda failin ancak taksirle öldürmeden cezalandırılması söz konusu olabilir.

“Suç tipine özgü tehlike yaratma” şartı, *ex ante* bir değerlendirme ile yaralama suçunun tamamlanma anına kadar mevcut olan ve öngörülebilir nitelikteki koşullar nazara alınarak tespit edilmelidir. Suç tipine özgü tehlike bağlantısının değerlendirilmesinde Federal Mahkemenin “*Tabanca Darbesi*” kararı²³¹, önemli bir örnek oluşturmaktadır. Bu olayda failin yaralama kastıyla mağdurun başına tabancasının kabzası ile vurması sonucu oluşan yaralamanın, TCK md. 86/2 kapsamında olduğu tespit edilirse, tabancanın ateş alması sonucu ölümün meydana gelmesi durumunda *suç tipine özgü bir tehlike yaratılmamış* olacaktır. Her ne kadar tabancanın ateş alma ihtimali objektif olarak öngörülebilir olsa da, bu durum ancak objektif isnadiyet teorisinin “hukuken onaylanmayan bir tehlike yaratma” şartı kapsamında değerlendirilebilir. Diğer taraftan tabanca darbesi TCK md. 86/1 kapsamında bir yaralamaya neden olmuşsa, bu durumda suç tipine özgü bir tehlike yaratıldığı, ancak bu defa da *tehlikenin neticede gerçekleşmediği* kabul edilmelidir; zira ölüm, TCK md. 86/1 kapsamındaki yaralamanın tehlikesi olarak değil, ateş alan silahın tehlikesi olarak ortaya çıkmış olacaktır. Bu durumda silahla kasten yaralama ve bilinçli taksirle öldürme hükümleri uygulanmak suretiyle ölüm neticesinin isnat edilmesi mümkün olabilir. Olaya nedensellikte sapma yönünden bakılırsa, ancak yaşam deneyimlerine göre öngörülebilirlik sınırları içinde kalan ve fiilin farklı biçimde değerlendirilmesini haklı kılmayan sapmalar, önemsiz sapma niteliğindedir ve failin kastı kapsamında kabul edilir. Eğer “tabancadan çıkan kurşunla yaralama” önemsiz sapma olarak değerlendirilip failin kastı kapsamında kabul edilirse, bu tür bir yaralama, suç tipine özgü tehlikeyi yaratacak ağırlıktadır ve bu tehlike ölüm neticesi olarak gerçekleşmiş olacaktır²³²; dolayısıyla fail TCK md. 87/4’e göre cezalandırılabilir. Kanaatimizce bazı yazarların²³³ savunduğunun aksine, meydana gelen netice itibarıyla “tabancadan çıkan kurşunla yaralama” ile “tabanca darbesi ile yaralama” eşdeğer kabul edilemez ve önemsiz sapma olarak nitelendirilemez. Bu nedenle bu olayda

²³¹ Bkz. dn. 103.

²³² Eisele, *Besonderer Teil I*, § 14, kn. 373.

²³³ Krey, Heinrich ve Hellmann, *Besonderer Teil I*, § 3 kn. 300.

nedensellikte sapma kuralları yönünden de TCK md. 87/4'ün uygulanması mümkün değildir.

Suç tipine özgü tehlikenin özel neticede gerçekleşip gerçekleşmediği, objektif isnadiyet teorisinin kriterleri bağlamında değerlendirilmelidir. Zira bu kriterler, sorumluluğun sınırlandırılması konusunda yeterli dayanak sağlamaktadır. Örneğin, Federal Mahkeme, yaralanan mağdurun alkol bağımlılığı nedeniyle hastanede kalmayı reddettiği ve bunun sonucunda öldüğü olayda, olay akışının genel yaşam deneyimleri dışına çıkmadığı gerekçesiyle yaralama suç tipine özgü tehlikenin neticeye yansıdığını ve ölümle sonuçlanan yaralama suçunun oluştuğunu kabul etmişse de²³⁴; bu olayda objektif isnadiyet teorisi, sorumluluk ilkesi gereğince ölüm neticesinin faille isnat edilebilirliğini engellemektedir. Sorumluluk ilkesinden türetilen kriterler, mağdurun veya üçüncü kişinin nedensellik akışına dahil olduğu durumlarda failin sorumluluk alanının belirlenmesinde yol gösterici niteliktedir. Sorumluluk ilkesi, mağdurun bilinçli olarak ve isteyerek kendisini tehlikeye düşürdüğü durumlarda mağdurun bu eylemine iştirak eden kişiyi sorumlu tutmamaktadır. Bunun sebebi, ceza kanunlarındaki öldürme ve yaralama suçlarına ilişkin hükümlerin, hukuki menfaat sahibini, kendisinden gelen tehlikelere karşı değil, üçüncü kişilerin yarattığı tehlikelere karşı koruma amacını gütmesidir. Sorumluluk ilkesinin uygulanabilmesi için mağdurun tehlikeli durum üzerinde tek başına fiil hakimiyetinin bulunması gerekmektedir. Fiil hakimiyetinin üçüncü kişide olduğu ya da müşterek hakimiyetin olduğu durumlarda mağdur kendi isteğiyle hareket etmiş olsa bile, eyleme iştirak eden üçüncü kişi, fail olarak sorumlu tutulabilecektir. Bu nedenle bir uyuşturucu satıcısından uyuşturucu madde alarak kullanan ve hayatını kaybeden kişinin ölümü, uyuşturucu maddeyi satan kişiye isnat edilemez; bu kişi ancak TCK md. 188/3 kapsamında fail olarak sorumlu tutulabilir. Diğer taraftan saflık derecesi yüksek bir uyuşturucu maddeyi bu özelliğini bilmeyen mağdura satan ya da bağımlılık derecesinin yüksek seviyede olduğunu bildiği mağdura, aşırı dozda tüketebileceğini bilmesine karşın bu uyuşturucu maddeyi sağlayan veya birlikte kullandıkları eroini bizzat mağdurun koluna enjekte eden kişi, fiil hakimiyetine sahip olduğu için uyuşturucu madde kullanımı sonucu sağlığı bozulan ve bunun neticesinde hayatını kaybeden mağdurun ölümünden TCK md. 87/4 kapsamında sorumlu

²³⁴ Bkz. dn. 163.

tutulabilecektir. Bu tür olaylarda somut ölüm tehlikesi ortaya koyan bir yaralama söz konusu olduğu için mağdurun rızasına geçerlilik tanınması da mümkün değildir.

Yaralanan mağdurun makul bir gerekçe olmaksızın tıbbi tedaviyi reddettiği durumlarda, ölüm neticesine yol açan tehlike, mağdurun kendi isteğiyle ve kendi sorumluluğunda almış olduğu kararın yarattığı bir tehliktir ve mağdurun sorumluluk alanına dahildir. Diğer taraftan yaralanma sonucu tıbbi müdahaleye tabi tutulan mağdur, bu tıbbi müdahalenin olağan riskleri (örneğin kan kaybı) neticesinde ölmüş ise, bu riskler, failin yarattığı yaralamaya özgü tehlikeye dahil kabul edilmelidir. Aynı şekilde ölüm riskinin bulunduğu bir ameliyatı reddeden mağdur da makul bir sebebe dayandığından kendi sorumluluğu ile hareket etmemektedir ve bu nedenle gerçekleşen ölüm, faile isnat edilebilir. Yine yaralanan mağdurun kaçmaya çalışırken pencereden düşmesi/atlaması ya da araba altında kalarak ölmesi gibi olaylarda, kaçma davranışı mağdurun özgür iradesine dayanmadığından ve bir panik tepkisi olduğundan, yaralamanın tipik tehlikesi kapsamında kabul edilmeli ve ölüm neticesi faile isnat edilebilmelidir. Diğer taraftan kendisine atılan bir taş nedeniyle aşırı tepki göstererek kaçan mağdurun ölümü, atipik bir neticedir ve olağan yaşam deneyimleri dışında kaldığından ve öngörülebilir olmadığından faile isnat edilemez.

Üçüncü kişinin nedensellik akışına dahil olduğu durumlarda, araya giren eylemin kasten veya taksirle gerçekleştirilmesine göre ayırım yapılmaktadır. Bu noktada failin kast ya da taksiri dikkate alınmadığı için tipikliğin subjektif unsuruna geçilmemekte, isnadiyet değerlendirmesi objektif bir nitelik taşımaktadır. Üçüncü kişi, failin yarattığı tehlike ile bağlantılı olmakla birlikte kendi sorumluluğu ile hareket ederek öngörülemeyen yeni bir tehlike yaratmış ise, bu tehlikeden doğan netice faile isnat edilemez. Ancak failin eyleminin, kendi eyleminden sonra araya giren üçüncü kişinin aynı neticeye yönelik eylemi için bir şart teşkil ettiği durumlarda failin sorumluluğu devam eder. Üçüncü kişinin taksirli müdahalesi ise, kural olarak, isnadiyet bağlantısını kaldırmaz. TCK md. 87/4 açısından bu durumun tipik örneği, yaralanan mağdurun, tıbbi hata sonucu ölmesidir. Kasten yaralama ile ölüm neticesi arasındaki isnadiyet bağlantısı, ancak ağır bir tıbbi hata söz konusu ise ortadan kalkar.

Çalışmamızda yer verdiğimiz son konu başlığı, TCK md. 87/4'deki suçun ihmali hareketle işlenmesidir. Garantör fail, kasten yaralama suçunu ihmali hareket ile işlemek suretiyle ölüme neden olmuş olabilir, ya da icrai hareket ile işlenen kasten yaralama suçuna ihmali hareket ile iştirak etmiş olabilir. Her iki durumda da öncelikle nedensellik bağlantısı araştırılmalıdır. Garantör fail, ihmal ettiği hareketi yapsaydı, ölüm neticesi kesinlik sınırında bir olasılıkla gerçekleşmeyecekti ya da yaşam süresi uzayacaktı denilebiliyorsa, ihmali hareketin nedensel olduğu kabul edilir. Suç tipine özgü tehlike bağlantısı yönünden; garantör failin ihmali hareket ile işlediği kasten yaralamanın ölüme yol açabilir ağırlık ve nitelikte olması gerekmektedir.

Kanaatimizce garantör failin, icrai davranışla işlenen kasten yaralama suçuna ihmali davranış ile iştirak ettiği durumlarda da, ölüm neticesinin garantör faile isnat edilebilmesi için icrai hareket ile işlenen yaralamanın ölüme yol açabilecek nitelikte olması gerektiği kabul edilmelidir. Nitekim ihmali hareketi yapan garantör failin, icrai hareket ile yaralamaya bağlı olarak hayati tehlikenin ortaya çıktığı bir durumda hareketsiz kalması, icrai harekete eşdeğer bir haksızlık oluşturmaktadır. Böyle bir durumda tıbbi yardım sağlanması, her hâlükârda yaşam süresini uzatacak ise ölüm neticesinden sorumlu tutulması gerekir. Diğer taraftan garantör failin müdahale imkanının oluştuğu noktada ölüm neticesini önleyebilecek ya da yaşam süresini uzatabilecek yardımın sağlanması mümkün değil ise, bu durumda ihmali hareketin nedenselliğinden söz edilemeyecektir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Berrin. “Tıp Ceza Hukukunda Nedensellik Bağı.” *V. Türk-Alman Tıp Hukuku Sempozyumu – Tıp Hukukunun Güncel Sorunları*, 209-296. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayını, 2008.
- Alacakaptan, Uğur. *Suçun Unsurları*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1975.
- Albayrak, Mustafa. “Kasten Yaralama Sonucu Oluşan, Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Yaralama ve Ölüm Halinde Faillerin Cezalandırılması Sorunu.” *Terazi Hukuk Dergisi*, no. 25 (Eylül 2008): 61-74.
- Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen, M. Emin Alşahin ve Kerim Çakır. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2023.
- Artuk, Mehmet Emin ve Erkam Yılmaz. “Basit Tıbbi Müdahalelik (BTM’lik) Yaralamalar ve Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suç Hükümlerinin Tatbiki Meselesi.” *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 26, no. 1 (2022): 263-310.
- Atalay, Osman. “5237 Sayılı TCK’nın 87/4. Maddesinde Düzenlenen Kasten Yaralama Sonucu Ölüm (Kastı Aşan Adam Öldürme).” *Terazi Hukuk Dergisi* 11, no. 117 (Mayıs 2016): 58-68.
- Balcı, Yasemin, Başar Çolak, Kağan Gürpınar ve Nurettin Nezih Anolay, ed., *Türk Ceza Kanunu’nda Tanımlanan Yaralama Suçlarının Adli Tıp Açısından Değerlendirilmesi Rehberi* (Haziran 2019), 8, <https://www.atk.gov.tr/tckyaralama24-06-19.pdf>.
- Başer, Zehra. *Ceza Hukukunda Nedensellik Bağı ve Objektif İsnadiyet*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Baumann, Jürgen, Ulrich Weber, Wolfgang Mitsch ve Jörg Eisele. *Strafrecht Allgemeiner Teil – Lehrbuch*. Bielefeld: Ernst ve Werner Gieseking, 2021.
- BayObLG, 15. 09. 1989 - RReg. 1 St 126/89. “Zur Strafbarkeit eines HIV-Infizierten, der miteinander Minderjährigen, die die Infizierung kennt, ungeschützten Geschlechtsverkehr ausübt.” *JuristenZeitung* 44, no. 22 (1989): 1073-1074.
- Burgstaller, Manfred. “Erfolgzurechnung bei nachträglichem Fehlverhalten eines Dritten oder des Verletzten selbst.” İçinde *Festschrift für Hans-Heinrich Jescheck zum 70. Geburtstag*, Ed. Theo Vogler, 357-375. Berlin: Duncker & Humblot, 1985.
- Centel, Nur, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut. *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar Cilt: I*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2021.
- Centel, Nur, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut. *Türk Ceza Hukukuna Giriş*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2023.

- Centel, Nur. “Kasten Yaralama Sonucunda Ölüm Meydana Gelmesi.” *V. Türk-Alman Tıp Hukuku Sempozyumu – Tıp Hukukunun Güncel Sorunları*, 181-208. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayını, 2008.
- Çınar, İsmail. “Basit Tıbbi Müdahale ile Giderilebilecek Ölçüde Hafif (BTM’lik) Yaralamalar ile İlgili TCK m. 86/2 Düzenlemesinin Yol Açtığı Sorunlar.” *Terazi Hukuk Dergisi*, no. 211 (Mart 2024): 17-59.
- Demirbaş, Timur. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Doğan, Koray. *Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2015.
- Dönmezer, Sulhi ve Sahir Erman. *Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku Cilt II*. İstanbul: Der Yayınları, 2019.
- Dressler, Joshua. *Understanding Criminal Law*. New York, San Francisco, Charlottesville: Lexis Publishing, 2001.
- Dülger, Murat Volkan, Merve Bakdur ve Onur Özkan. “Ceza Hukukunda Objektif İsnadiyet.” *Ceza Hukuku Dergisi* 15, no. 44 (Aralık 2020): 747-787.
- Eisele, Jörg. *Strafrecht - Besonderer Teil I: Straftaten gegen die Person und die Allgemeinheit*. Stuttgart: W. Kohlhammer, 2017.
- Engisch, Karl. *Die Kausalität als Merkmal der strafrechtlichen Tatbestände*. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1931.
- Erdem, Mustafa Ruhan. “Cinsel İlişki Yoluyla Başkasına HIV Bulaştırmanın Cezalandırılabilirliği Sorunu.” *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi* 8, no. 1-2 (2004): 73-91.
- Erem, Faruk. “Nedensellik Bağı ve Ümanist Doktrin.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25, no. 3 (1968): 1-21.
- Eren, Fikret. *Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İliyet Bağı Teorisi*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1975.
- Gökçen, Ahmet ve Murat Balcı. “Kasten Yaralama Suçunun Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Halleri (TCK m. 87).” *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 21, no. 2, (2015): 369-411.
- Gössel, Karl Heinz. “Objektif İsnadiyet ve Nedensellik.” Çeviren Zehra Başer Doğan. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, no. 167-168 (2018): 239-260.
- Greco, Luís. “Das Subjektive an der objektiven Zurechnung: Zum „Problem“ des Sonderwissens.” *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft* 117, no. 3 (2005): 519-554.
- Gropp, Walter. *Strafrecht Allgemeiner Teil*. Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag, 2015.

- Grünewald, Anette. “§ 227.” İçinde *Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar*, §§ 211-231, Band 11, Ed. Gabriele Cirener, Henning Radtke, Ruth Rissing-van Saan, Thomas Rönnau ve Wilhelm Schluckebier, 706-724. Berlin: Walter de Gruyter, 2023.
- Hafizoğulları, Zeki ve Muharrem Özen. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Us-a Yayıncılık, 2021.
- Hakeri, Hakan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2024.
- Hart, H. L. A ve Tony Honoré. *Causation in the Law*. Oxford: Clarendon Press, 2002.
- Heinrich, Bernd. “Das vorsätzliche Dazwischentreten des Täters in seine eigene Tat.” İçinde *Festschrift für Klaus Geppert zum 70. Geburtstag*, Ed. Claudius Geisler, Erik Kraatz, Joachim Kretschmer, Hartmut Schneider ve Christoph Sowada, 171-186. Berlin: Walter de Gruyter, 2011.
- Heinrich, Bernd. *Strafrecht Allgemeiner Teil*. Stuttgart: W. Kohlhammer, 2016.
- Hilgendorf, Eric ve Brian Valerius. *Alman Ceza Hukuku Genel Kısım*. Çeviren Salih Oktar. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- v. Hippel, Robert. *Deutsches Strafrecht Band 2*. Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag, 1971.
- Hirsch, Hans Joachim. “§ 227.” İçinde *Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar*, §§ 223 bis 263a, Band 6, Ed. Burkhard Jähnke, Heinrich Wilhelm Laufhütte ve Walter Odersky, 123-135. Berlin: Walter de Gruyter, 2005.
- Honig, R. “İllyet Nazariyesine Dair.” Çeviren Yavuz Abadan, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 2, (1936): 169-188.
- İçel, Kayıhan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2021.
- Jansen, Scarlett. “Anforderungen an eine Körperverletzung durch Unterlassen mit Todesfolge.” *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft* 130, no. 4 (2018): 1087-1103.
- Jescheck, Hans-Heinrich ve Thomas Weigend. *Lehrbuch des Strafrechts Allgemeiner Teil*. Berlin: Duncker & Humblot, 1996.
- Kahlo, Michael. “Überlegungen zum objektiven Zusammenhang zwischen Grunddelikt und qualifizierender Folge bei den todeserfolgsqualifizierten Delikten.” İçinde *Festschrift für Ingeborg Puppe zum 70. Geburtstag - Strafrechtswissenschaft als Analyse und Konstruktion*, Ed. Hans-Ullrich Paeffgen, Martin Böse, Urs Kindhäuser, Stephan Stübinger, Torsten Verrel ve Rainer Zaczyk, 581-611. Berlin: Duncker & Humblot, 2011.
- Kaymaz, Seydi ve Ali Emrah Bozbayındır. “Neticesi Sebebiyle Ağırlaşan Yaralama Suçundan Sorumluluk ve Bu Konudaki Bazı Yargıtay Kararlarının

- Değerlendirilmesi.” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 68, no. 1-2 (2010): 77-119.
- Kaymaz, Seydi. *Kasten Yaralama Sonucu Ölüme Neden Olma*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2023.
- Keyman, Selâhattin. “Tipiklik ve Ceza Hukuku.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 37, no. 1 (Mayıs 1980): 59-105.
- Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmöz. “Kasten Yaralama Sonucu Ölüme Neden Olma (TCK m. 87/4).” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 71, no. 1, (2013): 801-814.
- Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmöz. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Köhler, Christian. *Beteiligung und Unterlassen beim erfolgsqualifizierten Delikt am Beispiel der Körperverletzung mit Todesfolge (§ 227 I StGB)*. Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag, 2000.
- Köhler, Michael. *Strafrecht Allgemeiner Teil*. Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag, 1997.
- Krey, Volker, Manfred Heinrich ve Uwe Hellmann. *Strafrecht Besonderer Teil 1, Besonderer Teil ohne Vermögensdelikte*. Stuttgart: W. Kohlhammer, 2015.
- Krey, Volker ve Robert Esser. *Deutsches Strafrecht Allgemeiner Teil*. Stuttgart: W. Kohlhammer, 2016.
- v. Kries, Johannes Adolph. “Ueber den Begriff der objectiven Möglichkeit und einige Anwendungen desselben.” *Vierteljahrsschrift für wissenschaftliche Philosophie* 12, (1888): 179-240, 287-323, 393-428.
- v. Kries, Johannes Adolph. “Über die Begriffe der Wahrscheinlichkeit und Möglichkeit und ihre Bedeutung im Strafrecht.” *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft* 9, (1889): 528-537.
- Kudlich, Hans. “§ 18.” İçinde *StGB: Strafgesetzbuch Kommentar*, Ed. Bernd von Heintschel-Heinegg, 142-150. München: C. H. Beck, 2015.
- Kunter, Nurullah. *Suçun Maddî Unsurları Nazariyesi (Hareket – Netice – Sebebiyet Alâkası)*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1954.
- Kühl, Kristian. *Strafrecht Allgemeiner Teil*. München: Franz Vahlen, 2008.
- Küpper, Georg. *Der “unmittelbare” Zusammenhang zwischen Grunddelikt und schwerer Folge beim erfolgsqualifizierten Delikt*. Berlin: Duncker & Humblot, 1982.
- Küpper, Georg ve René Börner. *Strafrecht Besonderer Teil 1, Delikte gegen Rechtsgüter der Person und Gemeinschaft*. Berlin: Springer-Verlag, 2017.

- Küpper, Georg. “Unmittelbarkeit und Letalität - Zum Tatbestand der Körperverletzung mit Todesfolge.” İçinde *Festschrift für Hans Joachim Hirsch zum 70. Geburtstag*, Ed. Thomas Weigend ve Georg Küpper, 615-629. Berlin: Walter de Gruyter, 1999.
- Lasson, Maximilian. “Eigenverantwortliche Selbstgefährdung und einverständliche Fremdgefährdung - Überblick über einen nach wie vor aktuellen Streit in der Strafrechtsdogmatik.” *Zeitschrift für das Juristische Studium*, no. 4 (2009): 359-368.
- Mueller, Gerhard O. W. “Causing Criminal Harm.” İçinde *Essays in Criminal Science*, Ed. Gerhard O. W. Mueller, 169-217. New York: New York University, 1961.
- Otto, Harro. *Grundkurs Strafrecht, Allgemeine Strafrechtslehre*. Berlin: De Gruyter, 2004.
- Otto, Harro. *Grundkurs Strafrecht, Die einzelnen Delikte*. Berlin: De Gruyter, 2005.
- Ömeroğlu, Ömer. “Ceza Hukukunda Nedensellik İlişkisi Üzerine (Teoriler Dışında Bir Bakış).” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 15, Özel Sayı (2013): 1529-1582.
- Önder, Ayhan. *Ceza Hukuku Dersleri*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1992.
- Özbek, Veli Özer. “Ceza Hukukunda Nedensellik Bağlantısı ve Neticenin Objektif Yüklenebilirliği Teorisi.” *Ceza Hukuku Dergisi*, no. 5 (Ağustos 2007): 47-71.
- Özbek, Veli Özer, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Özbek, Veli Özer, Koray Doğan, Serkan Meraklı, Pınar Bacaksız ve İsa Başbüyük. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Özbek, Veli Özer. “Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar.” *Ceza Hukuku Dergisi*, no. 4 (2007): 223-246.
- Öztürk, Bahri ve Mustafa Ruhan Erdem. *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Puppe, Ingeborg. “Die Selbstgefährdung des Verletzten beim Fahrlässigkeitsdelikt - Das Auftauchen des Selbstgefährdungsgedankens in der deutschen Rechtsprechung.” *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik*, no. 6 (2007): 247-253.
- Rengier, Rudolf. *Erfolgsqualifizierte Delikte und verwandte Erscheinungsformen*. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1986.
- Rengier, Rudolf. *Strafrecht Besonderer Teil II - Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit*. München: C.H. Beck, 2012.

- Roxin, Claus ve Luís Greco. *Strafrecht Allgemeiner Teil I*. München: C. H. Beck, 2020.
- Roxin, Claus. *Strafrecht Allgemeiner Teil II – Besondere Erscheinungsformen der Straftat*. München: C. H. Beck, 2003.
- Saito, Seiji. “Die Zurechnung beim nachträglichen Fehlverhalten eines Dritten.” *İçinde Festschrift für Claus Roxin zum 70. Geburtstag*, Ed. Bernd Schünemann, Hans Achenbach, Wilfried Bottke, Bernhard Haffke ve Hans-Joachim Rudolphi, 261-269. Berlin: Walter de Gruyter, 2001.
- Satzger, Helmut. “Die sog. ‘Retterfälle’ als Problem der objektiven Zurechnung.” *JURA - Juristische Ausbildung* 36, no. 7 (2014): 695-706.
- Satzger, Helmut. “Körperverletzung durch Unterlassen mit Todesfolge.” *JURA - Juristische Ausbildung* 39, no. 8 (2017): 992-992.
- Simester, Andrew P., J. R. Spencer, Findlay Stark, G.R. Sullivan ve G.J Virgo. *Simester and Sullivan's Criminal Law: Theory and Doctrine*. Oxford - Portland, Oregon: Hart Publishing, 2016.
- Staffler, Lukas. *Präterintentionalität und Zurechnungsdogmatik - Zur Auslegung der Körperverletzung mit Todesfolge im Rechtsvergleich Deutschland und Italien*. Berlin: Duncker & Humblot, 2015.
- Sternberg-Lieben, Detlev. “§ 18.” *İçinde Schönke/Schröder Strafgesetzbuch Kommentar*, München: C. H. Beck, 2010.
- Strasser, Fedor. *Die Zurechnung von Retter-, Flucht- und Verfolgerverhalten im Strafrecht*. Berlin: Duncker & Humblot, 2008.
- Stree, Walter. “BGH, 30. 06. 1982 — 2 StR 226/82 mit Anmerkung.” *JuristenZeitung* 38, no. 2 (1983): 73-76.
- Şare, Ersin. “Yüksek Mahkeme Kararlarında Kasten Yaralama Sonucu Ölümüne Neden Olma Suçu (TCK m. 87/4).” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25, no. 43 (2020): 279-334
- Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem ve R. Murat Önok. *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Toroslu, Nevzat ve Haluk Toroslu. *Ceza Hukuku Genel Kısım*. Ankara: Savaş Yayınevi, 2021.
- Traeger, Ludwig. *Der Kausalbegriff im Straf- und Zivilrecht*. Marburg: N. G. Elwert'sche Verlagsbuchhandlung, 1904.
- Uğurlubay, Gülsün Ayhan Aygörmöz. “Alman ve Türk İçtihatlarında Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Yaralama Suçunda Nedensellik ve Objektif İsnâdiyet.”

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 21, no. 1 (2015): 43-74.

Ünver, Yener. *Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 1998.

Üzülmez, İlhan. *Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.

Vogel, Joachim ve Jens Bülte. “§ 18.” İçinde *Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar, Einleitung §§ 1 bis 18, Band 1*, Ed. Gabriele Cirener, Henning Radtke, Ruth Rissing-van Saan, Thomas Rönau ve Wilhelm Schluckebier, 1316-1349. Berlin: Walter de Gruyter, 2020.

Walter, Tonio. “Vorbemerkungen zu den §§ 13 ff.” İçinde *Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar, Einleitung §§ 1-31, Band 1*, Ed. Heinrich Wilhelm Laufhütte, Ruth Rissing-van Saan ve Klaus Tiedemann, 703-814. Berlin: De Gruyter, 2007.

Wessels, Johannes, Michael Hettinger ve Armin Engländer. *Strafrecht Besonderer Teil I: Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit*. Heidelberg: C. F. Müller, 2023.

Wessels, Johannes, Werner Beulke ve Helmut Satzger. *Strafrecht Allgemeiner Teil - Die Straftat und ihr Aufbau. Lehrbuch & Entscheidungen*. Heidelberg: C. F. Müller, 2023.

Williams, Glanville. *Textbook of Criminal Law*. London: Stevens & Sons, 1983.

